

ဒီမိုကရေစီ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းများ ကမ္ဘာ့ခေါင်းဆောင်များထံမှသင်ယူခြင်း

Democratic
Transitions:
Learning from World Leaders

Edited by
Sergio Bitar &
Abraham F. Lowenthal

ဒီမိုကရေစီနှင့်ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း
(International IDEA) ၏ မူပိုင်ဖြစ်သည်။

ဤစာအုပ်တွင်ဖော်ပြထားသည့် သဘောထားအမြင်များသည် International IDEA၊ ဥရောပသမဂ္ဂ (European Union) နှင့် Club de Madrid တို့၏ သဘောထားအမြင်များကို ကိုယ်စားပြုဖော်ပြခြင်းမရှိပါ။

မြန်မာဘာသာဖြင့် ထုတ်ဝေသည့်စာအုပ်အတွက် နိဒါန်းနှင့် အဖွဲ့အစည်းများအကြောင်း သတင်းအချက်အလက်များမှလွဲ၍ ကျန်အရေးအသားများကို International IDEA မှ ထုတ်ဝေသည့် Democratic Transitions: Conversations with World Leaders (Johns Hopkins University Press, 2015, ISBN 978-1-4214-1760-8) စာအုပ်မှ အခန်းအချို့ကို ကောက်နုတ်ပြီးတိုက်ရိုက်မြန်မာပြန်ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ International IDEA က ဘာသာပြန် စာမူအရေးအသား မှန်၏။ မမှန်၏ဆိုသည်ကို စစ်ဆေးခဲ့ခြင်းမရှိပါ။ မရှင်းလင်းပါက မူရင်း အင်္ဂလိပ်ဘာသာစာအုပ်မူကိုသာ အတည်ယူအပ်သည်။ ဤဘာသာပြန်စာမူများတွင် စပိန် အခန်းအတွက် မြင့်သူကဘာသာပြန်ပြီး ကျန်အခန်းများကို ထူးလွင်မျိုးက ဘာသာပြန်ပါသည်။ မြန်မာပြန်စာမူကို စာပြင်နှင့်တည်းဖြတ်သူမှာ လှိုင်မြတ်ဖြစ်သည်။

International IDEA

Strömsborg, SE-103 34
Stockholm, Sweden
Tel: +46 8 698 37 00
Email: info@idea.int
Website: www.idea.int

International IDEA Myanmar

68B Sayar San Road
11201, Bahan Township
Yangon, Myanmar
Fax: +95-1-556692
Email: info-myanmar@idea.int

Club de Madrid

Palacio del Marqués de Cañete
Calle Mayor, 69, Planta 1
28013 Madrid, Spain
Tel: +34 911 548 230
Email: clubmadrid@clubmadrid.org

စာအုပ်အတွင်းပြင်ဆင်မှုနှင့် အခုံးဒီဇိုင်း- မြင့်စိုးဦး

ISBN: 978-91-7671-033-3

မာတိကာ

အင်္ဂလိပ်ဘာသာ တည်းဖြတ်ထုတ်ဝေမှုအတွက် အမှာစာ	i
(ဗိုဟာမက် မွန်ဆက်ဖ် မာဇူကီ၊ တူနီးရှားသမ္မတနိုင်ငံသမ္မတဟောင်း)	
မြန်မာဘာသာဖြင့်ထုတ်ဝေခြင်းအတွက် အမှာစာ	v
ဟော့ဟဲ ဘာလာဒါရက်စ်၊ International IDEA Myanmar ၏ မစ်ရှင်ခေါင်းဆောင် ရိုလန်ကိုဘီးယား၊ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ဥရောပသမဂ္ဂ သံအမတ်ကြီး ကလီမင့် ဝက်စ်တန်ဒရောပ်၊ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူး၊ Club de Madrid	
အင်္ဂလိပ်ဘာသာတည်းဖြတ်ထုတ်ဝေမှုအတွက် နိဒါန်းစကား	vii
အိပ်လာတေမေး၊ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူး International IDEA	
စာရေးသူ Sergio Bitar နှင့် Abraham F. Lowenthal တို့၏ အမှာစာ	xi

အခန်း-၁။ ၊ ချီလီနိုင်ငံ

ချီလီနိုင်ငံ၏ အောင်မြင်သောအသွင်ကူးပြောင်းမှု	၂
နိုင်ငံရေးရပ်တည်ချက် အပြင်းအထန်ကွဲလွဲမှုသည် တည်ငြိမ်သည့် ဒီမိုကရေစီသို့ ရေးသူ - Genaro Arriagada	
ချီလီသမ္မတ (၁၉၉၀-၉၄) ပါထရီဆီယို အဲလွင်၏ ကိုယ်ရေးအကျဉ်း.....	၁၇
သမ္မတ ပါထရီဆီယို အဲလွင်နှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း	၁၉
ချီလီသမ္မတ ရီကာဒိုလာဂိုဗ် (၂၀၀၀-၂၀၀၆) ၏ ကိုယ်ရေးအကျဉ်း.....	၃၇
သမ္မတ ရီကာဒိုလာဂိုဗ်နှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း	၃၉
ချီလီ အချိန်ပြမျဉ်း.....	၇၄
ချီလီအသွင်ကူးပြောင်းမှုဆိုင်ရာ ဆက်လက်ဖတ်ရှုရန်စာအုပ်စာတမ်းများအညွှန်း	၈၀

အခန်း-၂။ ၊ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ

အင်ဒိုနီးရှား၏ ဒီမိုကရေစီခရီး- ပြဿနာများ၊ အလားအလာများနှင့်	၈၄
ကျန်ရှိဆဲစိန်ခေါ်မှုများ	
ရေးသူ- Bahtiar Effendy, State Islamic University Jakarta and Mutiara Pertiwi, State Islamic University Jakarta	
အင်ဒိုနီးရှားသမ္မတ (၁၉၉၈-၁၉၉၉) ဘီဂျေ၊ ဟာဘီဘီ၏ကိုယ်ရေးအကျဉ်း.....	၁၀၂
ဘီဂျေ၊ဟာဘီဘီနှင့်တွေ့ဆုံခြင်း	၁၀၄

အင်ဒိုနီးရှား အချိန်ပြမျဉ်း	၁၃၁
အင်ဒိုနီးရှားအသွင်ကူးပြောင်းမှုဆိုင်ရာ ဆက်လက်ဖတ်ရှုရန်စာအုပ်များအညွှန်း.....	၁၃၇

အခန်း-၃။ ။ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ

ဖိလစ်ပိုင်၏ 'ပြည်သူ့အာဏာလှုပ်ရှားမှု'၊ 'ဒုက္ခရောဂျိန်းနေသောအသွင်ကူးပြောင်းမှု'၊ ၁၄၂	
‘ကောင်းမွန်သောအုပ်ချုပ်ရေး’။	
ရေးသူ- Mark R. Thompson, City University of Hong Kong	
ဖိလစ်ပိုင်သမ္မတ (၁၉၉၂-၁၉၉၈) ဖီဒယ်လ် ဗွီ၊ ရာမိုစ်၏ ကိုယ်ရေးအကျဉ်း	၁၅၈
သမ္မတဖီဒယ်လ်ရာမိုနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း	၁၆၀
ဖိလစ်ပိုင် အချိန်ပြမျဉ်း	၁၈၇
ဖိလစ်ပိုင်အသွင်ကူးပြောင်းမှုဆိုင်ရာ ဆက်လက်ဖတ်ရှုရန်စာအုပ်များအညွှန်း.....	၁၉၃

အခန်း-၄။ ။ ပိုလန်နိုင်ငံ

ပိုလန်၏အံ့မခန်းအတွေ့အကြုံ-ဆန္ဒပြပွဲများ၊ ဖိနှိပ်မှုများ၊ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများ၊	၁၉၈
ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် မြွေလိမ်မြွေကောက်နိုင်ငံရေး	
ပိုလန်သမ္မတ (၁၉၉၅-၂၀၀၅) အာလက်ဆန်းဒါး ခွာညွှပ်စကီ၏ ကိုယ်ရေးအကျဉ်း	၂၁၄
သမ္မတ ခွာညွှပ်စကီနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း	၂၁၆
ပိုလန်ဝန်ကြီးချုပ် (၁၉၈၉-၁၉၉၁) တာဒေ့ရ် မာဇီဗယွဲ့စကီ၏ ကိုယ်ရေးအကျဉ်း	၂၅၃
ဝန်ကြီးချုပ် တာဒေ့ရ် မာဇီဗယွဲ့စကီနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း	၂၅၅
ပိုလန် အချိန်ပြမျဉ်း	၂၇၃
ပိုလန်အသွင်ကူးပြောင်းမှုဆိုင်ရာ ဆက်လက်ဖတ်ရှုရန်စာအုပ်များအညွှန်း.....	၂၇၉

အခန်း-၅။ ။ စပိန်နိုင်ငံ

စပိန်နိုင်ငံ၊စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုဖြင့် အသွင်ကူးပြောင်းမှု	၂၈၄
ရေးသူ-ချားလ်စ် ပါဝဲလ်၊ Elcano Royal Institute	
စပိန်ဝန်ကြီးချုပ် (၁၉၈၂-၁၉၉၆) ဖိလစ်ဂွန်ဇာလက်စ်၏ ကိုယ်ရေးအကျဉ်း	၂၉၇
စပိန်ဝန်ကြီးချုပ် ဖိလစ်ဂွန်ဇာလက်စ်နှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း	၂၉၉
စပိန် အချိန်ပြမျဉ်း	၃၃၂
စပိန်နိုင်ငံအသွင်ကူးပြောင်းမှုဆိုင်ရာ ဆက်လက်ဖတ်ရှုရန်စာအုပ်များအညွှန်း	၃၃၆

အခန်း-၆။ ■ ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းမှုများတွင် ပါဝင်ခဲ့သည့် ၃၄၀

အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ

ရေးသူ- Georgina Waylen (နိုင်ငံရေးဘာသာရပ် အမျိုးသမီးပါမောက္ခ၊

University of Manchester)

အခန်း-၇။ ■ အာဏာရှင်စနစ်မှ ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေးသို့ - အနာဂတ်ကိုပုံဖော်ရန်... ၃၉၆

နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များထံမှ သင်ယူလေ့လာခြင်း။

ရေးသူ- Abraham F. Lowenthal နှင့် Sergio Bitar

International IDEA၊ Club de Madrid နှင့် ဥရောပသမဂ္ဂ (European Union) ၄၄၆

တို့အကြောင်း

စာတည်းများနှင့် ဝိုင်းတော်သားများအကြောင်း..... ၄၅၀

အာဏာရှင်စနစ်မှ အသွင်ကူးပြောင်းမှုများနှင့် ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေး ၄၅၄

တည်ဆောက်ခြင်းဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ သဘောတရားနှင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာဖွယ်ရာ

လက်ရွေးစင် (အင်္ဂလိပ်ဘာသာ) စာစုစာရင်း

အခန်း (၂)

အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ

အင်ဒိုနီးရှား၏ ဒီမိုကရေစီခရီး - ပြဿနာများ၊ အလားအလာများနှင့် ကျန်ရှိသော စိန်ခေါ်မှုများ

Bahtiar Effendy နှင့် Mutiara Pertiwi ရေးသည်။

အင်ဒိုနီးရှားသည် ပထဝီအနေအထားအပြင်လူမျိုးစု၊ ဘာသာရေး၊ လူမှုလူတန်းစားအရ ပိုင်းခြားထားသည့် ကျွန်းပေါင်း ၁၃၀၀၀ ကျော်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည့် ကျွန်းစုနိုင်ငံဖြစ်သည်။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု ၃၆၆ မျိုးရှိသည်။

အစ္စလာမ်ဘာသာသည်လူများစုကိုးကွယ်သည့်ဘာသာရေးဖြစ်ပြီး အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံသား ၈၇ ရာခိုင်နှုန်းက အစ္စလာမ်ဘာသာကို ကိုးကွယ်သူများဖြစ်သည်။ ကတ်သိုလစ်၊ ပရိုတက်စတင့်ဘာသာဝင်များ၊ ဟိန္ဒူဘာသာဝင်များ၊ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ၊ ကွန်ဖြူးရှပ်ဝါဒီ အသိုက်အဝန်းများလည်း အင်ဒိုနီးရှားတွင်ရှိသည်။ အင်ဒိုနီးရှားတွင် ဤသို့သောတိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု အမျိုးမျိုးနှင့် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုကွဲပြားနေခြင်းများက တစ်မျိုးသားလုံးနှင့်ဆိုင်သော ဘုံသဘောတူမှုနှင့် တရားဝင်အာဏာပိုင်ဖြစ်မှုတို့ကို ရရှိဖို့ခက်ခဲစေသည်။^၁

အစောဆုံး ဒီမိုကရေစီအတွေ့အကြုံ

၁၉၄၅ ခုနှစ်တွင် အင်ဒိုနီးရှား၏လွတ်လပ်ရေးကို ဆူကာနိုနှင့် မိုဟာမက်ဟာတာတို့က ကြေညာခဲ့စဉ်က ဒီမိုကရေစီကို တိုင်းပြည်၏အစိုးရစနစ်အဖြစ် အီလစ်လူတန်းစား အခြေခံယုံကြည်မှုဖြင့် ယေဘုယျလိုလားခဲ့သည်။ အင်ဒိုနီးရှား၏ ၁၉၄၅ ခုနှစ်အခြေခံဥပဒေသည် အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်ကို အခွင့်အာဏာပိုမိုပေးအပ်ထားသည်။ သို့သော် ဒီမိုကရေစီ၏ အရေးပါသောအခြေခံဥပဒေသအချို့ကိုလည်း အသိအမှတ်ပြုထည့်သွင်းထားပါသည်။ အခြေခံဥပဒေ၏ နိဒါန်းတွင် လူလူချင်းစာနာထောက်ထားမှု၊ လူထုနှင့်တိုင်ပင်ဆွေးနွေးမှု၊ လူမှုရေးတရားမျှတမှုတို့ကို အလေးထားဖော်ပြထားသည်။ အခြေခံဥပဒေအရ အချုပ်အခြာအာဏာသည် ပြည်သူလူထုထံတွင်တည်နေပြီး People's Representative Council (DPR) (အောက်လွှတ်တော်သို့မဟုတ် ပြည်သူ့လွှတ်တော်)နှင့် People's Consultative Assembly (MPR) (ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်) နှစ်ရပ်စလုံးက ပြည်သူများကိုကိုယ်စားပြုရန်ဖြစ်သည်။^၁ ထို့အပြင် အများစုဆန္ဒဖြင့် အုပ်ချုပ်သောစနစ်၏ အခြေခံမူများ၊ အာဏာသုံးရပ်ခွဲဝေပိုင်းခြားကန့်သတ်ထားခြင်း၊ လွတ်လပ်စွာကိုးကွယ်ခွင့်တို့ကို အခြေခံဥပဒေတွင် အတိအလင်းပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ဤသည်တို့ကို

၁ အမြင့်ဆုံးအဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည့် MPR သည် DPR အဖွဲ့ဝင်များ၊ ဒေသဆိုင်ရာလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ပညာသည်အဖွဲ့အစည်းများ၊ စစ်တပ်တို့ဖြင့်ဖွဲ့စည်းထားသည်။ MPR ၏ ပဓာနကျသော တာဝန်များမှာ ၁- သမ္မတနှင့် ဒုတိယသမ္မတကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရန်၊ ၂- သမ္မတကို အရည်ချင်းစစ်ဆေးရန်၊ ၃-အခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ရန်၊ ၄-တိုင်းပြည်မှိုဒါဒီကျယ်ပြန့်သောလမ်းညွှန်ချက်များကို အသေးစိတ်ရေးဆွဲရန်တို့ဖြစ်သည်။

ကိုယ်စားပြုဒီမိုကရေစီအပါအဝင် အခြေခံမူဝါဒရပ်ဟူသည့် Pancasila ကိုအခြေခံသော တိုင်းပြည် ၏ သဘောတရားရေးရာတွင် ဖော်ပြထားသည်။ ထိုအခြေခံမူများတွင် ဘာသာရေးတစ်ခုနှင့် နိုင်ငံတော်ကို ဆက်နွှယ်မှုမပါချေ။^၂ ၁၉၄၆ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီတွင် ပြည်လုံးကျွတ်ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပရန် အစီအစဉ်ကြောင့် ဒီမိုကရေစီကို လိုလားမှုခိုင်မာအားကောင်းလာစေခဲ့သည်။ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရန်အတွက် ပြည်သူများနိုင်ငံရေးပါတီများဖွဲ့စည်းကြရန် တိုက်တွန်းအား ပေးဖို့ အမိန့်ကြေညာချက်(၄) (Declaration X) ကို အစိုးရကထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။^၁

သို့သော်ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရန်အစီအစဉ်မှာ အကောင်အထည်ပေါ်မလာခဲ့ပါ။ ဒုတိယ နယ်ချဲ့ စနစ်တစ်ကျော့ပြန်လာရန် ခြိမ်းခြောက်မှုမှ တိုင်းပြည်၏လွတ်လပ်ရေးကို ၁၉၄၅ မှ ၁၉၄၉ ခုနှစ်အထိ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံက မဖြစ်မနေကာကွယ်ခဲ့ရသောကြောင့် ပုံမှန်အစိုးရလုပ်ငန်းဆောင်တာများကိုပင် ရပ်ဆိုင်းထားခဲ့ရသည်။ စေ့စပ်ဆွေးနွေးမှုများဆက်တိုက်ပြုလုပ်ပြီး နောက် နယ်သာလန်နိုင်ငံက အင်ဒိုနီးရှား၏အချုပ်အခြာအာဏာကို အသိအမှတ်ပြုရန် သဘောတူခဲ့သည့် ၁၉၄၉ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာတွင် လွတ်လပ်ရေးတိုက်ပွဲ ပြီးဆုံးသွားခဲ့သည်။ လွှတ်တော်စနစ်ဖြင့် အစိုးရအုပ်ချုပ်မှုဖြင့်သွားသည့် ထိုစဉ်က တိုင်းပြည်သစ် အင်ဒိုနီးရှားသည် ဒီမိုကရေစီအခြေခံမူများနှင့်အညီ အခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ရေးဆွဲနိုင်ခဲ့သည်။ အင်ဒိုနီးရှား၏ ဒီမိုကရေစီတိမ်းညွတ်မှုကို လွှတ်တော်၏ လစ်ဘရယ်ဆန်သော လက္ခဏာများက သက်သေပြနေသည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်များအဖြစ် အဟန့်အတားမရှိသလောက်နီးပါး လွတ်လပ်စွာဆောင်ရွက်ခွင့်ရကြသည်။

ဤဒီမိုကရေစီခရီးလမ်းပိုင်းသည် ၁၉၅၅ ခုနှစ် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲတွင် ဆုံးခန်းတိုင်သွားခဲ့သည်။^၃ ပြည်သူ့လွှတ်တော် (DPR) ကိုယ်စားလှယ်နေရာများနှင့် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်

၂ ၁၉၄၅ ခုနှစ် ဇွန် ၁ ရက်တွင် အခြေခံမူဝါဒရပ်ပါဝင်သော Pancasila ကို ဆူကာနီကမိတ်ဆက်ခဲ့သည်။ ထိုအခြေခံမူဝါဒရပ်မှာ ၁- ဘုရားရှင်ကိုယုံကြည်ခြင်း၊ ၂- တရားမျှတ၍ ယဉ်ကျေးမှုအဆင့်အတန်းမြင့်မားသော လူ့ဘောင်၊ ၃-အင်ဒိုနီးရှား၏စည်းလုံးမှု၊ ၄- လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက အပြန်အလှန်ဆင်ခြင်သုံးသပ်ပြီး ရလာသည့်သဘောတူညီမှု၏ လေးနက်သောဉာဏ်အမြော်အမြင်က လမ်းညွှန်သည့် ဒီမိုကရေစီ၊ ၅- အင်ဒိုနီးရှားပြည်သူများအားလုံးအတွက် လူမှုရေးတရားမျှတမှုတို့ ဖြစ်ကြသည်။

၃ ၁၉၅၅ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီ ၂၉ ရက်နှင့် ဒီဇင်ဘာ ၁၅ ရက်များတွင် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပခဲ့သည်။ ပထမအကျော့ ရွေးကောက်ပွဲသည် DPR အောက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရန်ဖြစ်ပြီး ဒုတိယအကျော့ရွေးကောက်ပွဲသည် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းဖြစ်သည်။ Herbert Feith ရေး- *The Indonesian Elections of 1955* (Ithaca: Modern Indonesian Project, Southeast Asia Program, Cornell University, 1951)

တော်နေရာများအတွက်အနည်းဆုံးနိုင်ငံရေးပါတီ၃၄ခုနှင့်တစ်သီးပုဂ္ဂလကိုယ်စားလှယ်လောင်းများဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့ကြသည်။⁴ ထို ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများထဲမှ နိုင်ငံရေးပါတီ ၂၈ ခုနှင့် တစ်သီးပုဂ္ဂလကိုယ်စားလှယ်လောင်းများသာ လွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားလှယ်နေရာတစ်နေရာသို့မဟုတ် တစ်နေရာထက်ပိုပြီးအနိုင်ရသွားခဲ့ကြသည်။

အင်ဒိုနီးရှား အမျိုးသားရေးပါတီ၊ Masyumi, Nahdlatul, Ulama နှင့် အင်ဒိုနီးရှား ကွန်မြူနစ်ပါတီ (PKI) ပါတီများသည် မဲအရေအတွက်စုစုပေါင်း၏ ၂၂၊ ၂၁၊ ၁၈ နှင့် ၁၆ ရာခိုင်နှုန်း အသီးသီးရရှိကာ အင်အားအကြီးဆုံးပါတီများအဖြစ် ထွက်ပေါ်လာခဲ့သည်။ အခြားပါတီများနှင့် တစ်သီးပုဂ္ဂလ ကိုယ်စားလှယ်များက မဲအရေအတွက်စုစုပေါင်း၏ ၀ ဒသမ ၁ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၂ ဒသမ ၉ ရာခိုင်နှုန်း မဲရရှိခဲ့ကြသည်။ⁱⁱⁱ

ရွေးကောက်ပွဲသည် လွတ်လပ်ပြီး တရားမျှတသော်လည်း အစိုးရရော တိုင်းပြည်ပြည်ပြုလွှတ်တော်ပါ ကောင်းမွန်စွာမစွမ်းဆောင်နိုင်ခဲ့ကြပေ။ (၁၉၅၅ ခုနှစ် မတိုင်မီ) ၁၉၄၉ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာမှ ၁၉၅၇ ခုနှစ် မတ်လအထိကာလအတွင်း တိုင်းပြည်၏ပြင်းထန်သော လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေး ပြဿနာများကို အာရုံစိုက်ဖြေရှင်းဖို့ထက် အမျိုးသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေးကိုကိစ္စကို အစိုးရအဖွဲ့အဆက်ဆက် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခဲ့ရသည်။ ထိုကာလအတွင်း ဝန်ကြီးအဖွဲ့ သို့မဟုတ် အစိုးရအဖွဲ့အပြောင်းအလဲများ ရှစ်ကြိမ်ထက်မနည်းဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးနှင့် တိုင်းပြည်အခြေခံမူ သဘောတရားများအဖြစ် Pancasila အစွဲလမ်းဘာသာ သို့မဟုတ် လူမှုစီးပွားရေးတွင် မည်သည်ကို တိုင်းပြည်အခြေခံမူ သဘောတရားများအဖြစ်ကျင့်သုံးရမည်ကိုဆုံးဖြတ်ရန် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်က ပျက်ကွက်ခဲ့သည်။

အထက်ပါမတိုးသာ မဆုတ်သာအခြေအနေကိုဖြေရှင်းရန် ၁၉၅၉ ခုနှစ်တွင် Pancasila နှင့် ၁၉၄၅ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေကိုပြန်လည်ကိုင်စွဲသည့် ထုတ်ပြန်ချက်အမိန့်ကို ဆူဟာတိုက ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်ကို ဖျက်သိမ်းခဲ့သည်။ ၁၉၄၅ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေတွင် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာများကို အခိုင်အမာပြဋ္ဌာန်းထားသဖြင့် ဆူကာနိုသည် လိုသလိုအုပ်ချုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ အရပ်ဖက် နိုင်ငံရေးသမားများကို (စစ်တပ်နှင့်) ၎င်းကိုယ်တိုင်က မနှစ်မြို့ကြောင်း ထုတ်ပြောလေ့ရှိသည့် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး နာဆူရှန်း၏ထောက်ခံမှုဖြင့် ဆူကာနိုနှင့်စစ်တပ်သည် ၁၉၅၉ ခုနှစ်မှ ၁၉၆၆ ခုနှစ်အထိ အင်ဒိုနီးရှား နိုင်ငံရေးတွင် လွှမ်းမိုးကြီးမားသည့် ပလေယာများဖြစ်ခဲ့ကြသည်။ နိုင်ငံရေးတွင် စစ်တပ်၏အခန်းကဏ္ဍကို ချိန်ခွင်လျှာထိန်းရန် PKI ပါတီကို အုပ်ချုပ်ရေးတွင် သူနှင့်အတူပူးပေါင်းပါဝင်ဖို့ ဆူကာနိုက ဖိတ်ခေါ်ခဲ့သည်။

4 တိုင်းပြည်၏သဘောတရားရေးရာ (အခြေခံမူများ)၊ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရန်တို့သည် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်၏ လုပ်ဆောင်ချက်ဖြစ်သည်။

ဒီမိုကရေစီပြိုကွဲကျဆုံးခြင်း

၁၉၅၉ ခုနှစ်တွင် ဆူကာနိုထုတ်ပြန်သည့် အမိန့်ကြေညာချက်များသည် အင်ဒိုနီးရှား၏ အစောဆုံးဒီမိုကရေစီစမ်းသပ်ချက် ဆုံးခန်းတိုင်သွားသည့် လက္ခဏာကိုပြသည်။ သူ၏အာဏာ ထိပ်ဆုံးရောက်ခဲ့သည့် ၁၉၅၇ ခုနှစ်မှ ၁၉၆၆ ခုနှစ်အတွင်း ဆူကာနိုသည် လွတ်လပ်မှုနှင့် ပြည်သူ့လွတ်လပ်ခွင့်များကို ထိန်းချုပ်ခဲ့သည်။ ရုံးတင်စစ်ဆေးခြင်းကဲ့သို့ ဥပဒေလမ်းစဉ်များ ကိုလေးစားလိုက်နာခြင်းမရှိဘဲ သူ၏နိုင်ငံရေးပြိုင်ဘက်များကို ဆူကာနိုကအကျဉ်းချခဲ့သည်။

၁၉၆၅ ခုနှစ် စက်တင် ဘာ ၃၀ ရက်တွင်ဖြစ်ပွားသည့် အကြီးတန်းစစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ၇ ဦး လုပ်ကြံ သတ်ဖြတ်ခံရမှုအပြီး အာဏာသိမ်းမှုဖြင့် ထိန်းကျောင်းထားသော ဒီမိုကရေစီဟု လူသိများသည့် ဆူကာနိုအုပ်ချုပ်မှု အဆုံးသတ်သွားခဲ့သည်။ စက်တင်ဘာ ၃၀ အရေးအခင်းဟု လူသိများသည့် အဆိုပါ အာဏာသိမ်းမှုကို အီလစ်တပ်ရင်းအဖြစ် ဆူကာနိုကိုကာကွယ်စောင့် ရှောက်ရသော ကာကရာ ဘီယာဝါတပ်ရင်း၏ တပ်ရင်းမှူး ဒုတိယဗိုလ်မှူးကြီး အန်တန်း ဆမ်ဆူရီက ဦးဆောင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။^{iv}

မွတ်ဆလင်ဘာသာဝင်များအပါအဝင် ကွန်မြူနစ်ဆန့်ကျင်ရေး လူမှုရေးနှင့်နိုင်ငံရေးအင် အားစုများနှင့်အတူ စစ်တပ်က ရှေ့ဆောင်တပ်ဦးအဖြစ် အကြမ်းဖက်ဖြုတ်ထုတ်သတ်လုပ်ရပ် များလုပ်ဆောင်ခြင်းကြောင့် PKI ပါတီဝင်အချို့နှင့် ယင်းပါတီကိုထောက်ခံသူဟုဆိုသူများမှာ အများအပြားသွေးမြေကျခဲ့ရသည်။⁵

အာဏာသိမ်းမှုကိုနှိမ်နင်းကာ အထက်ပါ စက်တင်ဘာအရေးအခင်းကို ထိန်းချုပ်ခဲ့သည့် မဟာဗျူဟာအထူးအဖွဲ့မှူးဟောင်း ဗိုလ်မှူးချုပ် ဆူဟာတို၏ဦးဆောင်မှုအောက်တွင် ၁၉၅၀မှ ၁၉၆၀ ထိကာလအထိကြာသည်ဟုဆိုကြသော ဆူကာနို အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေး (Old Order) ၏ ကျရှုံးမှုများကို ကုစားဖြေရှင်းရန် New Order အစိုးရကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ လစ်ဘရယ်ဒီမိုကရေစီ ခေတ် (၁၉၅၀မှ ၁၉၅၇)၊ ထိန်းကျောင်း ဒီမိုကရေစီခေတ် (၁၉၅၇ မှ ၁၉၆၆) ကာလနှစ်ခုစလုံး သည် တိုင်းပြည်တည်ငြိမ်ရေးနှင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုအတွက် ပြည်သူတို့၏တောင်းဆိုမှုများကို ဖြည့်ဆည်းပေးရာတွင် အချည်းနှီးဖြစ်ခဲ့သည့်ကာလများဟု အသစ်တက်လာသည့် ဆူဟာတို အစိုးရက ပစ်ပယ်ခဲ့သည်။

ဆူဟာတို၏ New Order အစိုးရသည် ဒီမိုကရေစီအမြစ်တွယ်ရေးထက် တိုင်းပြည် တည်ငြိမ်ရေးကို ဖန်တီးပေးရန်ရည်သန်ခဲ့သည်။ ၁၉၆၆-၁၉၉၈ ကာလအတွင်း ဆူဟာတို၏

5 သေဆုံးသူအရေအတွက်သည် ၈၀၀၀၀ မှ ၃ သန်းကြားတွင်ရှိပြီး မှတ်တမ်းတစ်ခုနှင့်တစ်ခုမတူချေ။ မယုတ်မလွန်ရှိ သည့် အရေအတွက်သည် ၅၀၀၀၀၀ ဖြစ်သည်ဟုယူဆကြသည်။ Robert Cribb (ed.), *The Indonesian Killings 1965-1966: Studies From Java and Bali* (Clayton, Victoria: Monash University, Centre for Southeast Asian Studies, 1990); Douglas Kammen and Katherine McGregor, *The Contours of Mass Violence in Indonesia, 1965-1968* (Singapore: National University of Singapore Press, 2012). တွင်ကြည့်ပါ။

New Order အစိုးရသည် နိုင်ငံရေးအရ ပြိုင်ဆိုင်မှုများကိုဟန့်တားကာ ‘ဖိနှိပ်သော၊ဖွံ့ဖြိုးရေးဦးစားပေးသည့် အုပ်ချုပ်ရေး’ ကို ကျင့်သုံးခဲ့သည်။^v လိမ္မာပါးနပ်ပြီးလှည့်ဖျားသော နိုင်ငံရေးအင်ဂျင်နီယာအတတ်ပညာကိုသုံးပြီး အစိုးရက နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာလွတ်လပ်ခွင့်များကို ထိန်းချုပ်ခြင်း၊ နိုင်ငံရေးပါတီအရေအတွက်ကိုကန့်သတ်ခြင်း၊ ပြိုင်ဆိုင်မှုကိုကန့်သတ်ထားသော ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေကို အစိုးရကမူကြမ်းရေးဆွဲခဲ့သည်။ ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များကို လိုသလိုထိန်းချုပ်ခဲ့သည်။ DPR အောက်လွှတ်တော်သည် ဟန်ပြရာဘာတံဆိပ်တုံးလွှတ်တော်ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ဆူဟာတိုအစိုးရသည် အာဏာရှင်ဆူကာနီအစိုးရနေရာတွင် ၁၉၆၆ ခုနှစ်၌ အစားထင်လာသည့် အာဏာရှင်အစိုးရသားဖြစ်သည်ဟု အင်ဒိုနီးရှားလူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းက ယူဆလာကြသည်။^{vi}

အာဏာရှင်ဆန်သောသဘာဝကို ဖုံးကွယ်ရန်အလို့ငှာ New Order အစိုးရသည် ၁၉၇၁၊ ၁၉၇၇၊ ၁၉၈၇၊ ၁၉၉၂၊ ၁၉၉၇ ခုနှစ်များတွင် လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲများ ပုံမှန်ကျင်းပခဲ့သည်။ အစိုးရ၏နိုင်ငံရေးပါတီ Golkar သည် ရွေးကောက်ပွဲတိုင်းတွင် အနိုင်ရသည်။ မဲဆန္ဒရှင်အများစုသည် အခြားနိုင်ငံရေးပါတီများကို မဲထည့်ရဲလောက်အောင် ဖိနှိပ်မှုဖြင့် အလွန်အကျွံ ခြိမ်းခြောက်အကြပ်ကိုင်ခံရသဖြင့် Golkar ပါတီသည် မဲဆန္ဒစုစုပေါင်း၏ ၆၀မှ ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းကိုရရှိလေ့ရှိသည်။

ယင်း၏ လစ်ဘရယ်မဆန်သော နိုင်ငံရေးလမ်းစဉ်နှင့်လည်းဆန့်ကျင် (ဆူကာနီ၏ နိုင်ငံတော် ဗဟိုပြုလမ်းစဉ်နှင့်လည်းဆန့်ကျင်) သော လစ်ဘရယ်စီးပွားရေးမူဝါဒကို New Order အစိုးရကကျင့်သုံးခဲ့သည်။ ဆူဟာတို အစိုးရက ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်သို့ဦးတည်လိုက်ခြင်းကြောင့် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို ဖိတ်ခေါ်နိုင်ခဲ့ပြီး အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဘဏ္ဍာရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ အကူအညီကိုရရှိခဲ့သည်။ အင်ဒိုနီးရှားသည် နှစ်ပေါင်းများစွာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ ‘အချစ်တော်ကလေး’ တစ်ဦးဖြစ်ခဲ့သည်။

ဒီမိုကရေစီ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်း

၁၉၈၈ ခုနှစ် မတ်လတွင် ဆူဟာတိုသည် ခုနစ်ဆက်မြောက် သမ္မတသက်တမ်းအတွက် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရသည်။ ဆူဟာတို၏ဦးဆောင်မှုကို တိုင်းပြည်ကလိုအပ်နေတုန်းပဲ ဟု သူ့ကိုထောက်ခံသူများက ပြောကြသည်။ သို့သော်ဆူဟာတိုမှာ ပြင်းထန်သောဖိအားများ၊ ဝေဖန်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသည်။ အာရှဘဏ္ဍာရေးအကျပ်အတည်းသည် အင်ဒိုနီးရှားကို ပြင်းထန်စွာအထိနာစေခဲ့သည်။ ၁၉၉၇ ခုနှစ် ဩဂုတ်လတွင် အင်ဒိုနီးရှားရူပီးတန်ဖိုးကိုချလိုက်ခြင်းသည် တိုင်းပြည်စီးပွားရေးကျဆင်းသွားရခြင်း၏ အဓိကအကြောင်းရင်းဖြစ်သည်။ ရူပီးငွေတန်ဖိုး ၁၈ ရာခိုင်နှုန်းအထိကျကျဆင်းခဲ့သည်။^{vii}

စီးပွားရေးကျဆင်းမှုနှင့်တစ်ပါတည်း အဓိကရုဏ်းများ၊ သွေးထွက်သံယိုများဖြစ်ပေါ်လာပြီး

မြို့တော် ဂျကာတာတွင် ကြီးမားသည့် အပျက်အစီးများဖြစ်ပေါ်ပြီး မီဒန်၊ ဆိုလို၊ ယောဂျကာတာ၊ ဆူယာဘာရာ၊ ပါဒန်း၊ ဘန်ယုဝမ်ဂီကဲ့သို့မြို့များတွင်လည်း အလားတူအရေးအခင်းများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။^၆ ဘဏ္ဍာရေး အကျပ်အတည်းသည် နောက်တစ်ဆင့်တွင် အင်ဒိုနီးရှား၏ လူမှုရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးပြဿနာများ အကျပ်အတည်းများကိုပါ သွားသွားကြီးပေါ်ထွက်လာစေသည်။ ဆူဟာတို၏နောက်ဆုံးသမ္မတသက်တမ်းသည် ၁၉၉၈ ခုနှစ်မတ်လမှ မေလအထိ သုံးလသာခံခဲ့ရသည်။

စီးပွားရေးအကျပ်အတည်းကို ဆူဟာတိုကဖြေရှင်းရန် အပြင်းအထန်ကြိုးစားခဲ့သည်။ ရာထူးမှ နုတ်မထွက်မီ တစ်ပတ်သာလိုတော့သည့်အချိန် ၁၉၉၈ ခုနှစ် မေလ ၁၄ ရက်တွင် ကိုင်ရိုမြို့တော် တွင်ကျင်းပသည့် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံပေါင်း ၁၅ နိုင်ငံမှခေါင်းဆောင်များတက်သည့် G-15 ထိပ်သီးအစည်းအဝေးသို့ ဆူဟာတိုတက်ရောက်ခဲ့သည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနှင့် အခြားနိုင်ငံတကာ အင်အားကြီးနိုင်ငံများထံမှ နိုင်ငံရေးနှင့်စီးပွားရေး အကူအညီများရရှိအောင် ကြိုးပမ်းရန် ထိုအစည်းအဝေးသို့ တက်ရောက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အစိုးရအဖွဲ့ဝင်များကို ရာထူးနေရာပြောင်းလဲပြီး ပြင်ဆင်ဖွဲ့စည်းခြင်းနှင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးသမားခေါင်းဆောင်များ၊ အစိုးရမဟုတ်သည့်အဖွဲ့အစည်းများမှတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများကို အစိုးရအဖွဲ့အတွင်းခန့်အပ်သည့် အစီအစဉ်ကို ဆူဟာတိုလုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ သို့သော်အခြေအနေကိုထိန်းရန် ထိုသို့လုပ်ဆောင်သည့်သူ၏ကြိုးပမ်းမှုများသည် ကျယ်ပြန့်သော ထောက်ခံမှုမရရှိခဲ့ပေ။ သူ့အာဏာများကို နှစ်ပေါင်းများစွာခွဲဝေပေးထားခဲ့သည့် ဆူဟာတိုကိုသစ္စာခံသော ခေါင်းဆောင်များသည်ပင်လျှင် သူစီစဉ်ထားသည့် အစိုးရအဖွဲ့သစ်တွင် ပါဝင်ရန်ငြင်းဆန်ခဲ့ကြသည်။ ဤ သို့သောအခြေအနေများကြောင့် နှစ်ပေါင်းသုံးဆယ်ကျော်ကြာ ရယူထားခဲ့သည့် သမ္မတရာထူးမှ နုတ်ထွက်ရုံကလွဲပြီး ဆူဟာတိုအတွက် တခြားရွေးစရာမရှိတော့ချေ။

မေလ ၂၁ ရက်တွင် ဆူဟာတိုရာထူးမှနုတ်ထွက်သွားပြီးနောက် ဒုတိယသမ္မတ ဘီဂျေ၊ ဟာဘီဘီက အင်ဒိုနီးရှား၏ တတိယမြောက်သမ္မတအဖြစ် ကျမ်းသစ္စာကျိန်ဆိုသည်။ ဟာဘီဘီက သမ္မတရာထူးဆက်ခံလိုက်ခြင်းကို တုံ့ပြန်မှုများမှာ အကောင်းရောအဆိုးပါ ဒွန်တွဲနေခဲ့သည်။ ဟာဘီဘီကို ထောက်ခံသူအများစုဖြစ်သည့် အင်ဒိုနီးရှားမွတ်ဆလင် ပညာတတ်များအသင်းဝင် ခေတ်သစ်နိုင်ငံရေး လမ်းကြောင်းကိုလက်ခံသူများက ဟာဘီဘီသမ္မတရာထူးတွင် ခန့်အပ်ခံရခြင်းသည် အခြေခံဥပဒေနှင့်ကိုက်ညီသည်ဟု အခိုင်အမာပြောကြသည်။ သူ့ကိုမထောက်ခံသူများကတော့ ဆူဟာတို၏အပါးတော်မြို့လူယုံဟု ဟာဘီဘီကိုမြင်ကြသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်နေသည့်ပြဿနာများနှင့် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းပတ်သက်သူဟုမြင်ကြသဖြင့် ဟာဘီဘီနုတ်ထွက်ရန် ၎င်းတို့က တောင်းဆိုသည်။

6 ဆက်စပ်အကဲဆေးများကို Geoff Forrester and RJ May (eds.), *The Fall of Soeharto* (Singapore: Select Books, 1999). တွင်ကြည့်ပါ။

ထောက်ခံမှုအကြီးအကျယ်မရသဖြင့် သူ၏သမ္မတရာထူးတည်မြဲရေးစိတ်ချရရန် မဟာ ဗျူဟာမြောက် ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်ဖို့လိုသည်ကို ဟာဘီဘီက သဘောပေါက်ခဲ့သည်။ တိုင်းနိုင်ငံကို အပိုင်စားစောင့်ကြပ်သူအဖြစ်အဖြစ် အသုံးတော်ခံခဲ့သည့် စစ်တပ်ကို အရပ်ဖက် ထိန်းချုပ်မှုတည်ထောင်လိုက်ခြင်းသည် ဟာဘီဘီ၏ အဓိကရွေးချယ်မှုတစ်ခုဖြစ်သည်။ ဤ အချက်မှာ အထူးအရေးပါသည်။ အကယ်၍ ဟာဘီဘီက တိုင်းပြည်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုကို ပြန်လည် တည်ဆောက်ခြင်းမပြုနိုင်ဟု ထင်ရှားလာပါက ဆူဟာတိုတွင် အရံသင့်ဇာတ်ညွှန်းအခင်းအ ကျင်းရှိနေသည်မှာ အမှန်ပင်ဖြစ်သဖြင့် ဤအချက်သည်အထူးအရေးပါခြင်းဖြစ်သည်။ နိုင်ငံရေး အရအရေးပေါ်အခြေအနေဖြစ်ပေါ်လာပါက ‘လိုအပ်သည့်နည်းလမ်းမှန်သမျှ’ သုံးကာ တိုင်းပြည် ကိုကယ်တင်ရန် ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးနှင့် စစ်ဦးစီးချုပ်ဖြစ်သည့် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဝီရန်တိုသည် ဆူဟာတိုထံမှ လူမသိသူမသိညွှန်ကြားချက်ရထားသည်။ ဝီရန်တိုသည်ဤညွှန်ကြားချက်ရထား ကြောင်း ဟာဘီဘီကို ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျပြောထားပြီးဖြစ်သည်။ ဟာဘီဘီကလည်း အခြေ အနေပိုဆိုးလာပါက ရွေးစရာနည်းလမ်းအဖြစ် ထိုညွှန်ကြားချက်ကို ဗိုလ်ချုပ်ကြီးဝီရန်တိုကိုင် ထားရန်အခွင့်ပေးခဲ့သည်။ သို့ဖြစ်၍ ဝီရန်တို၏ ရိုးသားဖြောင့်မတ်မှုကို ယုံကြည်ကြောင်းပြရာ ရောက်သွားခဲ့သည်။ ဝီရန်တို၏သစ္စာခံမှုကိုလည်းရရှိလိုက်သည်။* မဟာဗျူဟာအထူးအဖွဲ့မှူး နှင့် ဆူဟာတို၏သမက်ဖြစ်သူ ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ပရာဘိုဝို ဆူဘီဂျန်တိုဦးဆောင်သည့် တပ်များ မြို့တော်ဂျကာတာသို့ မသင်္ကာဖွယ် ဦးတည်လာနေသည်ဟု ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး ဝီရန်တိုက အစီအရင်ခံခဲ့သည့်အခါ ဟာဘီဘီက ဝီရန်တိုအားယုံကြည်ကိုးစားမှုမှာ ပိုမိုတိုးပွားလာခဲ့သည်။

ထိုသတင်းများကို တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်သည့်အနေဖြင့် ပရာဘိုဝိုကို ရာထူးမှဖယ်ရှားရန် ဝီရန်တိုအား သမ္မတ ဟာဘီဘီကညွှန်ကြားခဲ့သည်။ ထိုညွှန်ကြားချက်ကြောင့် စစ်တပ်အာဏာ သိမ်းမှုကို ထိရောက်ပီပြင်စွာတားဆီးနိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ပရာဘိုဝိုနှင့် စစ်တပ်ကိုခွဲထုတ်လိုက် ခြင်းဖြင့် သူ၏သမ္မတရာထူးကို အလားအလာအများဆုံး စစ်ဘက်စိန်ခေါ်မှုမှ ဟာဘီဘီကာကွယ် နိုင်လိုက်သည်။⁷ စစ်တပ်ရာထူးအဆင့်ဆင့်ကို နောက်ထပ်ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ လုပ်ဆောင် ခြင်းက ထောက်ခံမှုအပြည့်အဝရရှိသွားစေခဲ့သည်။

ဟာဘီဘီသည် အစိုးရကို စီမံအုပ်ချုပ်နိုင်စွမ်းမရှိဘဲ ဆူဟာတိုနှင့်နီးစပ်သော ခရိန်များ၏ အကျိုးစီးပွား ကိုစောင့်ရှောက်ပေးသည့်အတွက် အဂတိလိုက်စားသည်ဟု သူ့ကိုမထောက်ခံသူ များက စွပ်စွဲခဲ့ကြသည်။^{xii} အာဏာလွှဲပြောင်းမှုသည် လွှတ်တော်တွင်အထူးအစည်းအဝေးကျင်း ပရန်လိုသည်ဟုပြောဆိုကာ ဟာဘီဘီ၏ သမ္မတရာထူးဆက်ခံမှုသည် တရားမဝင်ဟု အချို့က ဆိုကြသည်။^{xiii}

ဟာဘီဘီက သူ၏အစိုးရအဖွဲ့အသစ်ဖွဲ့စည်းမှုကိုကြေညာလိုက်သည့်အခါ အထက်ပါ

7 မေလ ၂၂ ရက်တွင် လွှတ်တော်ကို စစ်တပ်ကဝင်စီးလိမ့်မည်ဟု ကောလာဟလများထွက်ပေါ်ခဲ့သည်။ See Geoffrey Forrester, 'A Jakarta Diary, May 1998', p. 55, 58-64. တွင်ကြည့်ပါ။

ဝေဖန်မှုများ ပိုမိုတိုးပွားလာသည်။ သူ့ကို ပြောဆိုဝေဖန်မှုအများဆုံးလုပ်သည့်အဖွဲ့အစည်းမှာ အမျိုးသားတပ်ဦး (Barisan Nasional သို့မဟုတ် Barnas) ဖြစ်သည်။ အမျိုးသားတပ်ဦးတွင် ဆူဟာတိုအစိုးရဟောင်းတွင်ပါဝင်သည့် ဝန်ကြီးအချို့၊ စစ်ဘက်အရာရှိများဖြစ်သည့် အလီ ဆာဒီခင်၊ ကီမယ်လ်အစ်အရစ်၊ (နောင်နှစ်ပေါင်းအတော်ကြာသည့်အခါ သမ္မတဖြစ်လာသည့် ဆူကာနို၏သမီး) မီဂါဝတီ ဆူကာနို ပူထရီရာဇာလီအစ္စမေးလ်၊ မာဆီလမ် ဆီမန်ဂျန်တက်မ် တို့ကဲ့သို့ အရပ်သားထဲမှာလူသိများထင်ရှားသူများပါဝင်သည်။ အခြားဩဇာညောင်းသည့်အဖွဲ့မှာ အင်ဒိုနီးရှား၏ အကြီးဆုံးအစ္စလာမ်လူမှုရေးနှင့်ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည့် နက်ဒလာတူလ် အူလ်မာအဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည်။ ထိုအဖွဲ့အစည်းကို (Gus Dur ဟုလည်း လူသိများသည့်) အဗ္ဗဒူရာမန် ဝါဟစ်ကဦးဆောင်ပြီး အစိုးရအတွက် သဘောထားပျော့ပြောင်းသည့်အတိုက်ခံနေရာတွင် ရပ်တည်သည့် အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည်။^{xiv}

ဟာဘီဘီကိုမထောက်ခံသူများမှာ စည်းလုံးမှုတော့မရှိပေ။ တိုင်းပြည်ပြုလွှတ်တော် (MPR) အထူးအစည်းအဝေးကို ၁၉၉၈ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာတွင်ကျင်းပသည့်အခါ ဟာဘီဘီနတ်ထွက်ရန် ကျောင်းသားများက ဆန္ဒပြတောင်းဆိုကြသည်။ သို့သော် ထိုဆန္ဒပြတောင်းဆိုသည့် ဆောင်ရွက်ချက်ကို မီဂါဝတီရော အဗ္ဗဒူရာမန်ဝါဟစ်ကပါ လက်မခံခဲ့ပေ။ ဟာဘီဘီသည် သူ့ကို မထောက်ခံသည့် အထက်ပါအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုချင်းစီနှင့်ဆက်ဆံရေးနည်းလမ်းပေါင်းစုံ လုပ်ဆောင်ခဲ့သဖြင့် ထိုအဖွဲ့အစည်းများကို စိတ်ဝမ်းကွဲသွားစေပြီး အတိုက်အခံကိုလိုသလိုထိန်းချုပ်စီမံမှုပိုလုပ်လာနိုင်ခဲ့သည်။

ဟာဘီဘီ၏သမ္မတသက်တမ်း

သူ၏သမ္မတသက်တမ်းအတွက် ထောက်ခံမှုဆန့်ကျင်မှုပေါင်းစုံ ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းနှင့် တရားဝင်ဖြစ်မှု အားနည်းလာခြင်းကြောင့် ရာထူးမြဲရန် ဟာဘီဘီရှန်းကန့်ခဲ့ရသည်။ ထိုအတောအတွင်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကပြန်လာရန် ချီတံချီတံဖြစ်နေခဲ့ဖူးပြီး အမေရိကန်တစ်ဒေါ်လာလျှင် ရူပီးငွေ ၁၄၀၀၀ မှ ၁၇၀၀၀ ကြားတွင်အရောင်းအဝယ်ဖြစ်နေခြင်းကြောင့် ရူပီးငွေဈေးမှာလည်းကျဆင်းနေသည်။ (တိုင်းပြည်လူဦးရေ၏ ၃၉ရာခိုင်နှုန်းဖြစ်သည့်) ပြည်သူ ၇၉ သန်းခန့်သည် ၁၉၉၈ ခုနှစ် ဇူလိုင်လတွင် ဆင်းရဲမွဲတေမှုမျှင်းအောက်တွင်ရောက်နေခဲ့သည်။ ထိုအရေအတွက်သည် ၁၉၉၈ ခုနှစ်ကုန်ရောက်သည့်အခါ ၉၆ သန်းသို့မြင့်တက်လာမည့်အလားလာရှိနေခဲ့သည်။^၁ ဇွန်လတွင် အင်ဒိုနီးရှား၏စီးပွားရေးသည် နောက်ထပ် ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းကျဆင်းလာမည်ဟု အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာငွေကြေးရန်ပုံငွေအဖွဲ့က ခန့်မှန်းတွက်ချက်ခဲ့သည်။ လမ်းပေါ်ထွက်

8 ၁၉၉၈ ခုနှစ် အင်ဒိုနီးရှား၏စုစုပေါင်းလူဦးရေသည် ၂၀၄ မီလီယံဖြစ်သည်။ Badan Pusat Statistik, *Tabel Laju Pertumbuhan Penduduk* [Table of Population Growth], (Jakarta: 2012) တွင်ကြည့်ပါ။ ယင်းကို http://bps.go.id/tab_sub/view.php?tabel=1&daftar=1&id_subyek=12¬ab=2; တွင်ရယူဖတ်ရှုနိုင်သည်။ dan Badan Pusat Statistik, *Penduduk Indonesia* [Table of Indonesia's Population], (Jakarta: 2012) ကို http://bps.go.id/tab_sub/view.php?kat=1&tabel=1&daftar=1&id_subyek=12¬ab=1 တွင် ရယူဖတ်ရှုနိုင်သည်။

ဆန္ဒပြမှုများကြုံကြားကြုံကြားဖြစ်ပွားနေဆဲဖြစ်သည်။ နိုင်ငံရေးမငြိမ်မသက်ဖြစ်မှုက တိုင်းပြည် တစ်ဝန်းဖြစ်ပေါ်နေသည်။ အရှေ့တီမော၊ အာချေးနှင့် ပါပူအာပြည်နယ်များရှိ ခွဲထွက်ရေးလှုပ်ရှား မှုများကိုလည်း ဖြေရှင်းပေးရဖို့ရှိနေသည်။ မာလကာနှင့် ပိုဆိုဒေသများတွင် လူမျိုးရေး၊ ဘာသာရေးပဋိပက္ခများက ထိုခွဲထွက်ရေးလှုပ်ရှားမှုများကို ပိုပြီးဖြေရှင်းရခက်စေခဲ့သည်။ အင်ဒို နီးရှား၏အသွင်ကူးပြောင်းမှု အစောပိုင်းကာလသည် 'ဗရမ်းဗတာဖြစ်နေသည့်ဈေးကွက်နှင့် သူတလူငါတမင်းဖြစ်နေသည့် ဒီမိုကရေစီ'၏လက္ခဏာရပ်ဟု နိုင်ငံရေးဘောဂဗေဒပညာရှင် ရစ်ချတ်ရော်ဘင်ဆင်က ခေါ်ဆိုခဲ့သည်။^{xvi}

၁၉၅၉ ခုနှစ်နှင့် ၁၉၆၆ ခုနှစ်များတွင် ဆူဟာတို၊ ဆူကာနိုတို့လုပ်ဆောင်ခဲ့သည့် ငြိမ်ဝပ် ပိပြားမှုရှိရန် အတင်းအကြပ်လုပ်ဆောင်ခြင်းမျိုးနှင့်လားလားမျှမဆိုင်သည့် ပြည်သူ့လွတ်လပ်ခွင့် များကို အာမခံခြင်းစတင်လုပ်ဆောင်ရန် ဟာဘီဘီကဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ မေလ ၂၂ ရက်တွင် ပြု ပြင်ပြောင်းလဲရေးဖော်ဆောင်သည့်အစိုးရအဖွဲ့ကို ဟာဘီဘီကကြေညာခဲ့သည်။ တိုင်းပြည်၏ စီးပွားရေးနိုင်ငံရေးနှင့် တရားရေးစနစ်တို့ကို ဒီမိုကရေစီနည်းတကျ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် သူ၏ အစိုးရအဖွဲ့ကို ဟာဘီဘီကတာ ဝန်ပေးခဲ့သည်။ ဟာဘီဘီအစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးသက်တမ်း ၁၈ လတာကာလအတွင်း အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံသည် ဥပဒေသစ် ၆၈ ခု၊ ဥပဒေများနေရာတွင် အစား ထိုးလိုက်သည့် အစိုးရလုပ်ထုံးလုပ်နည်း သုံးခု၊ အစိုးရအဖွဲ့နည်းဥပဒေ ၁၀၉ ခု၊ သမ္မတအမိန့် ကြေညာချက် ၂၈၄ ခုနှင့် သမ္မတရုံးညွှန်ကြားချက် ၃၁ ခုတို့ကို ထုတ်ပြန်ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။

နိုင်ငံရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု

သူ၏သက်တမ်းအတွင်း သမ္မတဟာဘီဘီသည် ထောက်ခံမှုများများစားစား မရခဲ့သော် လည်း နိုင်ငံရေးအခြေအနေကို အေးချမ်းအောင်ခိုင်ခိုင်မာမာ တိုးတက်လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။ မေလ ၂၅ ရက်တွင် ဆူဟာတိုကို လူသိထင်ရှားဝေဖန်ခဲ့သူများဖြစ်ကြသည့် ဆရီဘင်တန် ပါမောက်ခက်စ်နှင့် မူကာတာ ပက်ပါဟန်တို့အပါအဝင် နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသား ၁၅ ဦးကို လွှတ်ပေးခဲ့သည်။ သူ၏သက်တမ်းကုန်ခါနီးတွင် လူသိများသည့် ကွန်မြူနစ်များအပါအဝင် နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသား ၁၅၀ ခန့်ကို ဟာဘီဘီက လွှတ်ပေးခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။^{xviii} လွတ်လပ်စွာရေး သားထုတ်ဝေခွင့်ရှိကြောင်း ကြေညာခဲ့သည်။ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုဝေဖန်ခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ခွင့်တို့ကို မြှင့်တင်အားပေးရာတွင် အတားအဆီးဖြစ်စေသည်ဟု မှတ်ယူ သည့် စည်းမျဉ်းဥပဒေများအားလုံးကို ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။

ဟာဘီဘီ၏သမ္မတသက်တမ်းအစောပိုင်းကာလတွင် Golkar ပါတီကို ပုံမှန်နိုင်ငံရေးပါတီ တစ်ခုအသွင် သို့ပြောင်းလဲခဲ့ခြင်းသည် နောက်ထပ်အရေးကြီးသော နိုင်ငံရေးအရထိုးဖောက် ကျော်လွှားမှုတစ်ခုဖြစ်သည်။ အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးယန္တရားနှင့် စစ်တပ်ထံကပါ ထောက်ခံမှု ရအောင် ပါတီက ဆူဟာတို လက်ထက်တုန်းကလို စည်းရုံးမရတော့ဘဲ လွှတ်တော်တွင် ဩဇာ

လွှမ်းမိုးနိုင်အောင် Golkar ပါတီက အခြားနိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် ပြိုင်ဆိုရမိဖြစ်လာခဲ့သည်။ Golkar ပါတီ၏ ပါတီတွင်းပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုကြောင့် စစ်တပ်နှင့်ပါတီကြား အဆောက်အအုံဆိုင်ရာချိတ်ဆက်ထားမှုကို ပြတ်စဲသွားစေခဲ့သည်။ [ဤအပြောင်းအလဲကို ၁၉၉၈ ခုနှစ်လတွင် Golkar ပါတီ၏ ပါတီညီလာခံတွင်လက်ခံကြောင်း ကြေညာခဲ့သည်။]

ဖွန်လတွင် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံကို လစ်ဘရယ်ပါတီစုံစနစ်သို့ပြန်ရောက် မသွားစေရန် ဟန့်ထားတားသည့် နိုင်ငံရေးပါတီများတည်ထောင်မှုကို ချုပ်ချယ်ကန့်သတ်ထားမှုများအား ဟာဘီဘီက အဆုံးသတ်ခဲ့သည်။ ခြောက်လအတွင်း နိုင်ငံရေးပါတီ ၁၈၁ ပါတီမှတ်ပုံတင်ခဲ့ကြသည်။ ရွေးကောက်ပွဲကို လွတ်လပ်ပြီးစာရေးမျှတစွာကျင်းပနိုင်စေရန် လွတ်လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၊ ကြီးကြပ်မှုကော်မတီ (Bawaslu) တို့ကို ဟာဘီဘီကဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။

သူ၏ နိုင်ငံရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုလုပ်ငန်းစဉ်၏ အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် လွှတ်တော်ခေါင်းဆောင်များနှင့် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းခြင်း၊ ပြည်သူလူထု၏တောင်းဆိုမှုများနှင့်ရင်ဆိုင်ရခြင်းတို့ကြောင့် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကျင်းပမည့်ရက်ကို ၁၉၉၉ ခုနှစ်မှ ၂၀၀၂ ခုနှစ်တွင် ကျင်းပရန် ရက်ရွှေ့လိုက်သည်။ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကို ဟာဘီဘီတစ်ဦးတည်း တစိုက်မတ်မတ်လုပ်ဆောင်ခြင်းမရှိပါက ဆူဟာတို ခေတ်အလွန် ပထမဆုံးကျင်းပသည့်ရွေးကောက်ပွဲကို ဟာဘီဘီအာဏာရပြီး ၁၈ လပင်မရှိသေးခင် ကျင်းပရန်အာမခံချက်လုံးဝရှိမည်မဟုတ်ပေ။

နိုင်ငံရေးတွင် စစ်တပ်၏ ပဓာနကျသောအခန်းကဏ္ဍကို ထိန်းချုပ်ရန် ဟာဘီဘီ၏ ကြိုးပမ်းမှုများသည် သူ၏နိုင်ငံရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အခြေခံကျသည့် ကြိုးပမ်းချက်များဖြစ်သည်။ စစ်မှုထမ်းများကို နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်မှ တစ်ဆင့်ပြီးတစ်ဆင့်ဖယ်ရှားကာ ပညာသည်စစ်သားများဖြစ်လာရန် စစ်တန်းလျားသို့ပြန်ပို့ခဲ့သည်။ 'အရပ်ဖက်လူ့အဖွဲ့အစည်း ဖွံ့ဖြိုးလာသည်နှင့်အမျှ စစ်တပ်၏လူမှုရေးနှင့်နိုင်ငံရေးအခန်းကဏ္ဍသည် စနစ်တကျ သူ့အလိုအလျောက်လျော့ပါးလာမည်'ဟု စက်တင်ဘာ ၁ ရက်တွင် ဟာဘီဘီက အများသိပြောကြားခဲ့သလို၊ ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဝီရန်တိုကလည်း အလားတူပြောဆိုခဲ့သည်။^{xix} ၁၉၉၉ ခုနှစ် ဧပြီ ၁ ရက်တွင် အများပြည်သူဆိုင်ရာ ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုနှင့်ကာကွယ်ရေးကဏ္ဍတို့ကို ပြတ်ပြတ်သားသားပိုင်ခြားရန်အလို့ငှာ စစ်တပ်နှင့်ရဲအဖွဲ့ကိုတစ်ပေါင်းတည်းထားခြင်းမှ အမျိုးသားရဲတပ်ဖွဲ့ကိုသီးခြားရပ်တည်စေခဲ့သည်။ နောင်နှစ်များတွင် စစ်တပ်ကို အရပ်ဘက်ထိန်းချုပ်မှုရရှိစေရန် လိုအပ်သော နောက်ထပ်လုပ်ဆောင်ချက်များ တစ်ဖြည်းဖြည်းချင်းဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်။

ဒီမိုကရေစီစနစ်အတွက် ခိုင်မာသောအခြေခံပေးအပ်နိုင်ရန်အလို့ငှာ ၁၉၄၅ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကိုစတင်ရန် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော် အထူးအစည်းအဝေးကို နိုဝင်ဘာလတွင်ကျင်းပစဉ် တင်သွင်းသည့်အဆိုပြုချက်ကို သမ္မတဟာဘီဘီက ထောက်ခံခဲ့သည်။ ၁၉၉၉ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲအပြီးတွင် ယင်းအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရေးလုပ်

ငန်းစဉ်စတင်ခဲ့သည်။ သမ္မတသက်တမ်းကို ငါးနှစ်သက်တမ်းနှစ်ကြိမ်သာထမ်းဆောင်ရန် ကန့်သတ်လိုက်ခြင်းသည် အခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရေး၏ အရေးကြီးသောဆုံးဖြတ်ချက်များထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သည်။

နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ မူဝါဒဖြေလျှော့မှုများကြောင့် အမျိုးသမီးများ၏ နိဒါန်းမှုကိုမြှင့်တင်နိုင်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေးတွင် အမျိုးသမီးများ၏ တက်ကြွလှုပ်ရှားမှုကို မြှင့်တင်နိုင်ခဲ့သည်။ မေအရေးအခင်းတွင် စားစာခံဖြစ်ခဲ့ရသည့် အမျိုးသမီးများအကြောင်းဆွေးနွေးရန် အမျိုးသမီးပညာတတ်များနှင့်တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများပါသည့်အဖွဲ့နှင့် ဟာဘီဘီတွေ့ဆုံခဲ့သည်။⁹ အစိုးရကိုယ်စား အဆိုပါအမျိုးသမီးစားစာခံများကို ဝန်ချတောင်းပန်ရန်တောင်းဆိုပေးဖို့ ဟာဘီဘီကသဘောတူခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးများကိုစောင့်ရှောက်ရေးနှင့် အမျိုးသမီးများအရေး တောင်းဆိုတင်ပြမှုကိုအဓိကထားသည့် အမျိုးသမီးများအကြမ်းဖက်ခံရမှုတိုက်ဖျက်ရေး လွတ်လပ်သောအမျိုးသားကော်မရှင်ကိုဖွဲ့စည်းရန် ကတိပြုခဲ့သည်။¹⁰

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း (ဒေသန္တရလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအပ်နှင်းခြင်း)

New Orderအစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးလက်ထက်အင်ဒိုနီးရှားအစိုးရသည်ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုမြင့်မားပြီး အစိုးရယန္တရားနှင့်နိုင်ငံရေးအရပါ လက်အောက်ခံအုပ်ချုပ်ရေးတာဝန်ရှိသူများအဖြစ် ဒေသဆိုင်ရာအစိုးရ အကြီးအကဲများကို သမ္မတက ဆက်ဆံခဲ့သည်။

ဂျကာတာ၊ ယော့ဂျကာတာ၊ အာချေးပြည်နယ်များအပါအဝင် ပြည်နယ်တော်တော်များများသည် အထူးအုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်အတန်း တရားဝင်ရရှိကြသော်လည်း ခရိုင်း၊ မြို့နယ်များသည် ၎င်းတို့၏အရေးကိစ္စများကိုစီမံအုပ်ချုပ်ရာတွင် တကယ့်ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးကို ကျင့်သုံးနိုင်ခြင်းမရှိပေ။

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းကို ဟာဘီဘီက စိုက်လိုက်မတ်တပ် တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ဒေသဆိုင်ရာကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဥပဒေ (ဥပဒေအမှတ် ၂၂/၁၉၉၉) အရ ဒေသဆိုင်ရာ

9 ဂျကာတာမြို့တော်ရှိ တရုတ်အမျိုးသမီးများစွာ အမွေအကျင့်ခံရသည်ဟူသော သတင်းများစွာထွက်ပေါ်ခဲ့သည်။ Peta Amuk di Kota Hantu', *Tempo*, 19–25 May 2003, See also, Komnas Perempuan Publication, 2003, "The May 1998 Tragedy in the Course of the Nation's Journey: In Denial", Jakarta, *Komnas Perempuan*, ကိုကြည့်ပါ။ ယင်းကို through <http://www.komnasperempuan.or.id/wp-content/uploads/2009/08/in-denial.pdf> တွင်ရယူဖတ်ရှုနိုင်သည်။

10 ဤအဖွဲ့အစည်းသည် ယခုအခါ Konisi Nasional Perempuan (အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးအတွက် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာကော်မရှင်) ဟုခေါ်တွင်သည်။ ၁၉၉၉ ခုနှစ်တွင် အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားဆက်ဆံမှုပုံစံအားလုံး တိုက်ဖျက်ရေး ကုလသဘောတူညီချက် Optional Protocol of the UN Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW) ကို ဟာဘီဘီကလက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။ *Independent Report of Non-Government Organizations Concerning the Implementation of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW) in Indonesia* (Jakarta: CEDAW Working Group Initiative, 2007) ကိုကြည့်ပါ။

အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များသည် နိုင်ငံခြားရေး၊ ကာကွယ်ရေး၊ ဘဏ္ဍာရေးနှင့်တရားရေး၊ ဘာသာရေးတို့မှလွဲပြီး ကျန်အရေးကိစ္စများကို စီမံအုပ်ချုပ်ရန် အခွင့်အာဏာရရှိသွားခဲ့သည်။ ဗဟိုအစိုးရက နိုင်ငံခြားရေး၊ ကာကွယ်ရေး၊ ဘဏ္ဍာရေးနှင့် တရားရေး၊ ဘာသာရေးတို့ကို ဆက်လက်စီမံအုပ်ချုပ်သည်။^{xx}

အာချေး၊ ပါပူအာ၊ အရှေ့တီမောစသည့် ခွဲထွက်ရေးလှုပ်ရှားမှုများဖြစ်ပွားနေသည့် ပြည်နယ်တစ်ခုချင်းစီအတွက် အစိုးရကသီးခြားမူဝါဒများကိုကျင့်သုံးသည်။ အာချေးပြည်နယ်ကို အထူးဒေသအုပ်ချုပ်ရေး အဆင့်အတန်းပေးအပ်မည့် အစီအမံသည်အစိုးရနှင့်မသင့်မြတ်မှုကို ဖြေရှင်းပေးနိုင်ခြင်းမရှိသည့်အပြင် Hassan Tiro ဦးဆောင်သည့် ခွဲထွက်ရေးအဖွဲ့ဖြစ်သည့် Free Aceh Movement (GAM) ကို ပိုပြီးလူကြိုက်များသွားစေမည် ဖြစ်သော်လည်းလည်း ထိုအုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်အတန်းပေးရန်စီစဉ်ခဲ့သည်။¹¹

အာချေးပြည်နယ်နည်းတူ အရှေ့တီမောကို အထူးအုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်အတန်းပေးခြင်းသည် တီမောနယ်သားအများစုကို ကျေနပ်နှစ်သိမ့်မှုမရစေခဲ့ဟုယူဆရသည်။ တီမောပြည်သူများ ၎င်းတို့၏နောင်ရေးကို ဆုံးဖြတ်ခွင့်ပေးသည့် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပရန် ဟာဘီဘီက ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ လူထုဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပလိုက်ခြင်း၏ရလဒ်မှာ အင်ဒိုနီးရှားမှ အရှေ့တီမောကို ခွဲထွက်သွားစေခဲ့ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ပါပူအာပြည်နယ်ပြဿနာကိုမူ ပြီးပြတ်အောင် မဖြေရှင်းနိုင်သေးဘဲရှိနေသည်။ ပါပူအာပြည်နယ်သည် ပါပူအာနှင့် အနောက်ပါပူအာဟူ၍ဒေသနှစ်ခုပိုင်းခြားထားသည်။ ယင်းဒေသနှစ်ခုစလုံးကို တရားဝင်ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ပမာဏကြီးကြီးမားမားပေးထားသော်လည်း အချို့သောပါပူအာပြည်နယ်သားများက ခွဲထွက်ရေးကို ထောက်ခံနေဆဲဖြစ်သည်။

ဗဟိုဘက်၏သီးခြားလွတ်လပ်မှုကိုမြှင့်တင်ခြင်း

အာရှဘဏ္ဍာရေးအကျပ်အတည်းကြောင့် အင်ဒိုနီးရှား၏ ငွေရေးကြေးရေးမူဝါဒ စီမံခန့်ခွဲမှုကို တိုးတက်ကောင်းမွန်အောင်လုပ်ရန်လိုအပ်ချက်အား အာရုံစိုက်မိစေခဲ့သည်။ ဂျာမနီနိုင်ငံတွင် နှစ် ၂၀ နေလာခဲ့သည့်အတွေ့အကြံကိုအခြေခံကာ ယုံကြည်စိတ်ချရသည့် ငွေကြေးမူဝါဒရေးဆွဲခြင်းအတွက် နိုင်ငံရေးအကျိုးစီးပွားများ၏ စွက်ဖက်မှုမရှိသော အမှီအခိုကင်းသည့်

11 ဆူဆီလိုဘန်ဘန်းယုနီယို၏ သမ္မတသက်တမ်းအတွင်း ကွဲပြားခြားနားသော စီစဉ်ဆောင်ရွက်မှုဖြင့် အာချေးပြည်နယ်ရှိ ခွဲထွက်ရေးအယူအဆကိုဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့သည်။ ဖင်လန်သမ္မတဟောင်း မာတီအာတီဆာရီ၏ ကြားဝင်ညှိနှိုင်းမှု၊ ဒုသမ္မတ ယူဆက်ဖ်ကာလာ၏ ဦးဆောင်မှု၊ လမ်းညွှန်မှုတို့ဖြင့် ၂၀၀၅ ခုနှစ် ဩဂုတ်လတွင် အစိုးရနှင့် GAM ကြား ငြိမ်းချမ်းစွာဖြင့် သဘောတူညီချက်ရရှိခဲ့သည်။

ဤသဘောတူညီချက်အရ အာချေးပြည်နယ်သည် တစ်ခုတည်းသောအင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၏ အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် ဆက်ရှိခဲ့သည်။ သို့သော် ယင်းပြည်နယ်သည် အစ္စလာမ္မစ်ဥပဒေကိုအခြေခံပြီး ပြည်နယ်အရေးကိစ္စများကို စီမံအုပ်ချုပ်နိုင်ရန် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရရှိခဲ့သည်။ See Fachry Ali, Suharto Monoarfa, Bahtiar Effendy, *Kalla & Perdamaian Aceh* (Jakarta: Lspeu Indonesia, 2008) တွင်ကြည့်ပါ။

ဗဟိုဘဏ်သည် အရေးအကြီးဆုံးဖြစ်သည်ဟု ဟာဘီဘီကယူဆသည်။ ဤသို့သောမူဝါဒကို ဆူဟာတိုရော ဆူကာနီကပါ ချိုးဖောက်ခဲ့ကြသည်။ အစိုးရစီမံကိန်းများကို ဗဟိုဘဏ်ထံမှ ဘဏ္ဍာငွေကြေးထောက်ပံ့ပေးရန် ၎င်းတို့နှစ်ဦးစလုံးက လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြသည်။^{xxi} စီးပွားရေးအကြံပေးများနှင့်တိုင်ပင်ခြင်း၊ ဂျာမနီဗဟိုဘဏ် အမှုဆောင်အရာရှိဟောင်းများဖြစ်ကြသည့် ဒေါက်တာ ဂျိုးဆက်ဖ် အက်ကာမန်း၊ ဒေါက်တာ ဟဲလ်မက် ရှယ်လ် ဆင်ဂျာ၊ ဒေါက်တာ ဂုလ်ဖ်ဂန်း ကွတ်တိုကို ဖိတ်ခေါ်ကာ ဗဟိုဘဏ်၏လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုများ သီးခြားလွတ်လပ်စွာဆောင်ရွက်နိုင်စေမည့် ဥပဒေသစ်ကိုရေးဆွဲရန် အကူအညီရယူခဲ့သည်။

ဒီမိုကရေစီမြှင့်တင်ခြင်း

၁၉၉၈ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင်ကျင်းပသည့် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်အစည်းအဝေး၏ အခွင့်အာဏာ အပ်နှင်းမှုအရ လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲများကို ၁၉၉၉ ခုနှစ် ဧပြီလတွင်ကျင်းပခဲ့သည်။ ရွေးကောက်ပွဲတွင် လွတ်လပ်၍တရားမျှတစွာယှဉ်ပြိုင်နိုင်စေရန် ဥပဒေစည်းမျဉ်းများကို တစ်ခုပြီးတစ်ခုပြဋ္ဌာန်းခဲ့သဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပနိုင်ခြင်းအတွက် ဟာဘီဘီ၏အခန်းကဏ္ဍမှာ အင်မတန်အရေးပါသည်။ အဆိုပါဥပဒေစည်းမျဉ်းများထဲတွင် စစ်မှုထမ်းများမဲပေးခွင့်ကို ပယ်ဖျက်ခြင်း၊ နိုင်ငံဝန်ထမ်းများ Golkar ပါတီကို မဖြစ်မနေမဲပေးရခြင်းကို ပယ်ဖျက်ခြင်းတို့ပါဝင်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲလေ့လာစောင့်ကြည့်ရေး၊ မီဒီယာအငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေး၊ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများကိုချိုးဖောက်မှုမှန်သမျှ တရားဥပဒေကြောင်း အရအရေးယူရေးတို့အတွက် အခွင့်အာဏာကို ရွေးကောက်ပွဲကြီးကြပ်မှုကော်မတီအား အပ်နှင်းခဲ့သည်။ ထိုကော်မတီနှင့်အလားသဏ္ဌာန်တူသည့် ဆူဟာတိုလက်ထက်တုန်းက အဖွဲ့အစည်းသည် Golkar ပါတီအောင်နိုင်ရေးအဖွဲ့၏အစိတ်အပိုင်းသာဖြစ်ခဲ့သဖြင့် ကော်မတီကို အဆိုပါအာဏာများအပ်နှင်းလိုက်ခြင်းသည် ထိုးဖောက်ကျော်လွှားမှုတစ်ခုဖြစ်သည်။

၁၉၉၉ ခုနှစ်ရွေးကောက်ပွဲသည် ယခင်ရွေးကောက်ပွဲများနှင့်နှိုင်းစာလျှင် ပြိုင်ဆိုင်နိုင်မှု၊ ဒီမိုကရေစီ ဆန့်ကျင်၊ ငြိမ်းချမ်းမှုရှိသော ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်သည်။ နိုင်ငံရေးပါတီ ၄၈ ပါတီပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့သည်။ မီဂဝတီဦးဆောင်သည့် (Indonesian Democratic Party of Stuggle) အင်ဒိုနီးရှားဒီမိုကရေစီကြိုးပမ်းလှုပ်ရှားမှုပါတီ PDI-P သည် ကိုယ်စားလှယ်နေရာ ၁၃၅ နေရာအနိုင်ရပြီး လွှတ်တော်တွင်နေရာအများစု အနိုင်ရသွားခဲ့သည်။ Golkar ပါတီက ကိုယ်စားလှယ်နေရာ ၁၂၀ အနိုင်ရပြီးဒုတိယနေရာလိုက်ကာ အခြားအစွဲလမ်း သို့မဟုတ် မွတ်ဆလင်ဘာသာရေး အခြေခံပါတီလေးခုက အစဉ်လိုက်ရပ်တည်ခဲ့သည်။ အဆိုပါ မွတ်ဆလင်ပါတီလေးခုတွင် United Development Party (ညီညွတ်သော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုပါတီ) က ၅၈ နေရာ၊ Nation Awakening Party (အမျိုးသားနိုးကြားရေးပါတီ) က ၅၁ နေရာ၊ National Mandate Party (အမျိုးသားအခွင့်အာဏာပါတီ) က ၃၄ နေရာ၊ Crescent Star Party (လခြမ်းကြယ်ပါတီ) က ၁၃ နေရာအသီးသီးရရှိကာ အစဉ်လိုက်ရပ်တည်ခဲ့သည်။^{xxiii}

ထိုစဉ်ကကျင်းပသည့်ရွေးကောက်ပွဲသည် ၁၉၄၅ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေအရ DPR အတွက် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့် ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်သည်။ သမ္မတနှင့် ဒုတိယသမ္မတတို့ကို တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော် MPR က ရွေးကောက်တင်မြှောက် ခြင်းဖြစ်သည်။ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်သည် သမ္မတကို အရည်အချင်းအကဲဖြတ်စစ်ဆေး ရန်နှင့် စွဲချက်တင်ခြင်း၊ အခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်း၊ နိုင်ငံတော်မူဝါဒဆိုင်ရာ ကျယ်ပြန့်သော လမ်းညွှန်ချက်များကိုရေးဆွဲခြင်းတို့ကိုလုပ်နိုင်သည့် အမြင့်ဆုံးအဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည်။ တိုင်းပြု ပြည်ပြုလွှတ်တော်ကို အောက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၊ သမ္မတက ခန့်အပ်သည့် ပညာ သည်အစုအဖွဲ့၊ ဒေသဆိုင်ရာအစိုးရများကခန့်အပ်သည့် ဒေသဆိုင်ရာကိုယ်စားလှယ်များပါဝင် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ New Order အစိုးရလက်ထက်တွင် 'အထက်ပါလုပ်ငန်းစဉ်များ အားလုံးကို ဆူဟာတိုကထိန်းချုပ်ထားသဖြင့် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်သည် ဆူဟာတိုအကြိုက် လိုက် လုပ်ပေးရန်ရှိနေသည့် လွှတ်တော်ဖြစ်ခဲ့သည်။'^{xxiv} ဟာဘီဘီအာကာရလာသည့်အခါ ထိုသို့ လွှတ်တော်ကိုထိန်းချုပ်ထားခြင်းမရှိတော့ပေ။ စင်စစ် ဟာဘီဘီ၏ ကြိုးပမ်းမှုများအားလုံးက သူ၏ သမ္မတသက်တမ်းအတွက် အပြုသဘောဆောင်သော ဆုလာဘ်များတော့ ရမလာစေ ခဲ့ပေ။

၁၉၉၉ အောက်တိုဘာလတွင် ကျင်းပသည့် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော် အစည်းအဝေးတွင် သူ၏ စွမ်းဆောင်အောင်မြင်မှုအစီရင်ခံစာမှာ ၅၀ အောက်လျော့နည်းသည့် မဲကွာခြားချက်ဖြင့် ပယ်ချခံရသည်။ ထိုမဲကွာဟချက်သည် လွှတ်တော်၏အယုံအကြည်ရှိမှုမရှိ မဲခွဲဆုံးဖြတ်မှုတွင် ရှုံးနိမ့်သွားခြင်းလည်းဖြစ်သည်။ သူ၏အစီရင်ခံစာဖတ်ကြားတင်ပြမှု ရှုံးနိမ့်သွားခြင်းအကြောင်း အရင်ကို တိကျသေချာသောဖွင့်ဆိုရှင်းပြမှု တစ်ခုမျှမရှိခဲ့ပေ။ လွှတ်တော်နိုင်ငံရေးနှင့် ရည်မှန်း ချက်များအပြိုင်အဆိုင်ဖြစ်နေခြင်းတို့က အရေးအပါဆုံး အကြောင်းအချက်များဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။ ဆူဟာတိုကို ရုံးတင်တရားစွဲဆိုရန် ဟာဘီဘီက ဖိဖိစီးစီးမလုပ်ခဲ့ခြင်း၊ အရှေ့တီမောအရေး လူထုဆန္ဒခံယူပွဲရလဒ်များအတွက် သူတွင်တာဝန်ရှိခြင်းတို့သည် ပြည်သူအများမကျေမနပ် ဖြစ်ရခြင်း အကြောင်းအချက်များဖြစ်သည်ဟုလည်းဆိုကြသည်။ ထို့အပြင် စစ်တပ်ကပါဝင် ပတ်သက်ခဲ့သည့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုအမှုတို့များကို ဟာဘီဘီက မဆိုင်းမတွဲဆောင် ရွက်ခြင်းမပြုခဲ့ဟု ယူဆသူအချို့လည်းရှိခဲ့သည်။^{xxv}

ဟာဘီဘီသည် အသစ်ရွေးကောက်တင်မြှောက်လိုက်သည့် လွှတ်တော်တွင် နိုင်ငံရေး အရထောက်ခံမှု မည်သည့်အခြေအနေတွင်မှ လုံလောက်စွာမရခဲ့ခြင်းက ထင်ရှားနေသည်။ ထိုသို့ထောက်ခံမှုအပြည့် အဝမရခြင်းကြောင့် ၁၉၉၉ ခုနှစ် အောက်တိုဘာတွင် သမ္မတ ရာထူးအတွက် ဟာဘီဘီဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခြင်းမပြုခဲ့တော့ချေ။ လျော့လျဲစွာဖွဲ့စည်းထားသည့် အစွလာမ်မစ်ပါတီညွန့်ပေါင်းအဖွဲ့နှင့် Golkar ပါတီတို့က အဗ္ဗူရာမန် ဝါဟစ်ကို အင်ဒိုနီးရှား၏ စတုတ္ထမြောက်သမ္မတအဖြစ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခဲ့ကြသည်။ ရွေးကောက်ပွဲအနိုင်ရပါတီ

ဟာဘီဘီ၏ ဒီမိုကရေစီအစဉ်အလာ

သူ၏ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ချက်များကို ထိုစဉ်က အပြည့်အဝလက်သင့်မခံကြသဖြင့် တိုတောင်းသော သမ္မတသက်တမ်းအတွင်း ဟာဘီဘီသည် လက်ငင်းကြုံရသော နိုင်ငံရေး တိုက်ပွဲတွင် အနိုင်ရအောင် မလုပ်နိုင်ခဲ့ချေ။ သို့သော် သူ့အမွေခံခဲ့ရသည့် ပြဿနာများနှင့် သူ လက်ထဲတွင်ရှိသည့်အရင်းအမြစ်များ၏ အကန့်အသတ်ကိထောက်ရှုမည်ဆိုပါကမူ ဟာဘီဘီ သည် အများကြီးအောင်မြင်အောင် လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။ အင်ဒိုနီးရှားတွင် ဒီမိုကရေစီအလုပ် ဖြစ်ရန်လိုအပ်သော အဓိကကျသည့် အဆောက်အအုံများနှင့် ကျင့်စဉ်များဖြစ်ပေါ်လာစေရန် ဟာဘီဘီက ပံ့ပိုးပေးနိုင်ခဲ့သည်။ ပြည်သူ့လွတ်လပ်ခွင့်များ၊ လွတ်လပ်စွာပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုဝေဖန်ပိုင်ခွင့်တို့ကို ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ပေးခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေးပါတီများ ပေါ်ထွန်းလာစေခြင်းနှင့် ၄၄ နှစ်အတွင်း စစ်မှန်သော ပထမဆုံးဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲကို ကျင်းပခြင်းတို့ကို လွယ်ကူချောမွေ့အောင်လုပ်ဆောင်ပေးခဲ့သည်။ ပိုပြီးအရေးကြီးသည်မှာ ခွဲ ထွက်ရေးခြိမ်းခြောက်မှုနှင့်ရင်ဆိုင်ရချိန်တွင် အင်ဒိုနီးရှား၏ အမျိုးသားနိုင်ငံတော်ကို နှိုင်းယှဉ် ချက်အားဖြင့် အထိအခိုက် အပွန်းအပွဲကြီးကြီးမားမားမရှိရလေအောင် ဟာဘီဘီက ထိန်းသိမ်း နိုင်စွမ်းရှိခဲ့သည်။ စစ်တပ်နှင့်ရဲတပ်ဖွဲ့တို့၏ နိုင်ငံရေးအရလွှမ်းမိုးမှုကို လျှော့ချနိုင်ခဲ့သည်။ စစ်တပ်နှင့် တိုင်းပြည်ကြားတွင် အဆောက်အအုံအရ ဆက်သွယ်ချက်အဖြစ် အသုံးတော်ခံခဲ့ သည့် Golkar ပါတီကို ယှဉ်ပြိုင်နိုင်ခွင့်ရှိသော ပါတီစုံစနစ်အတွင်း ပုံမှန်ပါတီအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲ ပေးနိုင်ခဲ့သည်။

ဟာဘီဘီပြင်ဆင်ပေးခဲ့သည့် ခိုင်မာသောအခြေခံများကြောင့်သူ့ကိုဆက်ခံသူများ အကျိုး ကျေးဇူးကြီးမားစွာရရှိခဲ့သည်။ ဟာဘီဘီ၏သမ္မတသက်တမ်းကုန်ဆုံးချိန်တွင် လုပ်ကိုင်ဆောင် ရွက်စရာများ ဒုနှင့်ဒေးကျန်ရှိဆဲဖြစ်သည်။ ၁၉၄၅ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကိုပြင်ဆင်ရန် ကြိုးပမ်းမှုများ စတင်ကာစသာ ရှိသေးသည်။ သမ္မတကို တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက် သော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကို မတည်ထောင်ရသေးပေ။ အမျိုးသမီးများသည် နိုင်ငံရေးတွင် နောက်ကျကျန်နေဆဲဖြစ်သည်။ သို့တိုင် ထိရောက်ပီပြင်ပြီး တရားဝင်ကြောင်းလက်တွေ့ပြပြီး ဖြစ်သည့် တာရှည်ခံပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို လုပ်ဆောင်ပေးခဲ့ခြင်းဖြင့် အင်ဒိုနီးရှား၏ ဒီမိုကရေ စီသို့အသွင်ကူးပြောင်းမှုသည် အခြားနိုင်ငံများနှင့်နှိုင်းစာပါက ငြိမ်းချမ်းစွာဖြစ်ပေါ်အောင် ဟာဘီဘီက ကူညီပေးခဲ့သည်။ သူသည် အင်ဒိုနီးရှား၏ ဒီမိုကရေစီကို ထိရောက်ပီပြင်သည့် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်အဖြစ်သို့ ဆက်လက်ဖွံ့ဖြိုးလာအောင် သမ္မတများဖြစ်ကြသည့် အဗ္ဗူဇူရာမန် ဝါဟစ်၊ မိဂါဝတီ၊ ဆူဆီလိုဘန်ဘန်း ယူဒိုယိုနိုတို့က ဆင့်ကဲလုပ်ဆောင်သွားနိုင်ရန် အဖိုးတန် အစဉ်အလာတစ်ခုကို ဟာဘီဘီ၏ဆောင်ရွက်ချက်များက အထောက်အပံ့ဖြစ်စေခဲ့သည်။

ယခုအခါ အင်ဒိုနီးရှား၏ ဒီမိုကရေစီသည် အခြေတည်ကြံ့ခိုင်သွားပြီဖြစ်သည်။ ဟာဘီဘီ ကိုဆက်ခံသည့် သမ္မတများက တိုးတက်အောင်မြင်မှုများ အများကြီးရအောင်လုပ်ဆောင်ပေးခဲ့ ကြသည်။ ပါတီနိုင်ငံရေးသည် အင်ဒိုနီးရှား၏ ဒီမိုကရေစီတွင် အဓိကနေရာရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ သို့သော် အသွင်ကူးပြောင်းမှုအစောပိုင်းကာလများတုန်းကလို မဟုတ်ဘဲ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်သည့် လွှတ်တော်တွင်ကိုယ်စားပြုသည့် နိုင်ငံရေးပါတီများနည်းပါးလာသည်။ ၁၉၅၄ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို လေးကြိမ်ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။ ထိုသို့ပြင်ဆင်ရာတွင် မဏ္ဍိုင်သုံးရပ် အကြား ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ တာဝန်ခံမှု၊ အပြန်အလှန်ထိန်းကျောင်းမှုတို့ ပေါင်းစပ်ပါဝင်လာ အောင်ပြင်ဆင်နိုင်ခဲ့သည်။ ၁၉၄၅ ခုနှစ်အခြေခံဥပဒေ၏ ကျိုးကြောင်းဆီလျော်မှုမရှိခြင်းကို စောဒကတက်ခြင်းများစွာရှိခဲ့သဖြင့် နောက်ထပ်ပြင်ဆင်ချက်များပြုလုပ်ရန် အဆိုတင်သွင်းမှု များရှိလာခဲ့သည်။ ၂၀၀၄ ခုနှစ်မှစပြီး သမ္မတ၊ ပြည်နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူး၊ ခရိုင်အုပ်ချုပ်ရေးမှူး၊ မြို့တော်ဝန်စသည့် အစိုးရရာထူးနေရာများအတွက် တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရရန် ယှဉ်ပြိုင်လာကြရသည်။ လွှတ်တော်တွင် စစ်တပ်နှင့်ရဲတပ်ဖွဲ့တို့မှ ကိုယ်စားလှယ်များမရှိကြ တော့ဘဲ စစ်မှုထမ်းနှင့် ရဲဝန်ထမ်းများ မဲပေးခွင့်မရရှိတော့ပေ။

အင်ဒိုနီးရှားဒီမိုကရေစီသည် အလွန်အကုန်အကျများသော လုပ်ငန်းကြီးတစ်ခုအသွင်ကို ဆောင်နေသည်။ အစိုးရရာထူးနေရာများအားလုံးနီးပါးအတွက် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဝင်ပြိုင်ရန် ဘဏ္ဍာငွေကြေးထောက်ပံ့မှု ပမာဏအများကြီးလိုသည်။ အဂတိလိုက်စားမှု တိုက်ဖျက်ရေး ကော်မရှင်က ဖိစီးစီးလုပ်ဆောင်ခြင်းရှိနေသည့်တိုင် ဤအချက်ကြောင့် အဂတိလိုက်စားမှု အနှံ့အပြားဖြစ်ရသည့်အကြောင်းရင်းဟုလက်ခံထားမှုများ၊ သို့မဟုတ်စွပ်စွဲပြောဆိုမှုများရှိသည်။ ဝန်ကြီးများ၊ ပြည်နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ၊ ခရိုင်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ၊ မြို့တော်ဝန်များ၊ လွှတ် တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းများ အပါအဝင် အစိုးရရာထူးလက်ကိုင်ရှိသူများစွာ တို့သည် ရုံးတင်စစ်ဆေးခံရပြီး နိုင်ငံပိုင်ဘဏ္ဍာငွေကြေးများကို အလွဲသုံးစားပြုကြောင်း ပြစ်မှု ထင်ရှားတွေ့ရှိခဲ့သည်။

တစ်ဘက်တွင် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှု၊ တည်ငြိမ်မှုနှင့် ဘေးကင်းလုံခြုံမှု အခြားတစ်ဘက်တွင် သာယာဝပြောမှု စသည့် အင်ဒိုနီးရှားဒီမိုကရေစီ၏ အာမခံချက်များကို အပြည့်အဝဆောင်ကျဉ်း ပေးရန် ပြီးပြတ်အောင် လုပ်ဆောင်စရာတွေ အများကြီးလိုအပ်နေပါသေးသည်။ အထူးသဖြင့် ဘီဂျေဟာဘီဘီ၏ သမ္မတ သက်တမ်းနှစ်ကာလများနှင့် ထိုကာလများကစပြီး ကြီးကျယ်သည့် ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုများကိုတော့ လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့သည်သာဖြစ်သည်။

i R. William Liddle, 'Indonesia's Democratic Past and Future,' in R. William Liddle, *Leadership and Culture in Indonesian Politics* (Sydney: Allen & Unwin, 1996), p. 181; Herbert Feith, *The Decline of Constitutional Democracy in Indonesia* (Ithaca: Cornell University Press, 1962), p. 27.

- ii Herbert Feith, *The Decline of Constitutional Democracy in Indonesia* (Ithaca: Cornell University Press, 1962).
- iii Herbert Feith, *The Indonesian Elections of 1955*, pp. 58–9.
- iv Hamish McDonald, *Suharto's Indonesia* (Blackburn, Victoria: The Dominion Press, 1980).
- v ဤစာပိုဒ်ကို Herbert Feith, 'Repressive-Developmentalist Regimes in Asia: Old Strengths, New Vulnerabilities,' *Prisma*, 19 (1980), pp. 39-55 မှရယူထားခြင်းဖြစ်သည်။
- vi John Bresnan, *Managing Indonesia: The Modern Political Economy* (New York: Columbia University Press, 1993).
- vii Andrew Macintyre, 'Power, Prosperity and Patrimonialism: Business and Government in Indonesia,' in Andrew Macintyre (ed.), *Business and Government in Industrializing Asia* (St. Leonard, NSW: Allen & Unwin, 1994), p. 244.
- viii Richard Mann, *Economic Crisis in Indonesia: The Full Story* (Singapore: Times Books, 1998).
- ix Bacharuddin Jusuf Habibie, *Detik-detik yang Menentukan Jalan Panjang Indonesia Menuju Demokrasi* [Decisive Moments Indonesia's Long Road to Democracy] (Jakarta, The Habibie Center Mandiri, 2006), pp. 55–8, 78–80.
- x 'Wiranto: Tidak Ada Perintah Menarik Pasukan', *Tempo*, 25 May 2003; Bacharuddin Jusuf Habibie, *Detik-detik yang Menentukan*, p. 61.
- xi 'Current Data on the Indonesian Military Elite', *Indonesia*, 67 (April 1999), pp. 136–9; Geoffrey Forrester, 'Introduction', in Forrester and May, *The Fall of Soeharto*, pp. 19–22.
- xii Bacharuddin Jusuf Habibie, *Detik-detik yang Menentukan*, pp. 149–56.
- xiii Marcus Mietzner, 'Between Pesantren and Palace: Nahdlatul Ulama and Its Role in the Transition', in Forrester and R.J. May, *The Fall of Soeharto*, p. 197.
- xiv Bacharuddin Jusuf Habibie, *Detik-detik yang Menentukan*, p. 151.
- xv 'Mampukah Habibie Menjinakkan', *Tempo*, 24 November 1998.
- xvi Richard Robison, 'Indonesia After Soeharto: More of the Same, Descent into Chaos or a Shift to Reform?' in Forrester and May, *The Fall of Soeharto*, p. 229.
- xvii Bilveer Singh, *Habibie and the Democratization of Indonesia* (Sydney: Book House, 2001), p. 131.
- xviii Geoffrey Forrester, 'A Jakarta Diary, May 1998', p. 61.
- xix Bilveer Singh, *Habibie and the Democratization of Indonesia*, pp. 94–7.
- xx Benjamin Smith, 'The Origins of Regional Autonomy in Indonesia,' in *Journal of East Asian Studies*, 8/2 (May/August 2008), pp. 221–3.
- xxi Fachry Ali, Bahtiar Effendy, Umar Juoro, and Musfihin Dahlan, *The Politics of Central Bank* (Jakarta: Lspeu Indonesia, 2003), pp. 14–54, 76–7.
- xxii Fachry Ali et al., *The Politics of Central Bank*, pp. 72–3.
- xxiii Kamarudin, *Partai Politik Islam di Pentas Reformasi* [Islamic Political Parties in the Reform Era], (Jakarta: Visi Publishing, 2003), p. 143.

xxv 'Pertanggungjawaban Habibie', *Tempo*, 11–17 October 1999.

ဘီ၊ ဂျူ၊ ဟာဘီဘီ၏ ကိုယ်ရေးအကျဉ်း (Club de Madrid အဖွဲ့ဝင်)

B.J. Habibie, by Adek Berry/Scanpix

လူငယ်ဘဝက ဘီ၊ ဂျူ၊ ဟာဘီဘီသည် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၏ အာဏာရှင်သမ္မတအဖြစ် ၃၂ နှစ်ကြာ တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည့် ဆူဟာတိုနှင့်ရင်းနှီးသော ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆက်ဆံမှုရှိခဲ့သည်။ ၁၉၅၀ ပြည့်နှစ်များ အစောပိုင်းတွင် ဟာဘီဘီသည် ဂျာမနီသို့သွားရောက်ခဲ့ပြီး လေကြောင်းအင်ဂျင်ဒီယာ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းအမှုဆောင်အရာရှိအဖြစ်နှစ် ၂၀ ကြာလုပ်ကိုင်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၄ ခုနှစ်တွင် ဆူဟာတိုက ဟာဘီဘီကိုတိုင်းပြည်သို့ပြန်ခေါ်ကာ နိုင်ငံပိုင် အာဏာသနည်းပညာကုမ္ပဏီကို အုပ်ချုပ်စေပြီး ခေတ်မီနည်းပညာများအတွက် အစိုးရအကြံပေးအဖြစ် ခန့်အပ်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၈ ခုနှစ်မှ ၁၉၉၈ ခုနှစ်အထိ သုတေသနနှင့် နည်းပညာဆိုင်ရာဝန်ကြီးရာထူးတွင် ဟာဘီဘီတာဝန်ထမ်းဆောင်သည်။ ပိုမိုကျယ်ပြန့်ပြီး အတိမ်အစောင်းမခံသော တာဝန်များကို ဟာဘီဘီအား ဆူဟာတိုကတဖြည်းဖြည်းချင်းပေးအပ်ခဲ့ပြီးနောက် ၁၉၉၈ ခုနှစ်တွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံ ဒုသမ္မတအဖြစ် ဟာဘီဘီကိုခန့်အပ်ခဲ့သည်။ ဟာဘီဘီသည် အာဏာရ Golkar ပါတီ၏ ပါတီဝင်ဖြစ်ခဲ့ပြီး မွတ်ဆလင်ပညာတတ်များ အစည်းအရုံး Muslim Intellectual Association ၏ဥက္ကဋ္ဌလည်းဖြစ်သည်။ ဆူဟာတို၏လက်အောက်၌နေရင်း အာဏာ၏အလုပ်လုပ်ပုံကို နားလည်သိရှိသူဖြစ်သော်လည်း Muslim Intellectual Association နှင့်ဆက်နွှယ်သည့် အုပ်ချုပ်ရေးယန္တရားလောက်ကိုကျော်လွန်ပြီး သိသာထင်ရှားသည့်အာဏာသူထံတွင်မရှိချေ။ စစ်တပ်နှင့်အတိုက်အခံကြားတွင် ဟာဘီဘီကို ယေဘုယျအားဖြင့်လူကြိုက်မများကြပေ။

၁၉၉၇-၉၈ ခုနှစ် အာရှဘဏ္ဍာရေးအကျပ်အတည်းသည် ယခင်က တိုးတက်ကြီးပွားခဲ့သော အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၏စီးပွားရေးကို ရေရာမရှိအောင်ပျက်စီးသွားစေခဲ့သည့်အခါ ဆူဟာတိုကို ဆန့်ကျင်မှုများ တမုဟုတ်ချင်းမြင့်တက်လာသည်။ အလုံးအရင်းဖြင့် လမ်းပေါ်ထွက်ဆန္ဒပြမှုများ ကြောင့် ၁၉၉၈ ခုနှစ် မေလတွင် ဆူဟာတိုရာထူးက နုတ်ထွက်လိုက်ရသည်။ ဟာဘီဘီ သည် ပါလီမန်၏အတည်ပြုထောက်ခံမှုဖြင့် အခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်အရ သမ္မတရာထူးကိုဆက်ခံ လိုက်ရသည်။ ဟာဘီဘီသမ္မတဖြစ်လာခြင်းကြောင့် ထိပ်တန်းစစ်ခေါင်းဆောင်များကြား အန္တရာယ်များသည့် အာဏာပြိုင်ဆိုင်မှုတိုက်ပွဲကို ရှောင်လွှဲနိုင်ခဲ့သည်။ ဟာဘီဘီက စစ်တပ်နှင့် ရဲအဖွဲ့ကို ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအရထိန်းချုပ်မှုကျင့်သုံးခြင်း၊ နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားအများစုကိုလွှတ်ပေး ခြင်း၊ အလုပ်သမားသမဂ္ဂများကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ ဆင်ဆာဖြတ်တောက်မှုနှင့် ပုံနှိပ်ထုတ် ဝေရေးကန့်သတ်ချက်များကို ပယ်ဖျက်ခြင်းတို့အား ချက်ချင်းလက်ငင်းလုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ နိုင် ငံရေးပါတီသစ်များတည်ထောင်ခြင်းကို ခွင့်ပြုပေးခဲ့သည်။ သုံးနှစ်အတွင်း ပြည်လုံးကျွတ်ရွေး ကောက်ပွဲကျင်းပရန် ရက်သတ်မှတ်ပေးခဲ့သည်။ ဆူဟာတိုမိသားစုကို ထောက်ခံသူများ၊ လွှတ် တော်မှအရာရှိကိုယ်စားလှယ်များစွာကို ဖယ်ရှားပစ်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ များကို ဒေသဆိုင်ရာအစိုးရများကိုခွဲဝေပေးခြင်းစီမံချက်ကို တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ နှစ်ပေါင်း ၅၀ အတွင်း ပထမဆုံးအဖြစ် ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးရာထူးတွင် အရပ်သားတစ်ဦးကို ခန့်အပ်ခဲ့သည်။ အရှေ့တီမောကို လွတ်လပ်ရေးရရှိသွားစေခဲ့သည့် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပရန် သဘောတူခဲ့သည်။ ဟာဘီဘီသည် သူ၏ခံယူချက်သက်သက်ဖြင့် တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပြီး ဘာသာရေးယုံကြည်မှု၊ ပညာရှင်များနှင့် ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းများပါဝင်သည့်အဖွဲ့၏ ဖေးမ ကူညီမှုတို့ရရှိခဲ့သည်။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတွင် အောက်ခြေကပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုလိုအပ်နေသည် ဟု ဟာဘီဘီကယူဆသည်။ ရင်ဆိုင်ယှဉ်ပြိုင်နေသော ပါဝါများ၏ဗဟိုချက်မများသည် အချိန် မတိုင်မီကျင်းပမည့်ရွေးကောက်ပွဲတွင်ယှဉ်ပြိုင်ခွင့်ရရှိရေးနှင့်အဆိုပါပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးများကို လဲလှယ်သည့်အနေဖြင့် လက်ခံလိမ့်မည်ဟု ဟာဘီဘီက သဘောပေါက်နားလည်ခဲ့သည်။ အင်ဒိုနီးရှားလွှတ်တော် People's Consultative Assembly (ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်နှင့်ဆင် တူသည်) တွင် မဲအရေအတွက်ကွာဟမှုအနည်းငယ် (ထောက်ခံမဲ ၃၅၅၊ ကန့်ကွက်မဲ ၃၂၂) ဖြင့် ၎င်း၏တာဝန်ခံမှု အစီအရင်ခံစာ (သူ၏သမ္မတသက်တမ်းတွင် စွမ်းဆောင်အောင်မြင်မှုများ အတွက် အစီရင်ခံစာပြချက်) ကိုပယ်ချခံရပြီးနောက် ၁၉၉၉ ခုနှစ်တွင် ဟာဘီဘီက လာမည့် ရွေးကောက်ပွဲတွင် သမ္မတလောင်းအဖြစ် အဆိုပြုထားခြင်းကို ရုတ်သိမ်းသွားခဲ့သည်။ သို့သော် ဟာဘီဘီစတင်ခဲ့သည့် အပြောင်းအလဲများသည် သူ၏ရာထူးသက်တမ်းအပြီး ဆက်လက် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဒီမိုကရက်တစ်အုပ်ချုပ်ရေး ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် တည်ဆောက်မှုများပြုလုပ် သည့်ကာလတွင် ဆက်လက်၍အခြေတက်ရှိနေခဲ့သည်။

ဘီ၊ ဂျ၊ ဟာဘီဘီနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း

အာဏာရှင်အုပ်ချုပ်ရေးအဆုံးသတ်ခြင်း

၃၂ နှစ်ကြာအာဏာရရှိထားတဲ့ သမ္မတ ဆူဟာတိုအစိုးရဟာ ၁၉၉၈ ခုနှစ်မှာ ပြိုလဲသွားခဲ့တယ်။ ဆူဟာတိုအစိုးရကိုပြိုလဲသွားစေတဲ့ အရေးကြီးသောအကြောင်းအရင်းတွေက ဘာတွေလဲ။ အဲဒီအချိန်တုန်းက ဒုတိယသမ္မတအနေနဲ့ခင်ဗျားရင်ဆိုင်ခဲ့ရတဲ့ စိန်ခေါ်မှုတွေကို ဘယ်လို သိမြင်နားလည်ခဲ့သလဲ။

ဟာဘီဘီ။ ။ သမ္မတဟာ သူနဲ့နီးစပ်တဲ့ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းစီနဲ့ မိသားစုတွေရဲ့အကျိုးစီးပွားတွေအတွက် တစတစပိုပြီး လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်လာတာရယ်၊ ပြည်သူအများစုရဲ့ အကျိုးစီးပွားတွေနဲ့ သမ္မတကအဆက်ပြတ်လာတာတွေရယ်ကြောင့် ဆူဟာတိုအစိုးရပျက်စီးယိုယွင်းလာခဲ့တာပဲ။

၁၉၉၈ ခုနှစ်မှာ ဘဏ်လုပ်ငန်းကိုမူဝါဒဖြေလျှော့ပေးပြီးနောက်မှာ ကုမ္ပဏီတွေက တည်ထောင်တဲ့ဘဏ်တွေ အချိန်စေ့ရောက်သောလည်း ပေးဆပ်ခြင်းမရှိသော ကာလတိုကြေး မြီများချေးငှားလာခြင်းကြောင့် စီးပွားရေးမရေရာမှုနဲ့ ယိုင်နဲ့လာစေခဲ့တယ်။ ၁၉၉၇ ခုနှစ် ဇူလိုင်လမှာ ထိုင်းဘတ်ငွေတန်ဖိုးချခြင်း စတင်ဖြစ်ပေါ်လာတာကြောင့်၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အရင်းအနှီးဈေးကွက်မှာ အင်ဒိုနီးရှားရဲ့ကြွေးမြီတွေကို အရစ်ကျပေးဆပ်မှုနဲ့ အတိုးတို့အတွက် ပေးချေဖို့ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံမှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာဝယ်လိုအားတိုးပွားလာတယ်။ အမေရိကန် ဒေါ်လာနဲ့ အင်ဒိုနီးရှား ရူပီးလဲလှယ်နှုန်းဟာလည်း စတင်ကျဆင်းလာခဲ့တယ်။ စီးပွားရေးမတည်ငြိမ်မှု တစတစတိုးပွားလာတာကြောင့် အင်ဒိုနီးရှား ရူပီးတန်ဖိုးဆက်တိုက်ကျဆင်းမှု ပိုပြီးအရှိန်မြန်လာခဲ့တယ်။ ငွေကြေးဖောင်းပွမှုနဲ့ အတိုးနှုန်းတွေခုန်တက်လာပြီး အခြေခံစားသောက်ကုန်တွေရှားပါးပြတ်လပ်လာခဲ့တယ်။ လမ်းပေါ်ထွက်လူထုဆန္ဒပြပွဲတွေနဲ့ လွှတ်တော်အဆောက်အအုံရှေ့ကဆန္ဒပြပွဲတွေမှာ အထက်တန်းနဲ့တက္ကသိုလ်ကျောင်းသားတွေအပြင် လူငယ်အဖွဲ့အစည်းတွေပူးပေါင်းပါဝင်လာတယ်။ ဘဏ္ဍာရေးအခြေအနေက စီးပွားရေးမတည်ငြိမ်မှုကို ပိုပြီးနက်ရှိုင်းလာစေခဲ့ပြီး စီးပွားရေးအကျပ်အတည်းတွေ တိုးပွားလာစေခဲ့တာကြောင့် ဆူဟာတိုအစိုးရ မဖြစ်မနေနုတ်ထွက်ဖို့ လူမှုရေး၊ နိုင်ငံရေးနဲ့ စစ်ရေးအင်အားစုတွေက တွန်အားပေးခြင်းဆီကိုဆိုက်ရောက်သွားခဲ့တယ်။

အင်ဒိုနီးရှားသမ္မတဖြစ်လာဖို့ ကျွန်တော်လုံးဝ စိတ်မဝင်စားခဲ့ပါဘူး။ ဝန်ကြီးဖြစ်ဖို့တောင် စိတ်မဝင်စားခဲ့ဘူး။ အင်ဒိုနီးရှားမှာ လေယာဉ်တွေတည်ဆောက်နိုင်မယ့်နည်းပညာကိုဆောင်ကျဉ်းဖို့ကိုပဲ စိတ်ဝင်စားခဲ့တာပဲ။ ဆူဟာတိုနဲ့ အပေးအယူတစ်ခုလုပ်ခဲ့ရတယ်။ ၁၉၇၄ ခုနှစ်မှာ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံလုပ် လေယာဉ်တစ်စင်းဆောက်ဖို့ ဂျာမနီကနေ အင်ဒိုနီးရှားကိုပြန်လာဖို့

သဘောတူခဲ့တယ်။ အင်ဒိုနီးရှားလုပ်လေယာဉ်ကို အစိုးရပိုင်ဖြစ်သော်လည်း ပုဂ္ဂလိကစီးပွားရေး လုပ်ငန်းလိုလည်ပတ်တဲ့ကုမ္ပဏီတစ်ခုကတော့ တည်ဆောက်ဖို့သဘောတူခဲ့တာပဲ။ တိုင်းပြည် ကိုပြန်လာခဲ့တယ်။ သတ်မှတ်ချိန်အတွင်း လေယာဉ်ဆောက်ပေးနိုင်ခဲ့တယ်။

၁၉၉၈ ခုနှစ် အစောပိုင်းလတွေမှာ သူ့ရဲ့ဒုသမ္မတလောင်းစာရင်းမှာ အမည်စာရင်းသွင်းဖို့ ဆူဟာတိုကမေးတဲ့အခါ ဇနီးသည်အရမ်းနာမကျန်းဖြစ်နေတာကြောင့် အမည်စာရင်းမပေးနိုင် ဘူးလို့ သူ့ကိုပြောခဲ့ပါတယ်။ သို့သော်လည်း Golkar ပါတီ ရွေးကောက်ပွဲမှာ အနိုင်ရအောင် ကျွန်တော့်ကိုဝင်ပြိုင်ခိုင်းတာကြောင့် ကျွန်တော်ခေါင်းညိတ်ခဲ့တယ်။ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော် (People's Consultative Assembly) က ကိုယ်စားလှယ်များရဲ့ရွေးကောက်တင်မြှောက်မှုနဲ့ ကျွန်တော် ဒုတိယသမ္မတအဖြစ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရတယ်။ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်မှာ အဲဒီတုန်းက အုပ်စုငါးစုရှိပါတယ်။ မီဂါဝတီရဲ့ အင်ဒိုနီးရှားဒီမိုကရက်တစ်ပါတီ၊ အစ္စလာမစ်များ ရဲ့ ညီညွတ်သောဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးပါတီ၊ ကျွန်တော်ဝင်ပြိုင်တဲ့ Golkar ပါတီ၊ ပြည်နယ်တွေကို ကိုယ်စားပြုတဲ့ ကိုယ်စားလှယ်များဖြစ်တဲ့ဒေသဆိုင်ရာ ကိုယ်စားပြုအဖွဲ့ (Utusan Daerah) နဲ့ စစ်တပ်ကကိုယ်စားလှယ်များဆိုပြီး အုပ်စုငါးစုရှိတယ်။

ဆူဟာတိုက အဲဒီအုပ်စုငါးစုကနေ ဒုတိယသမ္မတလောင်းတစ်ဦးစီကို အဆိုပြုနိုင်တဲ့ဥပဒေ ကိုပြဋ္ဌာန်းခဲ့တာကြောင့် သမ္မတလောင်းငါးဦး ထွက်လာမယ့်အလားအလာ ရှိနေတယ်။ ပထမဆုံး ဒီအုပ်စုငါးစုကနေ သမ္မတကိုရွေးကောက်တင်မြှောက်ပါတယ်။ ပြီးမှ ဒုတိယသမ္မတကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်တယ်။ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံ ဒုတိယသမ္မတလောင်းတွေကို တစ် ကြိမ်ကိုတစ်ဦးကျစီ သမ္မတထံအဆိုပြုတင်သွင်းတယ်။ အသစ်တင်မြှောက်လိုက်တဲ့ သမ္မတက ဒုတိယသမ္မတကို ရွေးချယ်ခွင့်ရှိတယ်။ အချိန်အကြာကြီးယူပြီး ဆွေးနွေးရတာကိုရှောင်ရှားဖို့ ဒုတိယသမ္မတလောင်းတစ်ဦးကို အဆိုမပြုမီ ခုနကပြောခဲ့တဲ့ အုပ်စုငါးစုကနေ သမ္မတနဲ့ ဆွေးနွေးပြီး ဒုတိယသမ္မတအဖြစ် ဘယ်သူနဲ့လက်တွဲလုပ်နိုင်မယ်လို့သူထင်မြင်သလဲဆိုတာကို သမ္မတကိုမေးမြန်းရတာပေါ့။ ကျွန်တော့်အနေနဲ့ အစိုးရအဖွဲ့မှာမပါချင်ဘူးလို့ပန်ကြားထားတာ ကို သမ္မတကအတည်ယူ မယ်လို့သေချာပေါက်တွက်ထားတာဆိုတော့ ဒုတိယသမ္မတဖြစ်လာဖို့ အလားအလာကို ထည့်မစဉ်းစားခဲ့ဘူးလေ။ အစိုးရအဖွဲ့မှာ အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်မပါလိုဘူးဆိုတာကို သမ္မတကျွန်တော်ကိုယ်တိုင်ပြောထားပြီးသားလေ။ နောက်ဆက်တွဲ ဘာဖြစ်လာမယ်ဆိုတာ ဘယ်သူမှမသိဘူးလို့ သမ္မတကပြောတယ်။ ဒီတော့ တခြားဒုသမ္မတလောင်းတွေအတွက် မဲဆွယ်စည်းရုံးနေချိန်မှာ ကျွန်တော့်အတွက်စည်းရုံးရေးမဆင်းဘူး။ ကျွန်တော့်ရဲ့ အင်ဂျင်နီယာ ပညာရပ်လုပ်ငန်းကိုပဲ စိတ်ဝင်စားတယ်။ ဒါပေမယ့် အခြေအနေတွေက ထင်တာတွေအတိုင်း ဖြစ်လာခဲ့ဘူး။ လူတွေကတော့ အစီအစဉ်တွေဆွဲကြပေမယ့် ဘုရားကပဲ အဆုံးအဖြတ်ပေး သွားတာပဲ။

ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီ နှစ်ပတ်အလိုမှာ ကြယ်လေးပွင့်အဆင့်ရှိတဲ့ စစ်ဦးစီးချုပ် ဖီးဇယ်

တန်ဂျန်းက သမ္မတနဲ့သွားတွေ့တယ်။ အခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်အရ သမ္မတနဲ့ အသစ်တက် လာမယ့် ဒုတိယသမ္မတရဲ့လုံခြုံရေးကို စစ်ဦးစီးချုပ်က တာဝန်ယူရပါတယ်။ သူတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ဖို့နဲ့ အစစအရာရာပြင်ဆင်ထားဖို့ ဘယ်သူကဒုသမ္မတဖြစ်လာမလဲ သိချင်တာ ကြောင့် ဆူဟာတိုထံကို ဒုသမ္မတလောင်းအမည်စာရင်းကို စစ်ဦးစီးချုပ်ကပြလိုက်တယ်။

ဆူဟာတိုနဲ့တွေ့ဆုံဆွေးနွေးလို့ပြီးသွားတဲ့အခါ ကျွန်တော်က ဒုတိယသမ္မတဖြစ်လာမှာ ပဲလို့ တန်ဂျန်းကကောက်ချက်ချလိုက်ပါတယ်။ အစိုးရအဖွဲ့မှာကျွန်တော်ပါဝင်ဖို့ စိတ်မဝင်စား ဘူးဆိုတာကို အတိအလင်းပြောထားပြီးသားမို့ စစ်ဦးစီးချုပ်လည်း အံ့အားသင့်သွားတာပေါ့။ ဒါပေမယ့် ဆူဟာတိုကတော့ ဒုသမ္မတခန့်ကိုခန့်မှဖြစ်မယ်ပြောပြီး ကျွန်တော်ရဲ့ စွမ်းဆောင် အောင်မြင်မှုမှတ်တမ်းကို ထောက်ပြတယ်။

ဒါနဲ့တန်ဂျန်းက ကျွန်တော့်ရဲ့လုံခြုံရေးအရာရှိကိုဖုန်းဆက်တယ်။

အဲဒီအချိန်မှာ ကျွန်တော်က တပ်ရယ်၊ Golkar ပါတီရယ်၊ ပြည်နယ်လွှတ်တော်ကိုယ်စား လှယ်များရယ်ဆိုတဲ့ အုပ်စုသုံးခုပေါင်းထားတဲ့ ညွန့်ပေါင်းအဖွဲ့က ရွေးကောက်တင်မြှောက် ထားတဲ့ ဥက္ကဋ္ဌလည်းဖြစ်တယ်။ ညှိနှိုင်းရေးမှူးလည်းဖြစ်တယ်။ အဲဒီရာထူးတွေမှာ ၁၉၉၃ ခုနှစ်ကတည်းက ကျွန်တော်ကတာဝန်ယူနေပြီ။

ဦးစားပေးမူဝါဒများ ချမှတ်ခြင်း

သမ္မတရာထူးမှာဆက်နေဖို့အခွင့်အရေးလုံးဝမရှိတော့တဲ့အခြေအနေအထိ ဆူဟာတိုကို ဆန့်ကျင်မှုတွေဖြစ်ပေါ်လာခဲ့တယ်။ ဒါနဲ့ခင်ဗျားက ဆူဟာတိုအစိုးရရဲ့ထောက်ခံမှု၊ အတိုက်အခံ ရဲ့ထောက်ခံမှုမပါဘဲ သမ္မတရာထူးကိုရရှိခဲ့တယ်။ စစ်တပ်ကလည်းခင်ဗျားကို မယုံသင်္ကာဖြစ်နေ တယ်။ အာဏာခြေကုပ်ယူစရာလည်းခင်ဗျားမှာမရှိခဲ့ဘူး။ နည်းပညာနဲ့စက်မှု လုပ်ငန်းအကြောင်း နားလည်တဲ့သူ၊ အင်ဒိုနီးရှားမှတ်ဆလင်ပညာရှင်များအစည်းအရုံးနဲ့ အနီးကပ်ဆက်ဆံရေးရှိတဲ့ သူဆိုပြီး ရှေ့ရေးကိုကြိုတွေး တတ်တဲ့သူတစ်ဦးလို့ ခင်ဗျားကနာမည်ကြီးတယ်။ ဒါပေမယ့် ထောက်ခံမှုကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ရထားတဲ့ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်တစ်ဦးအနေနဲ့လူသိများတဲ့သူ တော့ မဟုတ်ဘူး။ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးတွေ အများအပြားကိုတော့ ခင်ဗျားဦးဆောင်လုပ်ကိုင် နိုင်ခဲ့တယ်။ ဒီလိုဖြစ်လာအောင် ခင်ဗျားဘယ်လိုများလုပ်ခဲ့သလဲ။ တခြားနိုင်ငံမှာ ဆက်စပ်မှုရှိ နိုင်မယ့် ဘယ်လိုအရာမျိုးကို ခင်ဗျားရဲ့အတွေ့အကြုံကနေ လေ့လာသင်ယူနိုင်မလဲ။

ဟာဘီဘီ။ ။ မှန်ပါတယ်။ ကျွန်တော့်မှာ ဆူဟာတိုလို နိုင်ငံရေးအသိုင်းအဝိုင်း လုံးဝ မရှိပါဘူး။ ဆူဟာတိုဟာ နှစ်ပေါင်း ၃၂ နှစ်ကြာအောင် နိုင်ငံရေးအသိုင်းအဝိုင်းတစ်ခုကို ထိန်းချုပ်ခဲ့၊ တည်ဆောက်ခဲ့တယ်။ ဆူဟာတိုလို ကျွန်တော်က စစ်တပ်ကို ဩဇာမညောင်းဘူး။ ဆူဟာတိုက ၁၉၆၆ ခုနှစ်ကနေ ၁၉၉၈ ခုနှစ်အထိ အချိန်အကြာကြီး အာဏာရယူခဲ့တာကြောင့်

စစ်တပ်ထဲက စစ်ဦးစီးချုပ်အားလုံးနဲ့ရဲတပ်ဖွဲ့အကြီးအကဲတွေက သူ့အမိန့်ကိုနာခံတဲ့ လက်အောက်ငယ်သားတွေချည်းပဲ။ ဒီတော့ သူကဒီနိုင်ငံရေးအသိုင်းအဝိုင်းကို ထိန်းချုပ်နိုင်တယ်။ သူ့လိုမျိုးထောက်ခံမှုရရာရကြောင်း တစ်ခုမှကျွန်တော့်မှာ မရှိဘူးဆိုတာ ကျွန်တော်နားလည်ထားတယ်။ ကျွန်တော့်မှာရှိတာက အသိပညာနဲ့ သမ္မတ ဒါမှမဟုတ် ဒုသမ္မတမဖြစ်ချင်တဲ့ ရည်မှန်းချက်ပဲရှိတယ်။ ကျွန်တော့်ရဲ့ အင်ဂျင်နီယာပညာလုပ်ငန်းကိုလုပ်ကိုင်ပြီးစီးသွားတဲ့အခါ ကျွန်တော့်ရည်မှန်းချက်က ပြည့်ဝသွားပြီလေ။

ဒါပေမယ့်မထင်မှတ်ပဲ နိုင်ငံ့ခေါင်းဆောင်နေရာကို အပ်နှင်းခံရတယ်။ သမ္မတရာထူးဆိုတာ ဘယ်လောက်ထိဩဇာအာဏာ ကြီးသလဲဆိုတာကို ကျွန်တော်ပထမဆုံး သဘောပေါက်နားလည်မိတဲ့အချိန်ကို ခုထိမမေ့သေးဘူး။ အဲဒီလိုသဘောပေါက် တဲ့အချိန်ကတော့ ကြည်း၊ ရေ၊ လေ၊ ရဲတပ်ဖွဲ့၊ အမျိုးသားထောက်လှမ်းရေးအဖွဲ့၊ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနနဲ့ Golkar ပါတီစတာတွေကနေ ထောက်လှမ်းရေးအစီရင်ခံစာတွေ စတင်လက်ခံရရှိလာတဲ့အချိန်ပဲ။ အင်မတန်ကို အသေးစိတ်တင်ပြထားတဲ့ အစီရင်ခံစာတွေကို ကျွန်တော် ဖတ်ရတယ်။ အစီရင်ခံစာတစ်ခုနဲ့တစ်ခုလည်း မတူဘူး။ ဘယ်အစီအရင်ခံစာက တိကျမှန်ကန်သလဲဆိုတာ ကျွန်တော်သိအောင် ဘယ်လိုလုပ်ရမလဲပေါ့။

‘ပြည်သူ့အာဏာ’ဆိုတဲ့ဆန္ဒပြနေတဲ့ပြည်သူတွေရဲ့အင်အားကိုကျွန်တော်မျက်မြင်အပြတ် မခံဘူး။ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာဆန္ဒပြခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခွင့်တွေပေးဖို့ ကျွန်တော်ဆုံးဖြတ်ခဲ့တယ်။ ဒီဆုံးဖြတ်ချက်တွေချတဲ့အခါ နိုင်ငံရေးနဲ့လုံခြုံရေးဆိုင်ရာပူးတွဲဝန်ကြီး၊ ယခင်စစ်ဦးစီးချုပ်ဟောင်း ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဖီးဇယ်တန်ဂျန်းက ကန့်ကွက်လာတယ်။ ကျွန်တော့်ကို ကွပ်မျက်ကြလိမ့်မယ်လို့ သူကပြောတယ်။ ကွပ်မျက်ချင်လည်း ကွပ်မျက်ကြဗျာလို့ ကျွန်တော်ပြန်ပြောခဲ့တယ်။ ဒီလိုရှုပ်ထွေးနေတဲ့ ကိစ္စရပ်တွေအားလုံးကို ချိန်ခွင်လျှာညှိဖို့ဆိုတာ ပြည်သူတွေရဲ့အကူအညီနဲ့ပဲ ဒီလိုဆုံးဖြတ်လိုက်ဖို့က တစ်ခုတည်းသောနည်းလမ်းဖြစ်နေပြီလေ။ ဒါကြောင့် ကျွန်တော်သမ္မတရာထူးရယူပြီး ၂၄ နာရီအတွင်းမှာ လွတ်လပ်စွာပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခွင့်ပြုဖို့ ဆုံးဖြတ်ခဲ့တယ်။

ချက်ချင်းဆိုသလိုပဲ တစ်ခုနဲ့တစ်ခုဆန့်ကျင်ကွဲလွဲနေတဲ့ သတင်းအချက်အလက်တွေနဲ့ အကြံဉာဏ်တွေဝင်လာခဲ့တယ်။ အဲဒီထဲက အကြံဉာဏ်တစ်ချို့အတိုင်းသာ လုပ်လိုက်မယ်ဆိုရင် အကြမ်းဖက်တော်လှန်ရေးကြီးဖြစ်သွားခဲ့မှာပဲ။ အဲဒီလို တော်လှန်ရေးမျိုးကြောင့် ထိခိုက်မှုအရှိဆုံးဖြစ်လာမယ့်သူတွေက လုပ်ကိုင်စားသောက်မပျက် ပုံမှန်ဘဝကိုပဲလိုချင်တဲ့ အပြစ်မဲ့ပြည်သူတွေပဲ။ သူတို့တွေကိုထိခိုက်လာမှာမျိုးတော့ ကျွန်တော်အဖြစ်မခံနိုင်ဘူး။

ဒီစိုးရိမ်မှုတွေကြောင့်ပဲ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်းကိုကန့်သတ်ထားတဲ့ ဥပဒေတွေကို ကျွန်တော်ဖျက်သိမ်းခဲ့တယ်။ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ရရှိအောင် လုပ်ဆောင်ခဲ့တာကြောင့်

ကျွန်တော့်အစိုးရအဖွဲ့ကို ပြည်သူတွေ ဘယ်လိုသဘောထားသလဲဆိုတာ တိကျတဲ့သတင်း အချက်အလက်တွေရခဲ့တယ်။ ဘာကြောင့် ဒီလိုလုပ်ခဲ့ရသလဲဆိုတော့ နိုင်ငံတော်အာဏာရဲ့ ပိုင်ရှင်များဖြစ်တဲ့ အင်ဒိုနီးရှားပြည်သူများထံကို အာဏာပြန်လည်အပ်နှင်းချင်တာကြောင့်ပဲ။ မိသားစုတစ်စု၊ လူတစ်ယောက်လက်ထဲ ဒါမှမဟုတ် ကျွန်တော့်လက်ထဲ၊ ကျွန်တော့်သားသမီး လက်ထဲကို နိုင်ငံတော်အာဏာအပ်နှင်းချင်တာ မဟုတ်ဘူး။ ပြည်သူတွေလက်ထဲကို အာဏာ အပ်နှင်းချင်တာကြောင့်ပါ။

နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားတွေအားလုံး ပြန်လွှတ်ပေးဖို့လည်း ကျွန်တော်ဆုံးဖြတ်ခဲ့တယ်။ အာဏာရသမ္မတကိုဆန့်ကျင်တဲ့သူတွေအတွက် အကျဉ်းထောင်ကိုမထားတော့ဘဲ ပြစ်မှုကျူး လွန်သူတွေအတွက် ထောင်ကိုထားခဲ့တယ်။ ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဝီရန်တိုနဲ့ ရှေ့နေချုပ်တို့က ဒီလိုနိုင် ကျဉ်းတွေကိုပြန်လွှတ်ပေးတာ အန္တရာယ်များတယ်တဲ့။ ဆန္ဒပြပွဲတွေဖြစ်လာပြီး ကျွန်တော့်ကို သတ်ကြဖြတ်ကြလိမ့်မယ်လို့ သူတို့ကပြောကြတယ်။ ဒါပေမယ့် ဘုရားကအလိုတော်ရှိရင်တော့ ကျွန်တော်သေမှာပဲလို့ ယုံကြည်ထားတယ်။

၁၉၉၈ ခုနှစ် မေလ ၂၁ ရက် ကြာသပတေးနေ့ မနက် ၁၀ နာရီမှာ ဆူဟာတိုရာထူးက နုတ်ထွက်သွားတယ်။ ကျွန်တော် သမ္မတဖြစ်လာတယ်။ အဲဒီကြာသပတေးနေ့ညနေမှာ အစိုးရ အဖွဲ့ကို ကျွန်တော်ဖွဲ့ရတယ်။ တစ်ညလုံးမအိပ်လိုက်ရဘူး။ သောကြာနေ့မနက်ရောက်တော့ ကျွန်တော့်ရဲ့အစိုးရအဖွဲ့သစ်ကို ကြေညာခဲ့တယ်။ အဲဒီလိုမကြေညာခင်မှာ လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့တွေကိုဆင့်ခေါ်ပြီး ကျွန်တော်သမ္မတဖြစ်သွားပြီ၊ ကျွန်တော့်ရဲ့အမိန့်ကိုလိုက်နာရမယ်လို့ ပြောခဲ့ပါတယ်။

စီးပွားရေးအကျပ်အတည်းကို တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ခြင်း

တရားဝင်ဖြစ်မှုနဲ့ လူထုထောက်ခံမှုရရေးအတွက်၊ အာဏာရှင်အုပ်ချုပ်ရေးကိုပြန်သွားဖို့ ကြိုးပမ်းချင်ကြိုးပမ်းကြမယ့် စစ်တပ်နဲ့ရတပ်ဖွဲ့၊ အခြားအင်အားစုတွေကို ထိန်းချုပ်ဖို့အတွက် ဘယ်လိုမဟာဗျူဟာတွေကို ခင်ဗျားသုံးခဲ့သလဲ။

ဟာဘီဘီ။ ။ စီးပွားရေးနဲ့နိုင်ငံရေးပြဿနာတွေကို လျင်မြန်တဲ့ဆုံးဖြတ်ချက်တွေနဲ့ ဖြေ ရှင်းဖို့၊ ကောင်းမွန်တဲ့အုပ်ချုပ်ရေးနဲ့ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုတိုးတက်လာစေဖို့ ထိပ်တန်းဦးစားပေးခဲ့ တယ်။ တော်လှန်ရေးအစား ဆင့်ကဲဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုနဲ့ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကို အရှိန်အဟုန် မြှင့်ခြင်း၊ မိတ်ဆက်ခြင်းအားဖြင့် ပြည်သူတွေကို လွတ်လပ်ခွင့်ပေးဖို့ ဆိုရှယ်လစ်ဈေးကွက် စီးပွားရေးစနစ်ရဲ့အခြေခံမူတွေ၊ လူသားတာဝန်ဝတ္တရားတွေ၊ လူ့အခွင့်အရေးတန်ဖိုးတွေကိုပေး ဖို့က ကျွန်တော့်ရဲ့ဦးစားပေးကိစ္စရပ်တွေပဲ။

ကျွန်တော်တို့အစိုးရအဖွဲ့အဓိကရင်ဆိုင်ရတဲ့ ပြဿနာကတော့ ငွေကြေးဖောင်းပွမှုမြင့်မား တာ၊ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံသုံးငွေကြေးတန်ဖိုး ထိုးကျသွားတာ၊ အလုပ်လက်မဲ့များလာတာ၊ နိုင်ငံ

ခြားတိုက်ရိုက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတွေ ပြည်ပကိုပြန်ထွက်သွားတာ၊ အခြေခံလူသုံးကုန်တွေကို အကန့်အသတ်နဲ့ပဲရနိုင်တာတွေအပါအဝင် စီးပွားရေးစနစ်၊ ဘဏ္ဍာရေးစနစ်တို့ရဲ့ နယ်ပယ်အားလုံး လိုလိုမှာ မျှော်မှန်းနိုင်ခြင်း မရှိတာပဲ။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအလုပ်သမားရေးရာအဖွဲ့ (အိုင်အယ်လ်အို)၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၊ အခြား ဘဏ်လုပ်ငန်းအဖွဲ့အစည်းတွေ၊ လက်ဝါးကြီးအုပ်စီးပွားရေးတိုက်ဖျက်မှုဥပဒေ၊ ဒီမိုကရက်တစ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ အင်စတီကျူးရှင်းများ အထူးသဖြင့် အမေရိကန်နဲ့ဂျာမနီက ဒီမိုကရက် တစ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာအင်စတီကျူးရှင်းများလိုအပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအင်စတီကျူးရှင်းတွေ၊ တစ်နိုင်ငံလုံးနဲ့ဆိုင်တဲ့ အင်စတီကျူးရှင်းတွေကနေ အကြံပြုချက်တွေ၊ အဆိုပြုချက်တွေကို စိတ်ဖြာသုံးသပ်ကြရပါတယ်။ ညီညီညွတ်ညွတ်နဲ့လက်တွေ့ကျဖို့ကြိုးစားကြရပါတယ်။ လျော် ကန်တဲ့ဥပဒေတွေဟာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အခြေခံရမှာဖြစ်ပြီး လွှတ်တော်နဲ့တိုင်းပြု ပြည်ပြုလွှတ်တော်ကနေ အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းရမယ်လို့ မိမိတို့ယုံကြည်ထားပါတယ်။ ကျွန်တော့် အတွက် အားသာချက်တစ်ခုကတော့ ၁၉၉၉ ခုနှစ် မေလမှာ ရွေးကောက်ပွဲမကျင်းပမီ ပုံမှန် အစည်းအဝေးကျင်းပနေဆဲ လွှတ်တော်ရဲ့ကိုယ်စားလှယ် ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်က ကျွန်တော့် ကို ထောက်ခံခဲ့တာပါပဲ။

ဦးစားပေးမှုပါဒများချမှတ်ခြင်း

ဟာဘီဘီ။ ။ လက်ငင်းစိန်ခေါ်မှုတွေကိုဖြေရှင်းဖို့ အရေးကြီးတဲ့ဆောင်ရွက်မှုများစွာကို ကျွန်တော်လုပ်ဆောင်ခဲ့ရတယ်။ လွတ်လပ်စွာပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြော ဆိုဝေဖန်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ခွင့်တို့ကို တရားဝင်ကြေညာခဲ့တယ်။ ပြည်သူလူထုက ပထမဆုံးဘာလုပ်သလဲဆိုတော့ လမ်းပေါ်ထွက်လာပြီး ကျွန်တော်ကိုစပြီး ဆန္ဒပြကြတာပဲ။ ရပါတယ် ကျွန်တော့်ကိုဆန္ဒပြလို့ရပါတယ်။ ဆူဟာတို့နဲ့ကျွန်တော်က အနီးကပ်ဆက်သွယ်ချက် ရှိတာကြောင့် ကျွန်တော်ရဲ့တရားဝင်မှုနဲ့ သမ္မတရာထူးကို မေးခွန်းထုတ်ကြတယ်။ ဘာတွေ ဆက်ဖြစ်လာမလဲဆိုပြီး တိုင်းပြည်အတွင်းမှာ မေးခွန်းထုတ်ကြသူတွေအများကြီးပဲ။ အခုဆူ ဟာတို့ နတ်ထွက်သွားပြီ။ ကျွန်တော့်ကိုနတ်ထွက်ဖို့ တောင်းဆိုနေကြတာ တွေရှိတယ်။ ဒါပေမယ့် လူသိရှင်ကြား အချေအတင်ပြောဆိုမှုထဲမှာ ပါဝင်ပတ်သက်တာကို ကျွန်တော် ရှောင်ချင်တယ်။

ကျွန်တော့်ရဲ့ရပ်တည်ချက် ခိုင်မာဖို့ဆိုရင် ကျွန်တော်ရဲ့လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်မှုတွေဟာ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံရဲ့ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနဲ့ ဥပဒေတွေနဲ့ အညီဖြစ်ရမယ်။ ကျွန်တော်ဆော လျင်စွာဆောင်ရွက်ရမယ်ဆိုတာပဲ။

လုံခြုံရေးနဲ့ပတ်သက်လို့တော့ သမ္မတဟောင်းနဲ့ သူ့မိသားစုရဲ့လုံခြုံရေးနဲ့ ဘေးအန္တရာယ် ကင်းရှင်းရေးအတွက် စစ်ဦးစီးချုပ်ကိုတာဝန်ယူဖို့ အမိန့်ပေးထားတယ်။ စစ်ဦးစီးချုပ်ရဲ့ပန်ကြား

ချက်မရှိဘဲ အခြားစစ်ဘက်အကြီးအကဲတွေ၊ ဗိုလ်ချုပ်ကြီးတွေကို ကျွန်တော်လက်ခံတွေ့ဆုံ ခြင်းမပြုတော့ပါဘူး။ (ကာကွယ်ရေး၊ နိုင်ငံခြားရေး၊ ပြည်ထဲရေး၊ နိုင်ငံတော်ထောက်လှမ်းရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအဖွဲ့) စတဲ့ဝန်ကြီးဌာနနဲ့ အဖွဲ့အစည်းများကပေးပို့လာတဲ့ ထောက်လှမ်း ရေး အစီရင်ခံစာတွေအားလုံးကို ကျွန်တော်ဖတ်ပါတယ်။ အဲဒီသတင်းအချက်အလက်တွေကို လွတ်လပ်တဲ့သတင်းဌာနက သတင်းအချက်အလက်တွေနဲ့ သေချာတိုက်ဆိုင်စစ်ဆေး ကြည့် တယ်။

အစိုးရအမတ်ကြေးတွေ၊ ထိန်းချုပ်မှုတွေကနေအားလုံးတတ်နိုင်တဲ့ဈေးနှုန်းတဲ့ အခြေခံ လူသုံးကုန်တွေရရှိဖို့လည်း လုပ်ဆောင်ခဲ့ပါတယ်။

ကောင်းမွန်တဲ့အုပ်ချုပ်ရေးဖြင့်တင်ဖို့ ကာလလတ်နဲ့ကာလရှည် ဆောင်ရွက်ချက်တွေ အများအပြားကိုလည်း လုပ်ဆောင်ခဲ့ပါတယ်။ အကျင့်ပျက်ခြစားမှုတိုက်ဖျက်ခဲ့သလို တရား ဥပဒေစိုးမိုးရေးကို လိုလားခဲ့ပါတယ်။ သမ္မတအပါအဝင် လူတိုင်းကို ဥပဒေတပြေးညီသက် ရောက်မှုရှိရမှာဖြစ်ပါတယ်။ အကျင့်ပျက်ခြစားမှုတိုက်ဖျက်ရေး၊ လက်ဝါးကြီးအုပ်မှုတိုက်ဖျက် ရေးနှင့် စီးပွားရေးအပြိုင်အဆိုင် လုပ်ကိုင်ခွင့်ရှိစေမယ့်ဥပဒေတွေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး အကျင့် ပျက်ခြစားမှုတိုက်ဖျက်ရေးအဖွဲ့အစည်းဖြစ်တဲ့ အကျင့်ပျက်ခြစားမှု မူခင်းတိုက်ဖျက်ရေးကော် မရှင်ကို ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့တယ်။ (လက်ရှိ ပို၍ဩဇာကြီးသည့် အကျင့်ပျက်ခြစားမှုတိုက်ဖျက်ရေး ကော်မရှင်ကို ၂၀၀၂ ခုနှစ်တွင်တည်ထောင်ခဲ့သည်)

အင်ဒိုနီးရှားဗဟိုဘဏ်ကို အမှီအခိုကင်းမှုကို တိုးမြှင့်ပေးခဲ့တာကြောင့် ဗဟိုဘဏ်ကို သမ္မတရဲ့ ထိန်းချုပ်မှုမရှိတော့ပါဘူး။ ငွေပြန်မပေါ်ခြင်းနဲ့ ဘဏ္ဍာရေးကျဆင်းမှုရင်ဆိုင်နေရတဲ့ အစိုးရနဲ့ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍတွေက ကြွေးဆုံးများကို လျော့ချပေးခြင်း ညှိနှိုင်းပေးခြင်းဖြင့် ငွေဖြစ် လွယ်မှုပြန်လည်ရရှိစေကာ လုပ်ငန်းပြန်လည်ပတ်အောင် လုပ်ဆောင်ပေးခဲ့တယ်။ ဒါ့အပြင် အသေးစားနဲ့အလတ်စားလုပ်ငန်းများ၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ သဘာဝသယံဇာတ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းပြိုင် ဆိုင်မှု၊ စားသုံးသူကာကွယ်ရေး၊ နိုင်ငံပိုင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ထိရောက်မြန်ဆန်ပြီးအမြတ် အစွန်းရရှိအောင် ပြင်ဆင်ဖွဲ့စည်းခြင်းတို့အပါအဝင် စီးပွားရေးပြဿနာတွေကို ဖြေရှင်းပေးခဲ့ပါ တယ်။ⁱⁱⁱ အိုင်အယ်လ်အိုကချမှတ်ထားတဲ့ စည်းမျဉ်းများအားလုံးကို ဥပဒေအဖြစ် အတည်ပြု ပြဋ္ဌာန်းဖို့စတင်ခြင်းကိုဦးဆောင်ခဲ့တယ်။ ကျွန်တော်က ပါလီမန်ကိုထိန်းချုပ်ထားနိုင်တာကြောင့် ဒါတွေအားလုံးကိုလုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့တာပဲ။ (Golkar ပါတီသည်ထိုစဉ်က လွှတ်တော်တွင်အင်အား အကြီးဆုံးပါတီဖြစ်သည်။)

ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း

အဲဒါတွေပြီးတော့ လွတ်လပ်တဲ့ရွေးကောက်ပွဲတွေကျင်းပပေးဖို့ကိစ္စ ရောက်လာတယ်။ ရွေးကောက်ပွဲမှာ ကျွန်တော်ကြားဝင် စွက်ဖက်မှုမရှိခဲ့ပါဘူး။ ပြည်ပက အစိုးရမဟုတ်တဲ့အဖွဲ့

အစည်းတွေကို တံခါးဖွင့်ပေးခဲ့တယ်။ ရွေးကောက်ပွဲကို လေ့လာစောင့်ကြည့်ဖို့နဲ့ ကူညီဖို့ အမေရိကန်သမ္မတဟောင်း ဂျင်မီကာတာကိုပန်ကြားခဲ့တယ်။ ဥရောပက၊ အမေရိကန်က၊ ဂျပန်ကနေ (ရွေးကောက်ပွဲအထောက်အကူပြုအဖွဲ့အစည်းတွေ) လာကြတယ်။ ကျွန်တော့်ရှေ့က သမ္မတကတော့ သူ့လူတွေကို ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်ထဲမှာထည့်ခဲ့တာချည်းပဲ။ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးကို ကျွန်တော်ဘာညွှန်ကြားသလဲဆိုတော့ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်မှာ အစိုးရအရာရှိတွေ၊ နိုင်ငံရေးပါတီဝင်တွေ လုံးဝမပါရဘူးဆိုတာပဲ။ ယုံကြည်အားထားလောက်တဲ့ လူ့အဖွဲ့အစည်းထဲက လူပုဂ္ဂိုလ်တွေပါရမယ်လို့ ညွှန်ကြားခဲ့တယ်။ ရွေးကောက်ပွဲမှာ ကျွန်တော်ရုံးသွားမှာပေါ့ဆိုပြီး သူတို့က ကန့်ကွက်ကြပါလေရော။ ဒါပေမယ့် ရုံးချင်လည်းရုံးပါစေဆိုပြီး ကျွန်တော်ပြောခဲ့ရတယ်။ ထောက်လှမ်းရေးဌာနအကြီးအကဲက ဒီအခြေအနေဟာ ကျွန်တော့်ပါတီရုံးမယ့်နိမိတ်ပဲလို့ ပြောတယ်။ ရုံးချင်လည်းရုံးပါစေဖျာဆိုပြီး ထပ်ပြောခဲ့တယ်။ အနိုင်ရတဲ့ သူဟာ ပြည်သူတွေဖြစ်စေချင်တယ်။ ပြည်သူတွေက ဘယ်သူကိုပဲရွေးရွေး သူတို့ကိုကိုယ်စားပြုတဲ့သူ နိုင်စေချင်တယ်လို့ပြောခဲ့တယ်။ စနစ်ကိုကျွန်တော်ဖန်တီးခဲ့တယ်။ အဲဒီစနစ်အတိုင်း လည်ပတ်သွားပါစေပေါ့။

တရားဝင်ဖြစ်မှုနဲ့ လူထုထောက်ခံမှုရရေးအတွက်၊ အာဏာရှင်အုပ်ချုပ်ရေးကိုပြန်သွားဖို့ ကြိုးပမ်းချင်ကြိုးပမ်းကြမယ့် စစ်တပ်နဲ့ရဲတပ်ဖွဲ့၊ အခြားအင်အားစုတွေကို ထိန်းချုပ်ဖို့အတွက် ဘယ်လိုမဟာဗျူဟာတွေကို ခင်ဗျားသုံးခဲ့သလဲ။

ဒေသဆိုင်ရာကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်

ဟာဘီဘီ။ ။ ပြည်နယ်တွေမှာ ကိုယ့်ဘာသာအုပ်ချုပ်စေဖို့ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရှိစေချင်တယ်။ အရင်တုန်းကတော့ ပြည်နယ်နဲ့ခရိုင်အဆင့် ဒေသဆိုင်ရာအာဏာပိုင်တွေကို ဗဟိုအစိုးရကထိန်းချုပ်တယ်။ ဒေသဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ပေးလိုက်လို့ အရင်းအနှီး၊ ငွေနဲ့ အာဏာဆုံးရှုံးတော့မယ့်သူတွေက ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းကို ဆန့်ကျင်ကြတာပေါ့။ တချို့ပြည်နယ်တွေက သဘာဝသယံဇာတအင်မတန်ကြွယ်ဝတယ်။ တစ်နိုင်ငံလုံးရဲ့ ဂျီဒီပီကိုလည်း အများကြီးအထောက်အပံ့ဖြစ်တယ်။ ဒါတောင် ဆင်းရဲတွင်းထဲမှာနေနေရတဲ့ ပြည်သူရာခိုင်နှုန်းက မြင့်နေတယ်။ တချို့ပြည်နယ်တွေကျတော့ လူသားရင်းမြစ်ဖွံ့ဖြိုးရေး၊ စီးပွားရေးအခြေခံအဆောက်အအုံကို အဓိကထားတာကြောင့် သဘာဝသယံဇာတနည်းသော်လည်း ဆင်းရဲတဲ့သူက အများကြီးမရှိဘူး။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ပိုပေးလိုက်ခြင်းအားဖြင့် ပညာရေး၊ အခွင့်အလမ်းနဲ့ ဥစ္စာနေဘက်မှာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုက အညီအမျှခွဲဝေမှုကို တိုးတက်အောင်လုပ်နိုင်လာမယ်ပေါ့။ ၁၉၉၉ ခုနှစ်မှာ ဘဏ္ဍာရေးဖွဲ့စည်းပုံနဲ့တပါတည်း ဒေသဆိုင်ရာအဆင့်ကို ကျယ်ပြန့်တဲ့အာဏာတွေလွှဲပြောင်းပေးတဲ့ဥပဒေတွေကိုပြဋ္ဌာန်းခဲ့တယ်။ ဒေသဆိုင်ရာလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအတွက် တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်ပွဲတွေကို စတင်ခဲ့တယ်။ ဒီလိုအာဏာခွဲဝေမှုဆိုင်ရာ ဥပဒေတွေပြဋ္ဌာန်းပြီးတဲ့နောက်မှာ ဝန်ထမ်းတော်တော်များများကို ဗဟိုအစိုးရကနေ ဒေသဆိုင်ရာ

လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအရ ခန့်အပ်မှုကိုရောက်အောင် လွှဲပြောင်းပေးခဲ့တယ်။

အာချေးပြည်နယ်ကို ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအထူးဒေသဖြစ်စေဖို့ ကျွန်တော်အရေးဆို တင်ပြခဲ့တယ်။ အာချေးပြည်နယ်ရဲ့ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာရေး၊ ရိုးရာအစဉ်အလာတွေမှာ အမြစ် တွယ်နေတဲ့ တန်ဖိုးတွေကို အသိအမှတ်ပြု၊ လက်ခံတဲ့ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအထူးဒေသဖြစ်ဖို့ ပေါ့။ အာချေးကို ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ပေးမယ့် ဥပဒေကို ၂၀၀၁ ခုနှစ်မှာပြဋ္ဌာန်းခဲ့တယ်။ အခွင့် အလမ်းများ၊ ဝင်ငွေ၊ တရားစီရင်ရေးကိုကျင့်သုံးခြင်းတို့ကို တန်းတူညီမျှမှုရှိသော ခွဲဝေဖြန့်ကျက် မှုလုပ်ငန်းစဉ် အရှိန်အဟုန်မြှင့်ဖို့ ရည်ရွယ်ပြီးပြဋ္ဌာန်းခဲ့တဲ့ ဥပဒေပဲ။

နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းများဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု

အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးဟာ အကတိလိုက်စားမှု၊ မကောင်းမှုကြံရာပါလုပ်ခြင်းနဲ့ လက်သင့်ရာ စားတော်ခေါ်ခြင်းတို့ ကင်းစင်ရမယ်ဆိုတာကို ကျွန်တော်အလေးထားခဲ့တယ်။ (ဤကိစ္စအတွက် အင်ဒိုနီးရှားတွင် တွင်ကျယ်သောအတိုကောက် လက်သုံးစကား KKN (korupsi, kolusi, nepotisme) ဖြင့်ရည်ညွှန်းပြောဆိုကြသည်) အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်ဆင့်နဲ့ နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်း များဟာ ပညာသည်ဆန်ခြင်း၊ တိုင်းပြည်ရဲ့ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာစိန်ခေါ်မှုများကို ကျော်လွှားရှင် သန်နိုင်စွမ်း (cultural resilience)၊ ပန်ကာဆီလာ (အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ အတွေးအခေါ်ဆိုင်ရာ အခြေခံမူများ) အခြေခံမူငါးချက်အတွင်းကနေ လူ့အခွင့်အရေးနဲ့ လူ့တာဝန်ဝတ္တရားတန်ဖိုးများ ပေါ်ပေါက်လာစေရေးတို့ကို တိုးတက်ကောင်းမွန်အောင်လုပ်ရမယ်။ အဲဒီလို လုပ်ဆောင်ရင်း ပြည်သူတွေရဲ့ကုန်ထုတ်စွမ်းအားတိုးတက်လာစေရေးကိုအနာဂတ်ကိုတွက်ပြီးလုပ်ဆောင်ခြင်း၊ ပွင့်လင်းမြင်သာခြင်း၊ ပညာသည်ဆန်ခြင်း၊ ဓမ္မမိဋ္ဌာန်ကျခြင်းတို့ အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်ဆင့်နဲ့ နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းများမှာ ရှိအပ်ပါတယ်။ နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းများ နိုင်ငံရေးပါတီဝင်များ မဖြစ်စေရလို့တား မြစ်ခဲ့တယ်။ ဒါမှသာ သူတို့ရဲ့တာဝန်ဝတ္တရားများမှာ ဘက်လိုက်မှုကင်းမှာပေါ့။ (နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းများ နိုင်ငံရေးပါတီဝင်မဖြစ်ရဟူသည့် အမိန့်ကို Golkar ပါတီက အပြင်းအထန်ကန့်ကွက်ခဲ့သည်။ သမ္မတ ဆူဟာတိုလက်ထက်တွင် နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းများသည် Golkar ပါတီကို မဖြစ်မနေမဲပေးကြ ရသည်။)

စစ်တပ်နှင့်ရဲအဖွဲ့ကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း

စစ်တပ်တွေက နိုင်ငံရေးအသွင်ဆောင်နေပြီး စည်းလုံးမှုလျော့လျဲနေတာ၊ စစ်တပ်ထဲမှာ နိုင်ငံကိုဦးဆောင်ဖို့ ရည်မှန်းချက်ရှိရှိနဲ့ ပြိုင်နေတဲ့ အုပ်စုတွေရှိတယ်ဆိုတာ ကျွန်တော်သတိထား မိတယ်။ တိုင်းပြည်အတွင်း လုံခြုံရေးအတွက်၊ သမ္မတဟောင်းလုံခြုံရေးအတွက် စစ်တပ်နဲ့ ရဲတပ်ဖွဲ့များရဲ့ စစ်ဦးစီးချုပ်ကိုတာဝန်ယူစေခဲ့တယ်။ လိုအပ်လာရင် ဘယ်နေ့ဘယ်အချိန်ပဲ ဖြစ်ဖြစ် သမ္မတဖြစ်တဲ့ကျွန်တော်က စစ်ဦးစီးချုပ်တစ်ယောက်ကိုပဲ တွေ့တယ်။

New Order အုပ်ချုပ်ရေးစနစ် (ဆူဟာတိုလက်ထက်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်) အရတော့ အောက်လွှတ်တော်မှာရော၊ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်မှာပါ စစ်တပ်နဲ့ရဲအဖွဲ့က ကိုယ်စားလှယ် အစုအဖွဲ့ထားရှိတယ်။ အခြားနိုင်ငံရေးပါတီတွေ၊ လွတ်လပ်တဲ့ သတင်းမီဒီယာအပြင် သူတို့ ကိုယ်စားလှယ်အစုအဖွဲ့ကနေ စစ်ခေါင်းဆောင်များက သူတို့မျှော်မှန်းချက်ကိုရအောင် လုပ်နိုင် တယ်။

အာဏာသိမ်းနိုင်တဲ့အန္တရာယ်ရှိတယ်လို့ ခင်ဗျားယူဆခဲ့သလား။

ဟာဘီဘီ။ ။ ယူဆတာပေါ့။ ဆူဟာတိုနတ်ထွက်ပြီးနောက်နေ့ သောကြာမနက်မှာ အစ်စတာနာ မာဒီဂါ (သမ္မတအိမ်တော်) ကို ကျွန်တော်သွားတယ်။ ကျွန်တော်ဖွဲ့ထားတဲ့ အစိုးရ အဖွဲ့က အသင့်ဖြစ်နေပြီဆိုတာ ပြည်သူကိုကြေညာချင်တာပေါ့။ ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဝီရန်တိုက ကျွန်တော့်နဲ့နှစ်ယောက်တည်းတွေ့ပြီး ဆွေးနွေးဖို့စောင့်နေတယ်။ အင်ဒိုနီးရှားစစ်ဆင်ရေး ထူးအဖွဲ့မှူး ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်ကြီး ပရာဘိုဝိုနဲ့ သူတပ်ဖွဲ့တွေ ဂျကာတာမြို့တော်ကိုဝင်လာနေပြီ လို့ ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဝီရန်တိုကပြောတယ်။ နယ်တွေက လေတပ်စခန်းတွေက လေယာဉ်တွေလည်း ဂျကာတာကို ဦးတည်ပြီးပျံသန်းလာနေပြီတဲ့။ ကျွန်တော်နဲ့ကျွန်တော့်မိသားစုတော့ အခြေအနေ မကောင်းဘူးလို့ သူကပြောတယ်။ ဒါကြောင့် သမ္မတအိမ်တော်ဆီ ကျွန်တော့်မိသားစုကိုသူက ခေါ်ထားတယ်။ ကျွန်တော့်ဇနီးနဲ့သားတွေလည်း ရောက်နေတယ်။ ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဝီရန်တိုက အမိန့်ပေးပါဆိုပြီးပြောတယ်။ ဒီတော့ ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်ကြီး ပရာဘိုဝိုဟာ ဗိုလ်ချုပ်ကြီးဝီရန်တိုရဲ့ ခွင့်ပြုချက်မရှိဘဲလုပ်နေတယ်ဆိုတာ ကျွန်တော်သဘောပေါက်လိုက်ပြီ။ စစ်ဆင်ရေးအထူး အဖွဲ့မှူး ပရာဘိုဝိုကို နေမဝင်ခင် ရာထူးကဖယ်ရှားဖို့ ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဝီရန်တိုကို ကျွန်တော်ညွှန် ကြားလိုက်ရတယ်။ အသစ်တက်လာမယ့် စစ်ဆင်ရေးအထူးအဖွဲ့မှူးက အခုလာနေတဲ့ တပ်တွေအားလုံးကို ကိုယ့်နေရာကိုပြန်ပို့စေရမယ်လို့ သူ့ကိုပြောလိုက်တယ်။ သူကလက်မခံဘူး။ ကျွန်တော်က လက်မခံလို့မရဘူး ဆိုပြီးပြောတာပေါ့။ စစ်ဆင်ရေးအထူးအဖွဲ့မှူးနေရာကို ဘယ်သူ့ခန့်ရမှလဲသူကမေးတော့ သူ့ဘာသာဆုံးဖြတ်ခိုင်းလိုက်တယ်။

ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်ကြီး ပရာဘိုဝိုဆိုတာ ဆူဟာတိုရဲ့သားမက်လေ။ ကျွန်တော့်ဘေးမှာရှိတဲ့ စစ်သားတွေအားလုံးက ဆူဟာတိုရဲ့လူတွေချည့်ပဲ။ ဒါပေမယ့် ကျွန်တော်နဲ့ ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဆင်တွန်ပန်ဂျိုင်တန်နဲ့က မဟာမိတ်။ သူကငယ်သေးတယ်။ ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်။ အရှေ့ တီမောက ပဋိပက္ခနဲ့ပတ်သက်ပြီး ဆူဟာတိုနဲ့သူက အဆင်မပြေဘူး။ လွန်ခဲ့တဲ့နှစ်အတော် အကြာက သူ့မိသားစုက အကူအညီလာတောင်းလို့ သူ့ကိုကျွန်တော့်လက်ထောက်ခန့်ခဲ့တယ်။ အင်ဒိုနီးရှားမွတ်ဆလင် ပညာရှင်များအစည်းအရုံးကို ထောင်ခဲ့တာကျွန်တော်ဆိုပေမယ့် ကျွန်တော့်မိသားစုကို သဘောထားတင်းမာသူတွေလို့ အမြင်မခံရဘူး။ ဘာသာရေးကိုင်းရှိုင်းတဲ့ မွတ်ဆလင်တွေလို့ပဲ သိထားကြတယ်။ ကျွန်တော်နဲ့နီးစပ်တဲ့သူတစ်ယောက်ကို မွတ်ဆလင် မဟုတ်တဲ့သူဖြစ်အောင် ကျွန်တော်စလုပ်ခဲ့တယ်။ ဒါကိုအဲဒီတုန်းက ကျွန်တော်မသိခဲ့ဘူး။

ဆင်တွန်က ကျွန်တော်နဲ့တော်တော်လျှောက်နေလာခဲ့တယ်။ ကျွန်တော့်အိမ်မှာပဲ အိပ်တယ်။ ကျွန်တော်တစ်ယောက်ထဲ ဘယ်တော့မှပစ်မထားဘူး။ ကျွန်တော့်မိသားစုတစ်ခုလုံးကိုလည်း သူပဲစောင့်ရှောက်ခဲ့တာပါ။

ကျွန်တော့်ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ဆိုင်းငံ့ဖို့ကြိုးစားကြတဲ့သူတွေရှိတယ်။ ဆူဟာတိုရဲ့သားမက် အနေနဲ့ ပရာဘိုဝိုသည်လည်း ပေါက်ရောက်တယ်၊ ဩဇာရှိတယ်။ ဒါပေမယ့် ကျွန်တော်က ပရာဘိုဝိုကို ရာထူးကမဖယ်လို့မရဘူးပဲ။ ပရာဘိုဝို ကျွန်တော့်ကိုလာတွေ့တယ်။ သူကျွန်တော့် ရုံးခန်းထဲမဝင်ခင် သူ့လက်နက်တွေကို ဆင်တွန်ကသိမ်းလိုက်တယ်။ ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ပရာဘိုဝိုဟာ သူ့ရာထူးမှာဆက်နေပါရစေဆိုပြီး တောင်းပန်တယ်။ ဒါပေမယ့် ကျွန်တော်က အခိုင်အမာ ဆုံးဖြတ်ထားပြီးပြီ။

ကျွန်တော် သမ္မတဖြစ်ပြီး ၂၄ နာရီမပြည့်ခင် သောကြာနေ့မှာ ရှေ့နေချုပ်နဲ့ဆွေးနွေးပြီး နိုင်ကျဉ်းတွေအားလုံးကို ချက်ချင်းလွှတ်ဖို့ပြောရတယ်။ ကျွန်တော်တစ်ပြိုင်နက် ရင်ဆိုင်ရတဲ့ ပြဿနာတွေကအများကြီး။ ပြဿနာအားလုံးက စိတ်ညစ်စရာတွေချည်းပဲ။ ဆန္ဒပြသူတွေနဲ့ ကျွန်တော်တွေ့ရတယ်။ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံလို့ရအောင်လို့ လူသိများအောင်မလုပ်တာ မဟုတ်ဘူးနော်။ ကျွန်တော် သမ္မတဖြစ်လာဖို့ စိတ်မပါခဲ့ဘူး။ အပြစ်မဲ့တဲ့သူတွေအများကြီး သေကြေနိုင်တဲ့ တော်လှန်ရေးတစ်ခုဖြစ်ဖို့ကိုပဲ ကျွန်တော်စိတ်ဝင်စားတာလေ။ ပြည်သူ့လက် ထဲအာဏာပြန်အပ်ဖို့တစ်ခုတည်းကိုပဲ ကျွန်တော်စိတ်ဝင်စားတယ်။

ဒီအခြေအနေတွေဖြစ်ပျက်နေချိန်မှာ ကျွန်တော့်မိသားစုအတွက် စိတ်ပူမိတယ်။ ပရာဘိုဝို ရဲ့စစ်သားတွေက ကျွန်တော့်ဘေးမှာ။ ဘာဖြစ်လာနိုင်သလဲဆိုတာ ကောင်းကောင်းနားလည် တာပေါ့။

အဲဒီတုန်းကအခြေအနေက အဲဒီလိုဖြစ်နေတာ။ အာဏာသိမ်းဖို့ကြိုးစားတာကို သိလား မသိဘူးလား ခင်ဗျားကမေးတယ်နော်။ ကျွန်တော်သိတာပေါ့။ ဒါပေမယ့် ကျွန်တော့်မှာ အားသာ ချက်ရှိတယ်။ အရင်သမ္မတရဲ့ သားမက်၊ ပေါက်ရောက်တဲ့သူ ကို ၂၄ နာရီအတွင်း ရာထူးကဖြုတ် လိုက်တယ်လေ။ လုပ်သင့်လုပ်ထိုက်တယ်လို့ ကျွန်တော်နားလည်ပြီဆိုရင် ပြတ်ပြတ်သားသား ကျွန်တော်ဆောင်ရွက်လိုက်တာပဲ။ ဒီတော့ ကျွန်တော့်ဆောင်ရွက်ချက်က အများကြီးအထောက် အကူဖြစ်တယ်။ ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးရာထူးကို အရပ်သားထဲက ခန့်ဖို့ပြင်ဆင်တယ်။ ဗိုလ်ချုပ် ကြီးတစ်ယောက် ဒါမှမဟုတ်အငြိမ်းစားဗိုလ်ချုပ်ကြီးတစ်ယောက်ကိုမခန့်ဘူး။ စစ်တပ်နဲ့ ရဲအဖွဲ့ နှစ်ခုစလုံးစစ်ဦးစီးချုပ်တစ်ယောက် ဒါမှမဟုတ်ဝန်ကြီးတစ်ဦးရဲ့အုပ်ချုပ်မှုအောက်မှာ ကျွန်တော် လုံးဝမထားခဲ့ဘူး။

နိုင်ငံရေးအကျပ်အတည်းကို တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ခြင်း

အဖြစ်အပျက်တွေပြောင်းလဲနေတာ အရမ်းမြန်တယ်။ ဆူဟာတိုက် ကြာသပတေးနေ့မှာ ရာထူးကဆင်းသွားတယ်။ သောကြာရောက်တော့ အစိုးရသစ်ဖွဲ့လိုက်ကြောင်း၊ နိုင်ကျဉ်းအား လုံးကိုလွှတ်ပေးကြောင်း ကျွန်တော်ကြေညာခဲ့တယ်။ သောကြာနေ့မှာပဲ ပရာဘိုဝိုကို ရာထူးက ဖယ်ရှားခဲ့တယ်။ စနေနေ့မှာ ကျွန်တော်နဲ့အစိုးရအဖွဲ့သစ်ကျမ်းသစ္စာဆိုတယ်။

စနေနေ့ည ၈း၀၀ နာရီမှာ သမ္မတအိမ်တော်ကို အတိုက်အခံဘက်က အရပ်ဘက်အဖွဲ့ အစည်းခေါင်းဆောင်တွေဖြစ်ကြတဲ့ အာဗီယန်ရာအီ၊ အမီးဆာလင်း၊ ဘူယန်း နာဆူးရှန်းအပါ အဝင် လူရှစ်ဦးကိုခေါ်တွေ့တယ်။ သူတို့က လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲတွေ ဩဂုတ်လထက် နောက်မကျဘဲ သုံးလအတွင်းကျွန်တော်ကျင်းပပေးစေချင်တယ်။ အဲဒီလိုလုပ်လို့မရဘူး ဆိုတာ သူတို့ကိုပြောပြလိုက်တယ်။ သို့သော် တစ်နှစ်ကြာရင် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ဖို့စဉ်းစားတယ်။ လက်ရှိသတ်မှတ်ထားတဲ့လေးနှစ်အတွင်း ကျင်းပတာမဟုတ်ဘဲ ၂၀၀၃ ခုနှစ်မှာ ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်မယ်ဆိုတာကို ပြောပြလိုက်တယ်။ သူတို့ကတော့ တစ်နှစ်စောင့်ရမယ်ဆိုတာ မှားတယ်တဲ့။ ဒါပေမယ့် သူတို့က သမ္မတဆူဟာတိုဆိုရင် လန့်တတ်တဲ့သူမျိုးတွေ။ ကျွန်တော်က သမ္မတရာထူး ဆက်ခံထားတဲ့သူဆိုတော့ အားသာချက်တစ်ခုတော့ ကျွန်တော့်မှာရှိထားတယ်။ ကျွန်တော် သမ္မတရာထူးရတာ သုံးရက်ပဲရှိပါသေးတယ်။ ကျွန်တော့်ပါတီနဲ့ ကျွန်တော့်အတွက်ပဲတွေ့ရင် ကျွန်တော်သူတို့အဆိုပြုတာကို လက်ခံလိုက်မှာပေါ့ဗျာ။ မဲဆန္ဒရှင်တွေ ကျွန်တော့်ကိုသိတာ နှစ်ပေါင်း ၃၀ ရှိပြီလေ။ ဒါပေမယ့် နိုင်ငံရေးပါတီအသစ်တွေက တည်ထောင်ဖို့အချိန်ရမှာ မဟုတ်ဘူး။ (ရွေးကောက်ပွဲ သုံးလအတွင်းလုပ်လိုက်မယ်ဆိုရင်) ပြည်သူတွေဟာ ရှုံးနိမ့်သူ တွေဖြစ်သွားမှာပဲ။ သုံးလအတွင်းရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရေးဆိုတဲ့ အကြံကိုလက်ခံပြီးဆောင် ရွက်လိုက်မယ်ဆိုရင် ဒီအချက်ဟာ နိုင်ငံရေးအရ၊ စီးပွားရေးအရမတည်မငြိမ်ဖြစ်စေမယ့် သက် ရောက်မှုရှိနေတယ်။ အသွင်ကူးပြောင်းမှုကို မလိုလားအပ်တဲ့ သက်ရောက်မှုရှိလာနိုင်တယ်။

အစိုးရအဖွဲ့ကျမ်းသစ္စာဆိုပြီးတော့ ပြည်သူအားလုံး နိုင်ငံရေးပါတီများ လွတ်လပ်စွာဖွဲ့ စည်းခွင့်ရှိတယ်ဆိုတာ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးကို ကြေညာခိုင်းလိုက်တယ်။ ပါတီစုံစနစ်ကို ကျွန်တော်စလိုက်တာပဲ။ အဲဒီလိုကြေညာရင် အခြေခံဥပဒေဆန့်ကျင်နေတယ်လို့ ပြည်ထဲရေး ဝန်ကြီးကပြောတယ်။ အခြေခံဥပဒေကို ကျွန်တော်တို့ပြင်ဆင်သွားမယ်လို့ သူ့ကိုပြောလိုက် တယ်။ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်ကနေ နိုင်ငံရေးပါတီတွေကိုခွင့်ပြုတဲ့ အမိန့်ဒီကရီတစ်ခုကို ပြဋ္ဌာန်းပေးခဲ့တယ်။ သမ္မတသက်တမ်းကို နှစ်နှစ်ကန့်သတ်မှုလုပ်ခဲ့တယ်။ ကျွန်တော်က အပြော သမားမဟုတ်ဘူးဆိုတာ ပြည်သူတွေသိအောင်လုပ်ခဲ့တယ်။ ကောင်းမွန်တဲ့အုပ်ချုပ်ရေး၊ ပွင့် လင်းမြင်သာမှုတို့ကို ကျွန်တော်အကောင်အထည်ဖော်နေတယ်ဆိုတာ သူတို့သိအောင်လုပ်ခဲ့ တယ်။

နေ့တိုင်း အစိုးရအဖွဲ့ အစည်းအဝေးထိုင်တယ်။ ကျွန်တော်က နားထောင်ရင်း ကောက်ကာ ငင်ကာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချပေးတယ်။ တစ်နေ့ကို ဥပဒေနဲ့နည်းဥပဒေပေါင်း ပျမ်းမျှ ၁ ဒသမ ၃ ရာ ခိုင်နှုန်း အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းခဲ့တယ်။

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ အခန်းကဏ္ဍ

ခင်ဗျားရဲ့ဦးဆောင်လုပ်ကိုင်မှုတွေကို လွှတ်တော်က ထောက်ခံသလား။

ဟာဘီဘီ။ ။ ကျွန်တော့်ကိစ္စတွေပြီးပြတ်အောင် လွှတ်တော်မှာကျွန်တော့်အာဏာကို သုံးတယ်။ ဒါပေမယ့် အာဏာအလွဲ သုံးတာတော့မလုပ်ပါဘူး။ နောက်တစ်ကြိမ်ကျင်းပတဲ့ လွှတ်တော်အစည်းအဝေးမှာ သမ္မတရဲ့တာဝန်ခံမှုမိန့်ခွန်း (သူ၏ သက်တမ်းတွင် စွမ်းဆောင် အောင်မြင်မှု အစီရင်ခံစာ) ကိုပြောရမှာဖြစ်တယ်။

ဒါပေမယ့် လွှတ်တော်က အဲဒီအစီရင်ခံစာကို လက်မခံခဲ့ဘူးလေ။ သူတို့က ဘာလို့ လက်မခံကြတာလဲဗျ။

ကျွန်တော့်ရဲ့ အစီရင်ခံစာကို ဖတ်ကြားတင်သွင်းခြင်းမပြုမီမှာ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော် ရဲ့ကိုယ်စားလှယ်အချို့က လက်ခံမှာမဟုတ်တဲ့ အရိပ်အချည်မြင်ရတယ်။ ကျွန်တော်ကတော့ အစီရင်ခံစာကို ဥပဒေနဲ့အညီပြောမှာပဲ။ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်က လက်ခံမယ်ဆိုရင် ကျွန်တော့်ကိုထပ်ပြီးရွေးကောက်တင်မြှောက်မှာပဲလို့ ပြည်သူတွေကိုပြောခဲ့ပါတယ်။ လက်မခံရင် တော့ ကျွန်တော့်ကိုထပ်ရွေးကောက်မှာမဟုတ်ဘူးပေါ့။ ပြဿနာပေါင်းသောင်းခြောက်ထောင် ကိုဖြေရှင်းဖို့ ပြောင်းလဲမှုတွေအများကြီး လုပ်ခဲ့တယ်။ ကျွန်တော်အကောင်းဆုံးဖြစ်အောင် ကြိုးစားခဲ့တယ်ဆိုတာယုံကြည်ပါတယ်။ ကျွန်တော်အစီရင်ခံစာမဖတ်ကြားခင် လွှတ်တော်က ဩဇာရှိတဲ့ပုဂ္ဂိုလ်တွေ၊ တပ်ထဲကလူတွေ၊ နယ်ပယ်ပေါင်းစုံက လူတွေနဲ့တွေ့တော့ သူတို့က ပြောကြတယ်။ ကျွန်တော့်ရဲ့အစီရင်ခံစာကို လက်မခံကြဘူးဆိုရင်တောင် သမ္မတရာထူးကို ဝင်ပြိုင်ဖို့ အမည်တင်သွင်းခံရနိုင်တယ်တဲ့။ ဒါပေမယ့် ကျွန်တော့်ရဲ့အစီရင်ခံစာကို လက်မခံရင် ကျွန်တော် အမည်စာရင်းတင်သွင်းခံရမှာမဟုတ်ဘူးဆိုတာ ပြိုင်ဘက်တွေကသိထားတော့ ကျွန်တော့်မိန့်ခွန်းကို လက်မခံဘူးလို့သူတို့ကပြောတယ်။ ပါတီသစ်တွေကဆို ကျွန်တော့် အစီရင်ခံစာကို ဖတ်တောင်မကြည့်ကြဘဲ လက်မခံဘူးပြောလိုပြောပေါ့။ ကျွန်တော့် အစီရင်ခံစာ ကို ၄၈ ရာခိုင်နှုန်းကလက်ခံတယ်။ ၅၂ ရာခိုင်နှုန်းက ကန့်ကွက်လိုက်ကြတယ်။ ကျွန်တော့်ဇနီးက “ရှင်တကယ်ပဲ သမ္မတရာထူးကိုစွန့်လွှတ်တော့မှာလား”ဆိုပြီးမေးတော့ “အေး၊ သမ္မတတာဝန်ကို အကောင်းဆုံးလုပ်ခဲ့တာ မလုံလောက်ဘူးကွ၊ ငါကအကောင်းဆုံးမဟုတ်ဘူး ထင်ပါရဲ့ကွာ” လို့ ကျွန်တော်ပြန်ဖြေခဲ့တယ်။ ကျွန်တော့်အစီရင်ခံစာကို လက်မခံကြတဲ့သူတွေဟာ မွေမိဋ္ဌာန်ကျ လားမကျလားဆိုတာ အရေးမကြီးတော့ပါဘူး။

စစ်တပ်နှင့်ရဲအဖွဲ့ကိုပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း

စစ်ဘက်-အရပ်ဘက်ဆက်ဆံရေးဟာ နိုင်ငံတော်တော်များများက အသွင်ကူးပြောင်းမှုတွေမှာ အရေးကြီးတဲ့အပိုင်းဖြစ်တယ်။ စစ်တပ်နှင့်ရဲအဖွဲ့တွေဟာ စစ်အတွင်းမှာရော ငြိမ်းချမ်းတဲ့ကာလမှာပါ တိုင်းပြည်ကာကွယ်ရေးနဲ့လုံခြုံရေးကိစ္စရပ်တွေကိုသာ အာရုံစိုက်သင့်တယ်လို့ ခင်ဗျားတစ်ပါးကပြောခဲ့တယ်။ သူတို့ဟာ နိုင်ငံရေးနဲ့လူမှုရေးကိစ္စရပ်တွေမှာ တက်ကြွမနေသင့်ဘူးလို့ ခင်ဗျားပြောခဲ့တယ်။ ဒီလိုပြောရတာ၊ အဲဒီလိုပြောတာကို စာမျက်နှာပေါ်တင်တာတွေကတော့ လွယ်တာပေါ့။ ဒါပေမယ့် ခင်ဗျားပြောသလို စစ်တပ်ကမဆောင်ရွက်ဘူးဆိုရင် စာမျက်နှာပေါ်တင်တာလည်း အလကားဖြစ်မှာပဲ။ အခြားနိုင်ငံတွေမှာ နောင်တစ်ချိန် ဆက်စပ်ကြည့်နိုင်မယ့် စစ်ဘက်-အရပ်ဘက်ဆက်ဆံရေးကို ဘယ်လိုစီမံခန့်ခွဲရမလဲဆိုတာ ခင်ဗျားသိထားတာရှိရင်ပြောပါ။

ဟာဘီဘီ။ ။ ၁၉၅၄ ခုနှစ်မှာ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံရဲ့လွတ်လပ်ရေးကိုကြေညာပြီးနောက် လွတ်လပ်တဲ့တိုင်းပြည်၊ လွတ်လပ်တဲ့လူ့အဖွဲ့အစည်းအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုလာအောင် ကိုလိုနီပြုကျင့်သူတွေကို ပြည်သူတွေ တွန်းလှန်တိုက်ခိုက်ခဲ့ရတယ်။ အဲဒီအချိန်က အင်ဒိုနီးရှားမှာ ပညာသည်ဆန်တဲ့ စစ်တပ်မျိုးမရှိခဲ့ဘူး။ တပ်သားတွေအားလုံးက အင်ဒိုနီးရှားအရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းကလူတွေချည့်ပဲ။ သူတို့ကို ၁၉၄၅ မျိုးဆက်ဆိုပြီးခေါ်ကြတယ်။ နောက်တော့ သူတို့ထဲက တစ်ချို့က စစ်တပ်နဲ့ထဲဝင်လာကြတယ်။ စစ်တပ်ရဲ့ ဒွိဘာဂလုပ်ငန်းစဉ်ကိုသုံးပြီး အာဏာကိုကိုင်လို့ရအောင် ဆူဟာတိုက်လုပ်ခဲ့တယ်။ (ဒွိဘာဂလုပ်ငန်းစဉ် Dwifungsi သည် ဆူဟာတိုက်လက်ထက်တွင်စတင်ခဲ့သည့် စစ်ဘက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ လွှတ်တော်တွင်ထားရှိခြင်းနှင့် အရပ်ဘက်ဌာနဆိုင်ရာများရှိ အဆင့်မြင့်ရာထူးများတွင် စစ်ဘက်မိုးကျရွှေ့ကိုယ်များကို ခန့်အပ်ခြင်းတို့ကိုမည့်ခေါ်ထားသည့် စကားဖြစ်သည်)

စစ်တပ်ကို တတ်သိပညာရှင်တွေဆိုပြီးသဘောထားသင့်တယ်ဆိုတာ ကျွန်တော်အလေးထားပြောခဲ့တာချည့်ပဲ။ စစ်တပ်ဟာ စစ်မက်ကိုကာကွယ်တားဆီးနိုင်ဖို့ နည်းပညာတွေထုတ်ဖော်တာ၊ အသုံးပြုတာမှာ ကျွမ်းကျင်ကြတယ်။ အင်ဒိုနီးရှားရဲ့ လူမှုစီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုကို အနှောက်အယှက်ဖြစ်လာမယ့် ရန်သူမှန်သမျှကို စစ်ကိုရှောင်လွှဲမရဘူးဆိုရင် နိုင်အောင်တိုက်ဖို့ ကျွမ်းကျင်သူတွေဖြစ်တယ်။ ၁၉၄၅ မျိုးဆက်ကလူတွေက တိမ်ကောသွားပြီဆိုတော့ သူတို့ရဲ့အစဉ်အလာဖြစ်တဲ့ စစ်တပ်ရဲ့လုပ်ဆောင်ချက်နှစ်ခုကလည်း တိမ်ကောသွားပြီပေါ့။ တပ်ထဲက တစ်ချို့လူတွေကတော့ သူတို့ရဲ့ Dwifungsi ကို ထိန်းသိမ်းဖို့စိတ်ပါဝင်စားကြတယ်။ ဒါပေမယ့် စစ်တပ်ကိုတတ်သိပညာရှင်အနေနဲ့ ဆက်ဆံတာ၊ စစ်တပ်ရဲ့သမိုင်းနဲ့ စစ်တပ်ရှိရခြင်းအကြောင်းရင်းကို သိမြင်အောင်လုပ်တာက အဲဒီလိုထိန်းသိမ်းတာကို ကာကွယ်တားဆီးရာမှာ အထောက်အကူပြုနိုင်ပါတယ်။

အာဏာရှင်အုပ်ချုပ်ရေးကနေ ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေး အကူးအပြောင်းကို ဦးဆောင်ရတဲ့ သူတွေဟာ စစ်တပ်ကို အရပ်ဘက်ထိန်းချုပ်မှုအောက်ထားရှိခြင်းရဲ့ အရေးပါမှုကိုအပြောတို့ အရေးတို့နဲ့မဟုတ်ဘဲ အလုပ်နဲ့သက်သေပြကြရမယ်။ ကျွန်တော် ပရာဘိုဝိုကို ရာထူးကအနား ပေးခဲ့သလိုပေါ့။ ကျွန်တော့်ကို ကူညီခဲ့သူကတော့ အစ္စလာမစ်ပညာရှင်များ အစည်းအရုံးက အဖွဲ့ဝင်မဟုတ်တဲ့၊ မွတ်ဆလင်မဟုတ်တဲ့သူတစ်ယောက်ပဲ။

အရပ်ဘက်ဌာနဆိုင်ရာတွေမှာ စစ်တပ်ကလူတွေ တာဝန်ထမ်းဆောင်ခြင်းကို တားမြစ်တဲ့ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုတွေ ကျွန်တော်တို့လုပ်ခဲ့တယ်။ လွှတ်တော်ထဲမှာ စစ်တပ်ကထိုင်ထားတဲ့ ကိုယ်စားလှယ်နေရာအရေအတွက်ကို လျော့ချပစ်ခဲ့တယ်။ ဒီလိုနဲ့ စစ်တပ်ရဲ့နိုင်ငံရေးအရ လွှမ်းမိုးမှုကို လျော့ချပစ်ခဲ့တယ်။

သေရေးရှင်ရေးဖြစ်လာပြီဆိုရင် လူတွေက ချီတုံချတုံဖြစ်ကြတယ်။ ခေါင်းဆောင်လုပ်တဲ့ သူက လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ဖို့ဆန္ဒရှိတယ်ဆိုတာ သိသာအောင်ပြရမယ်။ ဥပမာ ဆူဟာတိုရဲ့ အမိန့်ဒီကရီဖြစ်တဲ့ အမျိုးသားအကျိုးစီးပွားအတွက် လိုအပ်တယ်လို့သူယူဆရင် ဘယ်လိုလုပ်ရပ် ပဲဖြစ်ဖြစ် သူ့ကိုလုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးထားတာကို ဘယ်လိုလုပ်ရမလဲဆိုပြီး ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဝီရန်တိုက ကျွန်တော့်ကိုမေးတယ်။ အဲဒီအမိန့်အရဆို ဆူဟာတိုဟာ သမ္မတကိုရာထူးကဖယ်ရှားလို့တောင် ရလောက်တဲ့ လုပ်ပိုင်ခွင့်မျိုးရထားတာဖြစ်နေတယ်။ ကျွန်တော်က သမ္မတဖြစ်တာ နာရီပိုင်းပဲ ရှိသေးတယ်။ အဲဒီအမိန့်ဒီကရီကို ဒီအတိုင်းပဲဆက်ထားလိုက်လို့ ဗိုလ်ချုပ်ကြီးဝီရန်တိုကို ပြော လိုက်တယ်။ ဘာကြောင့်လဲ။ ကျွန်တော်ဘာဖြစ်သွားမယ်ဆိုတာ ကျွန်တော်မသိဘူးဗျ။ ကျွန်တော်တစ်ခုခုဖြစ်သွားရင် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဝီရန်တိုက လုပ်စရာရှိတာလုပ်ရမှာလေ။

ဒီနေ့ခေတ် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံမှာ စစ်တပ်က နိုင်ငံရေးအခန်းကဏ္ဍနဲ့ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုများ ရှိသေးလား။ အစိုးရအသုံးစရိတ် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကို စစ်တပ်ကသီးခြားစီမံခန့်ခွဲနိုင်သလား။

ဟာဘီဘီ။ ။ စစ်တပ်ကလွှတ်တော်ထဲမှာ အစုအဖွဲ့အနေနဲ့ မရှိတော့ပါဘူး။ အစိုးရ အသုံးစရိတ် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကို စစ်တပ်ကသီးခြားစီမံခန့်ခွဲတာမျိုး မရှိတော့ဘူး။ ကျွန်တော် သမ္မတရာထူးမှာရှိစဉ်က စစ်တပ်ကလွှတ်တော်မှာရှိတယ်။ အစိုးရအသုံးစရိတ် သီးခြားစီမံခန့်ခွဲ တာရှိတယ်။ ဒါပေမယ့် အခြေခံဥပဒေကို ပြင်လိုက်တယ်။ အခုဆို လွှတ်တော်ထဲက အစုအဖွဲ့ တစ်ခုထဲ ကနေ မဲအရေအတွက် ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းလုံးဝမရနိုင်တော့တာကြောင့် အခြေအခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ဖို့က သိပ်ကိုခက်သွားပြီ။

နိုင်ငံရေးတွင် အဂတိလိုက်စားမှု

ခင်ဗျားသမ္မတဖြစ်ချိန်ကစပြီး အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံဟာ ဆူဟာတိုအုပ်ချုပ်ခဲ့တဲ့ နောက်ဆုံးနှစ် ကာလတွေတုန်းက အခြေအနေနဲ့သိပ်ကိုကွာခြားသွားခဲ့ပြီ။ ဒါပေမယ့် ဒီမိုကရက်တစ်အစိုးရ

အုပ်ချုပ်မှုရယ်၊ စောင့်ကြည့်ထိန်းကျောင်းပေး မယ့်အင်အားစုအနေနဲ့ လွတ်လပ်သောသတင်း မီဒီယာ၊ အမျိုးမျိုးသော အပြန်အလှန်ထိန်းကျောင်းမှု စတာတွေရှိသည့်တိုင် အဂတိလိုက်စားမှု မနည်းမနောနဲ့ ရုန်းကန်နေရတယ်ဆိုပြီး အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံက နာမည်ကြီးတယ်။ အဲဒီလိုအဂတိ လိုက်စားမှုမျိုး ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်ဖို့ခဲယဉ်းသွားစေမယ့် တာဝန်ခံမှုလုပ်ငန်းစဉ်တည်ထောင်ရာ မှာ အင်ဒိုနီးရှားရဲ့ နိုင်ငံရေးစနစ်ဟာ ဘာကြောင့်များ မအောင်မြင်ဖြစ်ခဲ့ရသလဲ။

ဟာဘီဘီ။ ။ အာဏာရှင်စနစ်ပဲဖြစ်ဖြစ် ပြည်သူတွေကခေါင်းဆောင်ဖြစ်ဖို့ အုပ်ချုပ်ဖို့ မျှော်လင့်တောင့်တကြတဲ့ ဒီမိုကရေစီစနစ်မှာပဲဖြစ်ဖြစ် အဂတိလိုက်စားမှုဆိုတာ စနစ်တိုင်းမှာ ရှိတာပဲ။ နိုင်ငံရေးအာဏာကိုရဖို့ (အာဏာကိုကိုင်ထားဖို့) ဆိုတာ သူတို့အတွက် ငွေရှိဖို့လိုတာကိုး။

အာဏာရှင်တွေဖြစ်ကြတဲ့ ဆူဟာတိုရော ဆူကာနိုရော ငွေရှိဖို့လိုအပ်ကြတာပဲ။ နိုင်ငံရေး ခေါင်းဆောင်ဆိုတာ ငွေဘယ်ကနေရနိုင်သလဲ။ နိုင်ငံခြားကပဲ ငွေရသည်ဖြစ်စေ၊ ပြည်တွင်းက အုပ်ချုပ်သူလူနည်းစုဆီက၊ သူ့အသိုင်းအဝိုင်းဆီက ငွေရသည်ပဲဖြစ်စေ အဲဒီနိုင်ငံရေး ခေါင်း ဆောင်ဟာ သူများကြီးဆွဲရာကရတော့မှာပဲ။

ခင်ဗျားက ဂျာမနီနိုင်ငံမှာ နှစ်ပေါင်းများစွာနေခဲ့တယ်။ ဂျာမနီနိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်တွေ လည်း ငွေလိုကြတာပဲ။ ဂျာမနီမှာ အဂတိလိုက်စားမှုအရမ်းများတယ်လို့ ခင်ဗျားထင်သလား။

ဟာဘီဘီ။ ။ ဂျာမနီမှာ သူနည်းသူဟန်နဲ့တော့ အဂတိလိုက်စားမှုက ရှိတာပဲ။ အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုမှာလည်း ရှိတာပဲ။ ချင်းချက်လုံးဝမရှိဘူး။ ဒါမ္မတာပဲ။ ခင်ဗျားအစည်းအဝေး လုပ်တော့မယ်ဆို တစ်ယောက်ယောက်က အဲဒီအစည်းအဝေးကို ငွေထောက်ပံ့တာပဲ။

ကျွန်တော်ကတော့ ကံကောင်းတယ်ဗျ။ ကျွန်တော့်ကို အဲဒီလိုငွေထောက်ပံ့တာမျိုး လုံးဝ မရှိခဲ့ဘူး။ ကျွန်တော်ရသမျှဝင်ငွေတွေကို ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိစွာနဲ့ပဲ ရရှိခဲ့တယ်။ ကျွန်တော် ဆောင်ရမယ့်အခွန်တွေဆောင်တယ်။ ဒါကြောင့်ကျွန်တော် ဒီလိုအခြေအနေနဲ့နေနေရတာပေါ့။ အဲဒီတုန်းက ကျွန်တော်က သမ္မတဖြစ်သွားတယ်။ ကျွန်တော်သမ္မတဖြစ်အောင် ဘယ်တုန်းက မှ ပိုက်ဆံလုံလုံလောက်လောက် စုမိဆောင်းမိမရှိနိုင်ဘူးဆိုတာကို နားလည်ထားတော့ သမ္မတ ရာထူးကို ကျွန်တော်စိတ်မဝင်စားခဲ့ဘူး။ ဘာအတွက်များ စိတ်ဝင်စားရမလဲဗျာ။

သမ္မတဖြစ်ချင်တဲ့လူတွေ၊ ဝန်ကြီးတို့ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးတို့ဖြစ်ချင်တဲ့သူတွေမှ အများကြီးပဲ။ အဲဒီလိုဖြစ်ချင်သူတွေက ငွေစုမိဆောင်းမိဖြစ်အောင်လုပ်ကြတယ်။ သူတို့ကို ငွေထောက်ပံ့သူ တွေရှိတယ်။ ဒါပေမယ့် သူတို့ကိုငွေထောက်ပံ့တဲ့သူတွေက သူတို့ရင်းလိုက်တဲ့ဟာကနေ အမြတ်ပြန်လိုတာပဲ။ သူတို့ပုံအောလိုက်တဲ့ပိုက်ဆံကို ပြန်လိုချင်တာလေ။ ဒါက ဒီမိုကရေစီ စနစ်တိုင်းရဲ့ ယန္တရားပဲ။

ဒီနေ့ကမ္ဘာမှာ တော်လှန်ရေးတွေတစ်ခုပြီးတစ်ခုဖြစ်နေတယ်။ တော်လှန်ရေးတွေဖြစ်တာ

အဂတိလိုက်စားမှုတစ်ခုတည်းကြောင့် မဟုတ်ဘူးပဲ။ ပြည်သူတွေက Facebook လို Twitter လို လူမှုကွန်ရက်တွေကိုသုံးလာကြလို့ပဲ။ အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသမှာဆိုရင် တော်လှန်ရေး ကာလတွေမှာ ပြည်သူတွေက လူမှုကွန်ရက်တွေသုံးခဲ့ကြတယ်။ သို့သော် အဲဒီလိုလုပ်တာ သူ တို့ပထမဆုံးလုပ်တာတော့မဟုတ်ဘူး။ ၁၉၉၈ ခုနှစ်တုန်းက အင်ဒိုနီးရှားမှာ မိုဘိုင်းဖုန်းတွေသုံးပြီး တော်လှန်ရေးပထမဆုံးလုပ်ခဲ့ကြတာပဲ။ ဒါကြောင့် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်ကိုခွင့်ပြု ဖို့ ကျွန်တော်ဆုံးဖြတ်ခဲ့တာပေါ့။

ဒီတော့ကာ အဂတိလိုက်စားမှုဆိုတာ လူသားမျိုးနွယ်ရဲ့ ပြဿနာပဲ။ ဒါကိုဘယ်လို တိုက်ဖျက်မလဲ။ တရားမျှတမှုပိုများလာအောင်လုပ်ပါ။ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုပိုများလာအောင်လုပ် ပါ။ ကုန်ထုတ်စွမ်းအား ပိုများလာအောင်လုပ်ပါ။ လူ့အဖွဲ့အစည်းထဲမှာ တန်ဖိုးကိုတကယ်ဖန် တီးပေးနိုင်မယ့် အဖွဲ့အစည်းတွေ သို့မဟုတ်ပြည်သူတွေကို ပိုပြီးစောင့်ရှောက်ပါ။ ကျွန်တော်က လေယာဉ်တစ်စင်းဆောက်နိုင်လိုက်ရင် တန်ဖိုးတစ်ခု (လူ့အဖွဲ့အစည်းကို) ထပ်ဖြည့်ပေး လိုက်တာပဲ။ ဒါပေမယ့် ကျွန်တော်ကြွေးဆုံးတစ်ခုပေးလိုက်ရင်တော့ လူ့အဖွဲ့အစည်းကနေ တန်ဖိုးကိုစုပ်ယူလိုက်တာပဲ။ ကျွန်တော်က အရမ်းချမ်းသာတဲ့သူဆိုရင် ကျွန်တော်ဟာ နေ့ချင်း ညချင်း ကုန်းကောက်စရာမရှိအောင်ဖြစ်သွားနိုင်တယ်၊ အရမ်းဆင်းရဲသွားနိုင်တယ်။ ဒါက လောင်းကြေးထပ်ထားရတာပဲ။ ဒါမျိုး ဥရောပတိုက်မှာရော အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုမှာပါ ဖြစ်နေပြီ။ အင်ဒိုနီးရှားမှာ ဒါမျိုးထပ်မံဖြစ်အောင် ကျွန်တော်တို့ဂရုစိုက်မှရမယ်။

၁၉၇၄ ခုနှစ်မှာ မဟာဗျူဟာမြောက် လေကြောင်းလုပ်ငန်းကို စလုပ်ခဲ့တယ်။ ဒီလုပ်ငန်း ဟာ အစိုးရပိုင်လုပ်ငန်းဖြစ်တာကြောင့် ၁၉၉၈ ခုနှစ်မှာ နောက်တစ်ယောက်ကို လွှဲပေးခဲ့ရတယ်။ ဒုတိယသမ္မတဟာ အခြားစီးပွားရေးလုပ်ငန်းတွေ ဘာတွေလုပ်လို့မရဘူးလေ။ တစ်နှစ်ဝင်ငွေ ကန်ဒေါ်လာ ၁၀ ဘီလီယံနဲ့ ဝန်ထမ်း ၄၈၀၀၀ ရှိတဲ့လုပ်ငန်းတစ်ခုကို လွှဲပေးခဲ့ရတာ။ အင်ဒိုနီးရှား နိုင်ငံပြင်ပက လေယာဉ်တပ်ဆင်တည်ဆောက်ရေးစက်ရုံတွေအတွက် သဘောတူစာချုပ်တွေ လက်မှတ်ထိုးပေးခဲ့ရတယ်။

ဒါပေမယ့် ကျွန်တော်တို့မှာ ကျွန်တော့်ကြောင့်တင်တာမဟုတ်ဘဲ စတော့ရှယ်ယာတွေကို ဈေးကစားပြီးအမြတ်ရအောင်လုပ်တာ (manipulation) တွေများလွန်းလို့တင်နေတဲ့ ကြွေးဆုံး တွေကြောင့် ပြဿနာရှိခဲ့တယ်။ ကျွန်တော်တို့မှာတော့ ကြွေးဆုံးတွေရှိနေပြီ ဘယ်သူ့ဆီကနေ လာတဲ့ ကြွေးဆုံးတွေလဲ။ ရိုးသားမှုမရှိတဲ့ စီမံကိန်းတွေနဲ့ ပုဂ္ဂလိကလုပ်ငန်းရှင်တွေ ကတင်ရှိတဲ့ ကြွေးဆုံးတွေ၊ ဥပဒေကိုလက်တစ်လုံးခြား လုပ်တဲ့သူတွေကြောင့် တင်တဲ့ကြွေးဆုံးတွေ၊ ပွဲစား တွေတင်ရှိတဲ့ ကြွေးဆုံးတွေပဲ။

နိုင်ငံတကာငွေကြေးရန်ပုံငွေအဖွဲ့နဲ့ ကျွန်တော်တို့သဘောတူထားတာရှိခဲ့တယ်။ သမ္မတ ဆိုတော့ ကျွန်တော်ဘာများလုပ်ပေးနိုင်မလဲပေါ့။ ကျွန်တော့်ရှေ့က သမ္မတက လက်မှတ်ရေးထိုး

သွားတဲ့သဘောတူစာချုပ်ဆိုပြီးကျွန်တော်ကအဲဒီသဘောတူညီချက်ကိုချိုးဖောက်လို့မရဘူးဗျ။ ကျွန်တော်လည်း အကျိုးအကြောင်းဘာမှသိမထားဘူး။ ဒါပေမယ့် ကျွန်တော်က သဘောတူညီချက်ကို ချိုးဖောက်လိုက်တယ်ဆိုပါတော့။ နိုင်ငံတကာမှာရော ပြည်တွင်းမှာရောက်ပြဿနာတွေ တက်ကုန်မှာပဲ။ ကျွန်တော့်ကြောင့် တော်လှန်ရေးဖြစ်သွားမယ်။ ကျွန်တော်က သဘောတူညီချက်ကိုချိုးဖောက်မှာပဲလို့ ယူဆသူတွေအများကြီးပဲ။ သို့သော် ကျွန်တော် မချိုးဖောက်ခဲ့ပါဘူး။ ကျွန်တော်တို့ဒီဈေးပေးရမှာဆိုရင် ကျွန်တော်တို့ပေးမှာပါလို့ ကျွန်တော်ပြောခဲ့တယ်။ တော်လှန်ရေးတစ်ခုဖြစ်သွားအောင်တော့ လုပ်လို့မဖြစ်ဘူး။ ပြည်သူအများစုဟာ ဆင်းရဲပြီး အပြစ်ကင်းသူတွေဖြစ်တယ်။ ပြည်သူတွေပဲဒုက္ခရောက်ကုန်ကြမှာ။ ဒါမျိုးကျွန်တော် အဖြစ်မခံနိုင်ဘူး။

နိုင်ငံရေးတွင် အဂတိလိုက်စားမှု

စီးပွားရေးမူဝါဒသစ်ကို ခင်ဗျားက စတင်ဆောင်ရွက်ခဲ့တယ်။ တစ်ချိန်တည်းမှာ လူမှုဖူလုံရေးကွန်ရက်ကို ခင်ဗျားစတင်ခဲ့တယ်။ ဒီအစီအမံတွေဟာ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုသွားတဲ့ လှုပ်ရှားမှုအတွက် ဘယ်လောက်အရေးပါသလဲ။

ဟာဘီဘီ။ ။ပြဿနာက ကုန်စည်ဝန်ဆောင်မှုထုတ်လုပ်ဖို့ ကုမ္ပဏီကနေ နှစ်ရှည်ပိုင်ဆိုင်တဲ့ အရင်းအမြစ်တွေ၊ အရင်းအနှီးတွေကိုစုဆောင်းဖြည့်ဆည်းမှု (capital formation) ဘယ်လိုလုပ်မလဲဆိုတာပဲ။ ဘယ်ကနေစရမလဲ။ ရွေးစရာနည်းလမ်းတစ်ခုကတော့ အထက်ကနေ အောက်ကိုသွားတဲ့ အမိန့်ပေးအမိန့်ခံ အဆင့်ဆင့်တင်ပြပြီး ဆုံးဖြတ်တဲ့စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်ပဲ။ တချို့သောသူတွေ အရင်းအနှီးကိုထိန်းချုပ်ဖို့နဲ့ အလုပ်အကိုင်တွေဖန်တီးပေးဖို့ရော ဥပဒေနဲ့ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွေ ကိုဖန်တီးပေးဖို့ပဲ။ အရင်းရှင်စနစ်မှာ အရင်းအနှီးနဲ့ ဝင်ငွေညီတူညီမျှ ဖြန့်ကျက်ခွဲဝေပေးနိုင်တဲ့ယန္တရားက ပညာရေးကဏ္ဍတစ်ခုပဲရှိတယ်။ ရွေးချယ်စရာနောက်တစ်နည်းကတော့ အောက်ခြေကနေပူးပေါင်းဆုံးဖြတ်ပြီး ဆောင်ရွက်လုပ်ကိုင်တဲ့နည်းလမ်းပဲ။ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုမှာအောက်ခြေမှာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ပြီး ဆုံးဖြတ်လုပ်ကိုင်ဖို့ကြိုးစားခဲ့ဖူးတယ်။ ဒေဝါလီခံလိုက်ရတယ်။ သို့သော် အမိန့်ပေးအမိန့်ခံ အဆင့်ဆင့်တင်ပြ၊ ဆုံးဖြတ်တဲ့စနစ်က အခုဒေဝါလီခံရလုလုဖြစ်နေပြီ။ နောက်ပြီးကိုယ်ကျိုးရှာပြီးဖြယ်လှယ်တာတွေအများကြီးရှိတယ်လို့ ကျွန်တော်တို့နားလည်ထားတယ်။ ဥပမာပြောရရင် ဘဏ်အချင်းချင်းကြား အတိုးနှုန်းတွေကို ဈေးကစားပြီး အမြတ်ရအောင်လုပ်တာကို ကမ္ဘာ့ဘဏ်များအချင်းချင်းကြား ကာလတိုချေးငွေနှုန်းစံ (LIBOR) ကနေစပြီးလုပ်တာမျိုးပဲ။ ပုဂ္ဂလိကလက်ကျန်စားရှယ်ယာ (private equity) တွေကို အရောင်းအဝယ်လုပ်တဲ့သူတွေဟာ ကျွန်တော့်အမြင်အရတော့ ပွဲစားတွေပဲ။ သူတို့က အရောင်းအဝယ်မြန်မြန်လုပ်ပြီး ကော်မရှင်ယူလိုက်တာပဲ။ ပြီးရင်သူတို့က အခွန်မဆောင်ရဘူး။ သို့သော်သူတို့က (တိုင်းပြည်ရဲ့) ဥစ္စာနေကိုမဖန်တီးပေးဘူး။ တခြားသူတွေကဖန်တီးလုပ်တဲ့ ဥစ္စာနေကို သူတို့ကကိုယ်ကျိုးရှာသုံးပြီး ပိုမိုချမ်းသာလာအောင်လုပ်ကြတာ။ အဲဒီပုဂ္ဂလိက

ကုမ္ပဏီတွေ ပြဿနာတက်ရင် အစိုးရကအခွန်ထမ်းတွေရဲ့ပိုက်ဆံတွေသုံးပြီး ဝင်ကူရမှာလေ။ ပြည်သူအများစုကနေ အလွန်အလွန်ချမ်းသာတဲ့သူတွေကိုကယ်တင်ဖို့ ငွေပင်ငွေရင်း ထည့်ပေး ကြရမှာ။ အလွန်အလွန်ချမ်းသာတဲ့ သူတွေကစင်ပေါ်ကချည်းပဲ။

ကျွန်တော်က အရင်းရှင်စနစ်ကို ဆန့်ကျင်နေတာမဟုတ်ဘူး။ ကျွန်တော့်မှာ လုပ်နည်း လုပ်ဟန်တစ်ခုတော့ရှိတယ်။ အဲဒါက လူလတ်တန်းစားကနေစဖို့ပဲ။ လူလတ်တန်းစားကို ဂရုစိုက်ရမယ်။ ဆင်းရဲမွဲတေမှုမျှင်းအောက် ရောက်နေသူတွေကို ဆွဲတင်ရမယ်။ လူကောင်းတွေ ကို ထိပ်ရောက်အောင်တွန်းတင်ရမယ်။ ဒီလိုလုပ်ပေးတာ ကျွန်တော်ပြောပြောနေတဲ့ 'ဆွဲတင်- တွန်းတင်လူ့အဖွဲ့အစည်း'ဆိုတာပဲ။ ဒါကိုလုပ်ဖို့အခွင့်အရေးရှိတယ်လို့ ထင်တယ်။ ဂျာမန်တွေရဲ့ ဆိုရှယ်လစ် ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်ကိုသုံးပြီး ဒီလိုလုပ်ပုံလုပ်နည်းကို ကျွန်တော်ရှင်းလင်း အောင် ပြောပြရတာပါ။

နိုင်ငံရေးပါတီများ

ခင်ဗျားသမ္မတဖြစ်သွားတာရယ် ခင်ဗျားကလုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ဖို့ အသင့်ဖြစ်နေတာရယ် က သမိုင်းဝင်အဖြစ်အပျက်ပဲဗျ။ ဒါပေမယ့် ဒီမိုကရေစီစနစ်အလုပ်ဖြစ်ဖို့ ခိုင်မာအားကောင်းတဲ့ နိုင်ငံရေးပါတီတွေလိုတယ်။ နိုင်ငံရေးပါတီတွေကလည်း အစိတ်စိတ်အမွှာမွှာဖြစ်နေတယ်။ နိုင်ငံရေးမှာ ပါတီတွေရဲ့အခန်းကဏ္ဍကို ဘယ်လိုထင်ပါသလဲ။

ဟာဘီဘီ။ ။ ဆူဟာတိုက နိုင်ငံရေးစနစ်ကို ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိနဲ့ အကွက်ချရေးဆွဲခဲ့တာ။ သူက အင်ဒိုနီးရှားမှာ နိုင်ငံရေးပါတီနှစ်ခုပဲခွင့်ပြုပြီး အာဏာယူထားမှာလေ။ (အပိတ်ခံထားရ သည့် နိုင်ငံရေးပါတီနှစ်ခုအပြင် Golkar ပါတီသည် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့ သည်။) ဆူဟာတိုက အင်ဂျင်နီယာပါရဂူ ဆူကာနိုဆီက အာဏာသိမ်းပြီး တစ်တိုင်းပြည်လုံးကို ထိန်းချုပ်ခဲ့တယ်။ သမ္မတလည်း ဆူဟာတို၊ ပါလီမန်ညွန့်ပေါင်းအဖွဲ့ ဥက္ကဋ္ဌကလည်း ဆူကာနို ပဲ။ 'ကျွန်တော့်မှာ အာဏာနှစ်ခု(နိုင်ငံရေးပါတီနှစ်ခု)ပဲရှိတယ်။ ပါတီတစ်ခုက လက်ရှိဘဝကို စောင့်ရှောက်လိမ့်မယ်။ ကျန်တဲ့တစ်ခုက သူသေလွန်ပြီးတဲ့အခါ စောင့်ရှောက်လိမ့်မယ်'ဆိုပြီး ဆူကာနိုကပြောခဲ့ဖူးတယ်။ သူပြောတဲ့လက်ရှိ ဘဝကိုစောင့်ရှောက်မယ့်ပါတီဆိုတာ အင်ဒိုနီးရှား ဒီမိုကရက်ပါတီကိုပြောတာ။ သေလွန်ပြီးနောက်စောင့်ရှောက်မယ့်ပါတီက ပိုပြီးကျယ်ပြန့်တဲ့ အဓိပ္ပာယ်နဲ့ပြောရင် တိုင်းပြည်တည်ဆောက်ရေးအတွက် ညီညွတ်သောဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ (United Development Party) ကိုပြောတာ။ ဒီပါတီကို Golkar (Golongan Karya) လို့ခေါ်တယ်။ Golongan ဆိုတာအစုအဖွဲ့။ Karya ဆိုတာ 'စွမ်းဆောင်သူများ'လို့အဓိပ္ပာယ်ရတယ်။ အစ္စလာမ် ဘာသာကို ယုံကြည်သူမှန်သမျှ မိမိတို့အလိုရှိရာ၊ ပြုမူဆောင်ရွက်ရာကိုဆုသာတောင်းကြလို့သူ ကပြောခဲ့တယ်။ ကောင်းပြီ။ သို့သော် ကျန်တဲ့သူတွေက အစ္စလာမ်လည်းပါတယ်။ ခရစ်ယာန် လည်းပါတယ်။ လက်ဝဲအစွန်းရောက်၊ လက်ရာအစွန်းရောက်တွေပါတယ်။ လူမှုရေးသမားတွေ

စသဖြင့် ယုံကြည်သက်ဝင်မှုအမျိုးမျိုးရှိကြတဲ့သူတွေရောနေတာ။ အဲဒီပါတီဝင်တွေက တစ်ခါ တစ်ရံ အခြေအတင်ဖြစ်ကြတယ်။ ဒီတော့သူတို့ ဘယ်တော့မှ အနိုင်ရတယ်ဆိုတာမရှိဘူး။ ဟုတ်နေတာပဲ။ အနိုင်ရတဲ့သူတွေဆိုတာ အလုပ်လုပ်သူတွေ၊ စွမ်းဆောင်သူတွေ။ ဒီတော့ ရွေးကောက်ပွဲပြီးပြီဆိုရင် အလုပ်လုပ်သူတွေ၊ ပညာသည်တွေ၊ ကျန်တဲ့လူနည်းစုနှစ်စုက လူတွေရဲ့ကျွမ်းကျင်မှုကို သူအသုံးချရမယ်။ စစ်မှုထမ်းအစုအဖွဲ့လို့ခေါ်တဲ့အစုအဖွဲ့ကိုလည်း သူက ဖန်တီးခဲ့တယ်။ ပြည်သူ့လွှတ်တော်နဲ့ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်မှာရှိတဲ့ စစ်မှုထမ်းအစု အဖွဲ့ဥက္ကဋ္ဌက သတ်မှတ်ထားတဲ့စည်းမျဉ်းအရ စစ်ဦးစီးချုပ်ကို အစီရင်ခံရတယ်။ ပြည်နယ်တွေ ကလာတဲ့ အစုအဖွဲ့ဟာ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်မှာသာ ကိုယ်စားပြုမှုရှိပြီး ပြည်သူ့လွှတ်တော် မှာ ကိုယ်စားပြုမှုမရှိဘူး။ ဒီတော့ ကိုယ်စားပြုခြင်းဆိုင်ရာ အဲဒီဥပဒေများအရ ကိုယ်စားလှယ် အများစုကို နှစ်ပေါင်း ၃၁ နှစ်ကျော်ကြာအောင် ဆူဟာတိုကထိန်းချုပ်နိုင်ခဲ့တယ်။

ဒီပါတီဖွဲ့စည်းပုံဟာ ဆူဟာတိုလက်ထက်မှာ တည်ငြိမ်မှုရှိအောင် အကျိုးပြုခဲ့တယ်။ သို့သော် အဲဒီဖွဲ့စည်းပုံကို ငွေကြေးထောက်ပံ့ရတယ်။ ဘယ်လိုငွေကြေးထောက်ပံ့သလဲ။ ပါတီ လုပ်ငန်းတွေလည်ပတ်ဖို့ သုံးစွဲတဲ့စရိတ်ဟာ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းရှိတဲ့ ပါတီကိုငွေကြေးထောက်ပံ့ဖို့ ပွင့်လင်းမြင်သာတဲ့ ရန်ပုံငွေရှာဖွေရေးစနစ်သူ့မှာရှိတယ်လို့ ဆူဟာတိုဆီကသိရတယ်။ ပွင့်လင်း မြင်သာအောင်လုပ်ပြနိုင်ရင် ကိုယ့်ကိုလာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မယ့်သူတွေရနိုင်တာပဲ။ အဲဒီပါတီ လုပ်ငန်းအသုံးစရိတ် ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းကို ကိုယ့်အိတ်ထဲထည့်လိုက်ရင်ရတာပေါ့။ ကျန်တဲ့ ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းကပါတီအတွက်ပဲပေါ့။ ဆူဟာတိုအနေနဲ့ အဲဒီလို ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းကို ယူလိုက်တာမျိုး သူ့သားသမီးတွေ အရွယ်ရောက်လာတဲ့အထိ လုပ်နေလို့ရတယ်။ ဒါပေမယ့် သူ့သားသမီးတွေ အိမ်ထောင်ကျ၊ ကိုယ့်စီးပွားရေးအကျိုးစီးပွားအတွက် ကိုယ်လုပ်ကြ၊ ကိုယ့်အသိုင်းအဝိုင်း အတွက် စီးပွားရေးလုပ်ကျတဲ့အခါကျတော့ ဆူဟာတိုလည်း ရန်ပုံငွေသုံးစွဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို မထိန်းနိုင်တော့ဘူးလေ။ အကတိလိုက်စားမှုကို ထိန်းချုပ်ရေးမှာ သူ့သဘောထားက အပြု သဘောဆောင်ပါတယ်။ ဒါကိုကျွန်တော်သေချာပြောနိုင်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ဆူဟာတိုက လောကဓမ္မတာကိုဆန့်ကျင်ပြီး တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့တယ်။

ခုပြောခဲ့တာတွေဟာ ကျွန်တော်သမ္မတဖြစ်တော့ သမ္မတသက်တမ်းကို နှစ်ကြိမ်မှာ ကန့်သတ်မှု သတ်မှတ်ဖို့အစောဆုံး ဆုံးဖြတ်ချက်ချခဲ့ရခြင်း အကြောင်းအရင်းပဲ။ ဒီလိုသတ်မှတ် တာမှာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုကို လေ့လာခဲ့တယ်။ ဒီနိုင်ငံကတစ်ချို့ကတော့ ဖြစ်မြောက်နိုင် စွမ်းဆန်းစစ်လေ့လာမှု လုပ်ကြည့်စေချင်ကြတယ်။ ဒါပေမယ့် လုပ်ဖို့မလိုပါဘူး။ အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုရဲ့ နမူနာက အလုပ်ဖြစ်တယ်လေ။ ကျွန်တော် သမ္မတသက်တမ်းကို နှစ်နှစ် သတ်မှတ်လို့ရတယ်ဆိုတာကလည်း ပြည်သူ့လွှတ်တော်ထဲမှာ အများစုထောက်ခံမှု - ၈၀ ရာခိုင် နှုန်းရထားလို့ပါ။ သူတို့ကိုကျွန်တော်က ဘာလုပ်ပါလို့ပြောရင် သူတို့လုပ်ပေးရမှာပဲ။

နိုင်ငံရေးပါတီတွေ အစိတ်စိတ်အမွှာမှာဖြစ်နေတာ ဒီမိုကရေစီ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းနဲ့

ဒီမိုကရေစီကြံ့ခိုင်လာမှုကို ပိုပြီးခက်စေတယ်လို့ မထင်ဘူးလား။ နိုင်ငံရေးပါတီဥပဒေက ထိရောက်မှုရှိတယ်လို့ထင်လား။

ဟာဘီဘီ။ ။ နိုင်ငံရေးပါတီဥပဒေက ကောင်းမွန်တဲ့ဥပဒေတစ်ခုပါ။ ဒီဥပဒေကို ပိုပြီး ကောင်းသထက်ကောင်းအောင် လုပ်လို့တော့ရတာပေါ့။ ပါတီတစ်ခုဟာ အခြေခံဥပဒေကို လက်ခံပြီး တည်ဆဲဥပဒေတွေကို လိုက်နာနေသမျှကာလပတ်လုံး နိုင်ငံရေးပါတီထောင်ဖို့ လူတိုင်းကို ခွင့်ပြုလို့ရတယ်ဆိုတာ ကျွန်တော်အတိအလင်းပြောပြီးသားပါ။ တည်ဆဲဥပဒေတွေ၊ မူဝါဒတွေထဲကနေ အခြေခံဥပဒေကို ပိုကောင်းအောင်ပြင်ဖို့ ဒီမိုကရက်တစ်နည်းလမ်းရှိတယ်။ ပေတရာလမ်းကတော့ လွှတ်တော်မဟုတ်ဘူး။ အရပ်ဖက်လူအဖွဲ့အစည်းထဲမှာ ဆန္ဒပြပွဲတွေ ဆိုတာဒီမိုကရေစီနည်းလမ်းနဲ့ဆန္ဒထုတ်ဖော်တာပဲ။ သို့သော်နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များကတော့ ဥပဒေတွေကိုလိုက်နာရမယ်။ လွှတ်လပ်သော သတင်းမီဒီယာ ဒါမှမဟုတ် လွှတ်တော်ကနေ အပြောင်းအလဲအတွက် သင့်လျော်တဲ့အကြံပြုချက်တွေပေးသင့်တယ်။

ဒီနေ့ခေတ်မှာ နိုင်ငံရေးပါတီတွေကသာ သမ္မတလောင်းတွေကို အမည်တင်သွင်း အဆိုပြု နိုင်ပါတယ်။ ကျွန်တော်လုပ်ချင်တဲ့ အပြောင်းအလဲတစ်ခုက အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းတွေကပါ သမ္မတလောင်းတွေကိုတင်သွင်းနိုင်မယ့် ယန္တရားတစ်ခုရှိချင်တာပါ။ အဲဒီလို အရပ်ဖက်အဖွဲ့ အစည်းတွေက သမ္မတလောင်းတင်နိုင်မယ့်စနစ်မျိုး တည်ထောင်ကြရမယ်။ မဲဆန္ဒရှင်ပါဝင် ဆောင်ရွက်မှုကို အဲဒီစနစ်က တိုးတက်ကောင်းမွန်လာစေလိမ့်မယ်။ ဥပမာပြောရရင် မကြာသေး ခင်ကကျင်းပတဲ့ ဂျကာတာအုပ်ချုပ်ရေးမှူးနေရာအတွက် ပထမအကျော့ကျင်းပတဲ့ ရွေး ကောက်ပွဲမှာ မဲပေးခွင့်ရှိသူ ၄၀ ရာခိုင်နှုန်းက မဲမပေးခဲ့ဘူး။ ပြည်သူတွေ မဖြစ်မနေ မဲပေး ရမယ်ဆိုတာကို သူတို့နားလည်သဘောပေါက်အောင် ကျွန်တော်တို့လုပ်ရမယ်။ သူတို့ကို ပါတီ တွေက ကိုယ်စားမပြုဘူးလို့ ယူဆတာကြောင့် သူတို့တစ်တွေမဲမပေးကြတာလို့ ထင်တယ်။ မဲပေးသူအရေအတွက် နည်းပါးခြင်းဟာ မဲဆန္ဒရှင်တွေနဲ့ တိုင်းပြည်အတွက်မကောင်းဘူး။

ပြည်သူလူထု၏ စည်းရုံးလှုပ်ရှားမှု

ဆူဟာတိုအစိုးရအုပ်ချုပ်မှု အဆုံးသတ်အောင်လုပ်ရာမှာ ကျောင်းသားတွေဟာ အရေး ကြီးတဲ့အခန်းကဏ္ဍက ပါဝင်ခဲ့ကြတယ်။ ပြီးတော့ သူတို့ပျောက်သွားတဲ့ပုံပဲ။ အဲဒီကျောင်းသား တွေနဲ့ သူတို့ရဲ့စည်းရုံးလှုပ်ရှားမှု ဘာဖြစ်သွားလဲ။ ကျောင်းသားအဖွဲ့အစည်းတွေကို ဦးဆောင် သူတွေ ဘာလုပ်နေကြသလဲ။

ဟာဘီဘီ။ ။ဟိုးအရင်ကတည်းက သမိုင်းတစ်လျှောက် ကျောင်းသားတွေဟာ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံမှာ အပြောင်းအလဲကို ဦးဆောင်ခဲ့တယ်။ အခုထိလည်း သူတို့ဦးဆောင်နေ တုန်းပဲ။

ဒါဆို ခင်ဗျားအာဏာရလာတော့ သူတို့ဘာဖြစ်သွားလဲ။ သူတို့ရဲ့ စည်းရုံးလှုပ်ရှားမှုကို ရပ်ဆိုင်းလိုက်ကြတာလား။

ဟာဘီဘီ။ ။ ကျောင်းသားတွေကျွန်တော်နဲ့လာတွေ့တယ်။ အမြင်ချင်းဖလှယ်ဆွေးနွေးကြတယ်။ သူတို့ရဲ့ စည်းရုံးလှုပ်ရှားမှုကိုတော့ ရပ်ဆိုင်းမပစ်ကြပါဘူး။ တချို့ကျောင်းသားတွေဆို ကျွန်တော့်ကို တော်တော်ရန်လိုကြတယ်။ ကျွန်တော်သူတို့ပြောတာကို နားထောင်ပေးတယ်။ တချို့ကျောင်းသားတွေက ကျွန်တော့်ကိုထောက်ခံတယ်။ သူတို့ပြောတာလည်း နားထောင်တာပေးတာပဲ။

ကျွန်တော်ကိုယ့်ကျွန်တော် နိုင်ငံရေးသမားဆိုပြီး ဘယ်တုန်းကမှသဘောမထားခဲ့ဘူး။ နိုင်ငံရေးလောကထဲမှာတော့ ကျွန်တော်ရပ်တည်မြဲရပ်တည်နေခဲ့တယ်။ ဒီလိုပြောလို့ ကျွန်တော် နိုင်ငံရေးကိုနားလည်ပါတယ်ပြောတာမဟုတ်ပါဘူး။ ကောင်းကောင်းနားလည်တာပေါ့။ သို့သော် နိုင်ငံရေးက ကျွန်တော်အစွမ်းအစပြချင်တဲ့ နေရာတော့မဟုတ်ဘူး။ ကျွန်တော် အစွမ်းအစပြရမယ့်နေရာက အင်ဂျင်နီယာပညာရပ်၊လေယာဉ်တွေဆောက်တာ၊ သင်္ဘောတွေဆောက်တာပါ။

ကျား၊ မ တန်းတူညီမျှမှုကို မြှင့်တင်ခြင်း

အသွင်ကူးပြောင်းမှုတွေဟာ အမျိုးသမီးတွေကိုဆက်ဆံမှုနဲ့ သူတို့အခန်းကဏ္ဍကို ပြန်လည်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဖို့ အကျိုးပြုနိုင်တဲ့ ကာလတွေပါပဲ။ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးကို ခင်ဗျား ဘယ်လို ဖြေရှင်းခဲ့လဲ။

ဟာဘီဘီ။ ။ နိုင်ငံတိုင်းမှာလိုပဲ ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံမှာ လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့အစည်းတွေရှိပါတယ်။ အင်ဒိုနီးရှားမှာရှိတဲ့ လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့အစည်းတွေဟာ အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသား လူတိုင်းရဲ့လူ့အခွင့်အရေးအတွက် အရေးဆိုတင်ပြနေပါတယ်။ ဒါပေမယ့် အမျိုးသမီးတွေဟာ ဒေသတော်တော်များများမှာ အခွင့်အရေးဆုံးရှုံးနေကြရတယ်။ အဓမ္မကျင့်ခံရတဲ့ အမျိုးသမီးတွေကို စောင့်ရှောက်တဲ့သူမရှိဘူး။ အသွင်ကူးပြောင်းတဲ့ကာလအတွင်းမှာ အဓမ္မကျင့်ခံရတဲ့ အမျိုးသမီးတွေ အများကြီးပဲ။ ဒါကြောင့် အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှုဆန့်ကျင်ရေး အမျိုးသားကော်မရှင် (KOMNAS Perempuan) ကို ကျွန်တော် ဖွဲ့စည်းခဲ့တယ်။

ပြည်သူ့လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌနဲ့အတူ အလုပ်လုပ်ခဲ့တယ်။ အမျိုးသမီးတွေဟာ အင်ဒိုနီးရှား နိုင်ငံ လူဦးရေစုစုပေါင်းရဲ့ ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းထက်မနည်းရှိတာကြောင့် သူတို့ကို မျက်ကွက်ပြုလို့ မရဘူး။ အမျိုးသမီးတွေကို စောင့်ရှောက်ပေးရမယ်လို့ ဥက္ကဋ္ဌကိုကျွန်တော်ပြောခဲ့တယ်။

နိုင်ငံတကာ၏ထောက်ခံမှု

ခင်ဗျားရဲ့စီမံကိန်းကို အကောင်အထည်ဖော်နိုင်အောင် ဖွံ့ဖြိုးအောင်လုပ်ဖို့ နိုင်ငံခြား တိုင်းပြည်တွေက ကူညီခဲ့သလား။

ဟာဘီဘီ။ ။ အပြောနဲ့တင်မက အလုပ်နဲ့ပါကူညီခဲ့တဲ့နိုင်ငံတွေကတော့ အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုပါတယ်။ ဥပမာပြောရရင် သမ္မတဟောင်း ဂျင်မီကာတာဦးဆောင်တဲ့ ရွေးကောက်ပွဲ စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းတွေ၊ အင်ဒိုနီးရှားဗဟိုဘဏ်ကို လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု ထိရောက်ပီပြင်အောင် ပြင်ဆင်ဖို့ စည်းရုံးမှုကူညီဖို့ ဂျာမနီဗဟိုဘဏ် Deutsche Bundesbank ရဲ့ဥက္ကဋ္ဌဟောင်း ဒေါက်တာ ရှိလ်ဆင်ဂျာကို ဂျာမနီကလွှတ်ပေးခဲ့တာတွေပဲ။

ဒီမိုကရေစီ အသွင်ကူးပြောင်းမှု ဖြစ်စဉ်အတွင်းမှာ ဘယ်အရာက အစိုးရမဟုတ်တဲ့ ပြည်ပက ကူညီဆောင်ရွက်တဲ့အဖွဲ့အစည်းတွေအတွက် သင့်တော်မယ့်အခန်းကဏ္ဍဟာ ဘယ်ကဏ္ဍတွေလို့ ခင်ဗျားထင်သလဲ။

ဟာဘီဘီ။ ။ ပြည်သူတွေရဲ့ လူမှုရေးစောင့်ရှောက်မှု၊ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု၊ ပညာရေး၊ စီးပွားရေးအခြေခံအဆောက်အအုံ စတာတွေတိုးတက်ကောင်းမွန်စေဖို့ ပြည်သူတွေကို အကူအညီပေးရာမှာ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းတွေ၊ အစိုးရအဖွဲ့တွေနဲ့ နိုင်ငံခြားကျော်အဖွဲ့အစည်းတွေဟာ လက်ဦးမှုရအောင်ဆောင်ရွက်သင့်တယ်။ သို့သော် အဲဒီအဖွဲ့အစည်းတွေဟာ ပြည်တွင်းနိုင်ငံရေးမှာ ဝင်မပါသင့်ဘူး။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းတိုင်းဟာ သူတို့အကျိုးစီးပွားအတွက် လုပ်ကြမှာချည်းပဲ။ အင်ဒိုနီးရှားရဲ့ လူမှုရေး၊ နိုင်ငံရေးနဲ့ လူမှုစီးပွားရေး ပြဿနာတွေကို အင်ဒိုနီးရှားပြည်သူတွေကပဲ ဖြေရှင်းသင့်တယ်။ တောင်းဆိုမှုရှိလာမှသာ နှစ်ဦးနှစ်ဖက်အကျိုးရှိတဲ့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကိုအခြေခံပြီး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းတွေက လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်သင့်တယ်။

ဘာသာရေးနှင့်ဒီမိုကရေစီ

ခင်ဗျားသမ္မတရာထူးမှာ နှစ်နှစ်မပြည့်တဲ့ ရက်ပေါင်း ၅၁၇ ရက်ကြာ တာဝန်ထမ်းဆောင်တဲ့ကာလဟာ အင်ဒိုနီးရှားရဲ့ သမိုင်းလားရာကို ပြောင်းသွားစေခဲ့တယ်။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံဟာ ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းမှုလုပ်နိုင်ခဲ့တဲ့ မွတ်ဆလင်ဘာသာဝင်အများဆုံးရှိတဲ့ တိုင်းပြည်တစ်ခုပဲ။ အစ္စလာမ်ဘာသာနဲ့ ဒီမိုကရေစီနဲ့ပတ်သက်ပြီး ဆွေးနွေးကြတာတွေလည်း အများကြီးပါပဲ။ အင်ဒိုနီးရှားဟာ တိုင်းပြည်ရဲ့နိုင်ငံရေးအခြေခံမူဝါဒရပ် (Pancasila) ကြောင့် မတူခြားနားနေတာဆိုပြီး ဆွေးနွေးကြတာလည်းရှိတယ်။ ဘာသာရေးအားလုံး အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်တဲ့ အစဉ်အလာ၊ တိုင်းပြည်ရဲ့စည်းလုံးမှုကြောင့် အင်ဒိုနီးရှားက မတူခြားနားနေတာဆိုပြီးတော့လည်း ဆွေးနွေးကြတာရှိတယ်။ ဘာသာရေးရဲ့အခန်းကဏ္ဍနဲ့ပတ်သက်ပြီး အင်ဒိုနီးရှား နိုင်ငံက သင်ခန်းစာယူစရာတွေက ဘာတွေများဖြစ်မလဲ။ အစ္စလာမ်ဘာသာအားကောင်းတဲ့နိုင်ငံတွေမှာ ဒီမိုကရေစီဖြစ်စဉ်ကို မြှင့်တင်အားပေးနိုင်ဖို့ ဘာလုပ်နိုင်မလဲ။

ဟာဘီဘီ။ ။ ဒီမိုကရေစီကအဖြေပါပဲ။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံကိုဒီမိုကရေစီတံခါးဖွင့်ပေးခဲ့တယ်။

ဒါကို တူရကီနိုင်ငံက ကျွန်တော့်မိတ်ဆွေ Necmettin Erbakan နဲ့ Abdullah Gul တို့ကို ပြောပြခဲ့တယ်။ Gul နဲ့ကျွန်တော်နဲ့က သိပ္ပံ၊ နည်းပညာ၊ လူသားရင်းမြစ်ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အစွဲလားမွှင်ဖိုရမ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့တယ်။ အဲဒီတုန်းက Gul က စစ်တပ်နဲ့အဆင်မပြေဘူး။ သူ့အနေနဲ့ ဒီမိုကရေစီအဖြစ်တွယ်အောင်လုပ်ဖို့လိုတယ်လို့ Gul ကို ပြောခဲ့တယ်။ ဒီမိုကရေစီမှာ ပြည်သူတွေက အဆုံးအဖြတ်ပေးတာပဲ။

ဒီနေ့ကမ္ဘာပေါ်မှာရှိကြတဲ့ ပြည်သူတွေဟာ ဖြစ်ပျက်ပြောင်းလဲနေတာတွေကို ပိုပြီးသိရှိ နားလည်လာကြပြီ။ သတင်းအချက် အလက်ကိုလွတ်လပ်စွာရယူခြင်းနဲ့ အမှန်တရားတို့ကို အခြေခံပြီး သူတို့ရဲ့ကိုယ်ပိုင်စိတ်ဖြာသုံးသပ်မှု ပိုပြီးလုပ်နိုင်လာကြပြီ။ ဒါကြောင့်ပဲ အရှေ့အလယ် ပိုင်းက အာရပ်နွေဦးဆိုတဲ့ဟာက စိန်ခေါ်မှုတွေဟာ အစွဲလားဘာသာရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာ ဖြစ်မလာတာပေါ့။ အဲဒီစိန်ခေါ်မှုတွေဟာ တရားမျှတမှုနဲ့ သာတူညီမျှကောင်းစားရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာတွေပါ။ တချို့က သဘောထားတင်းမာတဲ့ အစွဲလားဘာသာဝင်တွေကိုအသုံးချပြီး လူတာကာပိုအာရုံစိုက်လာအောင်၊ ပိုက်ဆံပိုရအောင်၊ ပိုပြီးခြယ်လှယ်နိုင်အောင်လုပ်ကြတယ်။

အင်ဒိုနီးရှားမှာ သဘောထားတင်းမာသူတွေ ပြိုင်ဆိုင်နိုင်ဖို့ ကျွန်တော်တို့တံခါးဖွင့်ပေးခဲ့ တယ်။ သို့သော် အစွဲလားဘာသာဝင် သဘောထားတင်းမာသူတွေဖြစ်ဖြစ်၊ အစွဲလားဘာသာ ဝင်မဟုတ်တဲ့ သဘောထားတင်းမာသူပဲဖြစ်ဖြစ် ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကို ဝင်လို့ရလောက်တဲ့ ထောက်ခံမှု မရကြဘူး။

ဘာသာရေးက ပြဿနာဖြစ်စေတဲ့အရာမဟုတ်ဘူး။ ပြည်သူတွေက ပြဿနာရဲ့အရင်း အမြစ်၊ ဒါကြောင့် ပြည်သူတွေက ပြဿနာတွေကိုဖြေရှင်းသွားရမယ်။ ပြည်သူတွေရဲ့ ပြဿနာ ဖြေရှင်းပုံဖြေရှင်းနည်းကို ယဉ်ကျေးမှုက လွှမ်းမိုးတယ်။ ယဉ်ကျေးမှုဆိုတာ ဘာသာရေးတိုင်း ထက် အရင်စောပြီးပေါ်ပေါက်ခဲ့တာပါ။ ဒီနေ့ခေတ်မှာ ဘာသာရေးဆန်တဲ့ လုပ်နည်းလုပ် ဟန်တွေ ကျွန်တော်တို့ကိုချုပ်နှောင်နေတယ်။ ဘာသာရေးဆန်တဲ့ လုပ်နည်းလုပ်ဟန်တွေသုံး ပြီး အကြွင်းမဲ့တန်ဖိုးတွေ အခိုင်အမာတင်ပြဖို့ လုပ်လာတတ်ကြတယ်။ တစ်ခါတစ်ရံမှာ ယဉ်ကျေးမှုနောက်ခံအခြေအနေကို ထည့်မတွက်ကြတော့ဘူး။ အစွဲလားဘာသာရေးဆိုင်ရာ တန်ဖိုးတွေဟာ အာရပ်ယဉ်ကျေးမှု၊ အာရပ်ကမ္ဘာတန်ဖိုးတွေနဲ့ တစ်ချိန်လုံးတူညီနေမှာတော့ မဟုတ်ဘူး။

ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံမှာ အင်ဒိုနီးရှားဟာ အစွဲလားမွှင်နိုင်ငံမဟုတ်ဘဲ တိုင်းပြည်ရဲ့လမ်းပြ အခြေခံမူဝါဒရပ်ကိုအခြေခံထားတဲ့ အင်မတန်ဘာသာရေးကောင်းရှိင်းတဲ့ လူ့အဖွဲ့အစည်းဖြစ်တယ် ဆိုတာကို မွတ်ဆလင်နဲ့တခြားဘာသာရေးခေါင်းဆောင်တွေက လက်ခံရမယ်။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ ရဲ့လမ်းပြအခြေခံမူဝါဒရပ်ကတော့ -

- ၁။ ဘုရားတစ်ဆူတည်းရှိဝါဒနှင့် ဘာသာတရားကိုင်းရှိုင်းမှု
- ၂။ တရားမျှတ၍ ယဉ်ကျေးမှုအဆင့်အတန်းမြင့်သော လူ့ဘောင်
- ၃။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၏ စည်းလုံးမှု
- ၄။ အင်ဒိုနီးရှားပြည်သူ့အားလုံးအတွက် လူမှုရေးတရားမျှတမှု
- ၅။ လူမှုဖူလုံရေး စတာတွေဖြစ်ပါတယ်။

မွတ်ဆလင်ကမ္ဘာ့လူတွေကတော့ အင်ဒိုနီးရှားမွတ်ဆလင်ပညာရှင်များအစည်းအရုံးကနေ ကျွန်တော်တို့ရဲ့အတွေ့အကြုံကို သင်ခန်းစာယူနိုင်ကြမလားပဲ။ တူညီတဲ့ခံယူချက်တွေ၊ ယုံကြည်ချက်တွေကို ကျွန်တော်တို့ဆွေးနွေးကြတယ်။ ဘယ်တုန်းကမှ မတူခြားနားမှုတွေကို စပြီးမဆွေးနွေးဘူး။ အဲဒီလိုမျိုး ဆွေးနွေးပုံဆွေးနွေးနည်းတွေနဲ့ ကျွန်တော်တို့တစ်ယောက်နဲ့ တစ်ယောက် နားလည်မှုပိုများလာအောင်လုပ်နိုင်ခဲ့တယ်။ နောက်ထပ်ဆွေးနွေးမှုအတွက် ပိုမိုကြီးကျယ်တဲ့သဘောထားကြီးမှု ဖွံ့ဖြိုးအောင်လုပ်နိုင်ခဲ့တယ်။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံဟာ ဘာသာရေးတရားပေါင်းစုံရှိနေတဲ့ နိုင်ငံပါ။ ခြုံငုံပြောရရင် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုအမျိုးမျိုးရှိကြတဲ့ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံသားတွေဟာ ငြိမ်းချမ်းစွာအတူယှဉ်တွဲနေထိုင်ကြတယ်။ တစ်သွေးတည်း တစ်သားတည်း အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံသားဖြစ်ကြခြင်းမှာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြတယ်။ အဲဒီလိုဖြစ်နေခြင်းကိုအကျိုးပြုကြတယ်။

မျက်မှောက်ခေတ် အသွင်ကူးပြောင်းမှုများ

အင်ဒိုနီးရှားအတွေ့အကြုံကို စဉ်းစားသုံးသပ်ကြည့်ရင် ဒီမိုကရေစီ အသွင်ကူးပြောင်းမှုပေါင်းစုံကို ဖြတ်သန်းနေကြရတဲ့နိုင်ငံတွေက ခေါင်းဆောင်တွေအတွက် အဓိကကျတဲ့ သင်ခန်းစာတွေ၊ အခြေခံမူတွေက ဘာတွေလို့ခင်ဗျားထင်သလဲ။

ဟာဘီဘီ။ ။ အရင်ဆုံးကတော့ လိုအပ်ရင်သူတို့ အခြေခံဥပဒေကိုပြင်ရမယ်။ ဒါမှသာ သူတို့ရဲ့ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို အကောင်အထည်ဖော်နိုင်မယ်။ နောက်တစ်ဆင့် ကျရင် ဆန္ဒထုတ်ဖော်ပွဲတွေကို ဒီမိုကရေစီရဲ့လက်နက်တစ်ခုအနေနဲ့ လက်ခံရမယ်။ ပြည်သူပိုင် ပစ္စည်းတွေကို ဖျက်လိုဖျက်ဆီးလုပ်ခြင်းနဲ့ သတ်ဖြတ်မှုတွေကို ပြစ်မှုကြောင်းအရ ကိုင်တွယ်ရမှာ အမှန်ပဲ။ လွှတ်တော်ဟာ ‘လမ်းဘေးလွှတ်တော်’ဖြစ်မလာသင့်ဘူးဆိုပေမယ့် ဆန္ဒထုတ်ဖော်မှုတွေဟာ အရေးကြီးတဲ့ ထုတ်ဖော်ဖွင့်ဟမှုတွေပဲ။

- သမ္မတကို တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်သင့်တယ်။ သမ္မတဟာ ပြတ်ပြတ်သားသား၊ ခိုင်ခိုင်မာမာ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်သင့်တယ်။ ပါဝင်သင့်သူအားလုံးပါအောင် (ပါဝင်စေချင်တဲ့သူတွေပဲကွက်ပြီးမပါအောင်) သမ္မတက လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်သင့်တယ်။ လူ့

အဖွဲ့အစည်းရင်ဆိုင်နေရတဲ့ အရေးတကြီးအဖြစ်ဆုံး ပြဿနာတွေကိုကူညီ ဖြေရှင်းဖို့ အစိုးရအဖွဲ့ကို စောလျင်စွာဖွဲ့စည်းသင့်တယ်။ ရဲအဖွဲ့နဲ့စစ်တပ်က တပ်ဖွဲ့ဝင်တွေ၊ လွှတ်တော်မှာရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရတဲ့ နိုင်ငံရေးပါတီအားလုံးက ကိုယ်စားလှယ်တွေကို အချိုးကျကိုယ်စားပြုပြီး အစိုးရအဖွဲ့ဝင်တွေကိုဖွဲ့စည်းသင့်တယ်။

- နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားတွေကို လွှတ်ပေးသင့်တယ်။ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခွင့်ကို အာမခံပေးရမယ်။
- နိုင်ငံရေးကို မျှော်မှန်းတွက်ချက်နိုင်စွမ်းနဲ့ နိုင်ငံရေးတည်ငြိမ်မှု၊ စီးပွားရေးကို မျှော်မှန်းတွက်ချက်နိုင်မှုနဲ့ စီးပွားရေးတည်ငြိမ်မှုတို့ကို တိုးပွားလာစေရေးဟာ အင်မတန်အရေးကြီးတယ်။ ဒါတွေကိုဆောင်ရွက်ဖို့ လူကြိုက်မများတဲ့ ဆုံးဖြတ်ချက်တွေချဖို့လိုရင်လိုမယ်။
- နိုင်ငံရေးအခြေအနေ တည်ငြိမ်သွားပြီဆိုရင် ရွေးကောက်ပွဲအသစ် ကျင်းပနိုင်တယ်။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုရင် သတ်မှတ်ချက်တွေကိုလိုက်နာပြီး အခြေခံဥပဒေနဲ့အညီ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်တယ်ဆိုရင် နိုင်ငံရေးပါတီများ မည်သူမဆိုလွတ်လပ်စွာတည်ထောင်ခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ကို ခွင့်ပြုပေးသင့်တယ်။
- နိုင်ငံရေးမှာ စစ်တပ်နဲ့ရဲအဖွဲ့တို့ရဲ့ အခန်းကဏ္ဍကိုကန့်သတ်ဖို့ သမ္မတဟာ စစ်တပ်နဲ့ ရဲအဖွဲ့ကို တတ်သိပညာရှင်တွေအဖြစ် ဆက်ဆံအပ်ပါတယ်။
- အထူးသဖြင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းရဲ့ လက်ဝင်းအကျဆုံး ပြဿနာတွေကိုဖြေရှင်းဖို့ အာရုံစိုက်ထားရေးဟာ အာဏာကိုကိုင်ထားဖို့ ဒါမှမဟုတ် ခြယ်လှယ်ဖို့မဟုတ်ဘဲ ကိုယ့်ရဲ့ အဓိကတာဝန်ပဲဆိုတာကို သမ္မတက သိရှိနားလည်ထားရမယ်။ သမ္မတဟာ ပြည်သူ့အားလုံးအတွက် တာဝန်ရှိတယ်။ သူ့ပါတီအတွက်ပဲတာဝန် ရှိတာမဟုတ်ဘူး။ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနဲ့ ကောင်းမွန်သောအုပ်ချုပ်မှုတို့ဟာ အဓိကကျတဲ့အချက်တွေပဲ။

အင်ဒိုနီးရှားရဲ့အတွေ့အကြုံဟာ မြန်မာနိုင်ငံနဲ့သက်ဆိုင်တယ်လို့ ခင်ဗျားထင်သလား။

ဟာဘီဘီ။ ။ ဆိုင်တာပေါ့။ မြန်မာနဲ့အင်ဒိုနီးရှားက ယဉ်ကျေးမှုချင်းတူတာတွေရှိတယ်။ အင်ဒိုနီးရှားယဉ်ကျေးမှုဖြစ်တဲ့ ဂျာဗန်နိစ်ယဉ်ကျေးမှုဟာ ရာမယဏဇာတ်၊ မဟာဘာရတာဇာတ်စတာတွေမှာ အခြေခံထားတာလေ။ အစ္စလာမ်နဲ့ ခရစ်ယာန်ဘာသာတွေက အဲဒီဇာတ်တော်ကြီးတွေနောက်မှ ရောက်လာတာ။ အင်ဒိုနီးရှားမှာ ယဉ်ကျေးမှုပေါင်းစုံနဲ့ ဘာသာရေးပေါင်းစုံအတူတကွ လာပေါင်းစုံနေပုံမျိုးက မြန်မာနိုင်ငံအတွက် သင်ခန်းစာယူနိုင်မယ့်ပုံမျိုးပဲ။ စစ်တပ်ကလွှမ်းမိုးထားတဲ့ နိုင်ငံရေးစနစ်ကို ကျွန်တော်တို့ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်းနဲ့ ချန်ရစ်ခဲ့ပုံကိုလည်း မြန်မာတွေသတိပြုလေ့လာနိုင်မယ်။

မြန်မာနိုင်ငံမှာ အာဏာကိုနားလည်သဘောပေါက်တဲ့သူမျိုး၊ သမိုင်းကြောင်းကောင်းတဲ့ သူမျိုး၊ အနောက်နိုင်ငံက ယဉ်ကျေးမှုထဲမှာ ပညာတတ်မြောက်ခဲ့သူမျိုးလိုအပ်တယ်။ ဩဇာရှိတဲ့ မိသားစုတွေ၊ တပ်မတော်၊ နိုင်ငံရေးပါတီတွေ၊ ချမ်းသာကြွယ်ဝတဲ့သူတွေစတဲ့ နိုင်ငံရေးမှာ ဩဇာလွှမ်းမိုးဖို့ကြိုးစားနေတဲ့ အင်အားစုတွေအများကြီးပဲ။ အာဏာကိုလွှမ်းမိုးဖို့ကြိုးစားနေတဲ့ သူတွေ အများကြီးပဲ။ ဒီလိုအဘက်ဘက်က သက်ဝင်လှုပ်ရှားနေတာမျိုးကို ကျွန်တော်သေချာ လေ့လာခဲ့တာ နှစ်ပေါင်း ၂၅ နှစ်ရှိပြီ။ ကျွန်တော်သဘောပေါက်နားလည်သွားချိန်မှာပဲ ဘုရားက ချက်ချင်းကျွန်တော့်ကို ဗဟိုချက်ကိုပို့လိုက်တယ်။ ကျွန်တော့်ကိုအားလုံးက ဝိုင်းရံပိတ်ဆို့ထား ခဲ့တယ်။ ဒါပေမယ့် ကျွန်တော် မသိနားမလည်တဲ့သူမဟုတ်ဘူး။ ပြည်သူတွေဘာအတွက် တိုက်ဖို့လာကြတာလဲဆိုတာ ကျွန်တော်သိတယ်လေ။

i Habibie, Bacharuddin Jusuf, *Decisive Moments: Indonesia's Long Road to Democracy*, (Jakarta, Indonesia: THC Mandiri, 2006), p. 127

ii Ibid

iii Ibid, pp. 345-53

အင်ဒိုနီးရှား အချိန်ပြမျဉ်း

ဩဂုတ် ၁၉၅၄။ နယ်သာလန်ထံမှ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံလွတ်လပ်ရေးရရှိကြောင်း ကြေညာသည်။ လေးနှစ်ကြာစစ်ပွဲစတင်သည်။ ကြားဖြတ်လွှတ်တော်က အမျိုးသားခေါင်းဆောင် ဆူကာနိုနှင့် မိုဟာမက်ဟက်တာတို့ကို သမ္မတနှင့်ဒုသမ္မတအဖြစ်တင်မြှောက်သည်။ အမျိုးသားရေး သဘောတရားရေးရာဖြစ်သည့် Pancasila ကိုအခြေခံသည့်အခြေခံဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းသည်။

ဒီဇင်ဘာ ၁၉၄၉။ နယ်သာလန်က အင်ဒိုနီးရှား၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။ အင်ဒိုနီးရှားသည် လွှတ်တော်ဖြင့်ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့် အစိုးရဖြင့် တစ်ခုတည်းသော ဒီမိုကရေစီတိုင်းပြည်ဖြစ်လာခဲ့သည်။

စက်တင်ဘာ ၁၉၅၅။ အင်ဒိုနီးရှား၏ ပထမဆုံးအောက်လွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပသည်။ ဒီဇင်ဘာလတွင် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပသည်။

မတ် ၁၉၇၇။ ဒေသအသီးသီးတွင်ဖြစ်ပေါ်နေသည့် ပုန်ကန်ထကြွမှုများကိုတုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်သည့်အနေဖြင့် စစ်အုပ်ချုပ်ရေးဥပဒေကို ဆူကာနိုကကြေညာခဲ့သည်။ 'ထိန်းကျောင်းမှုရှိသော ဒီမိုကရေစီ' အာဏာရှင်အုပ်ချုပ်ရေးစတင်သည်။

ဇူလိုင် ၁၉၅၉။ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်ကို ဆူကာနိုကဖျက်သိမ်းလိုက်ပြီး ၁၉၅၄ အခြေခံဥပဒေကို ဆူကာနိုက ပြန်လည်ပြဋ္ဌာန်းသည်။ ထိုဥပဒေတွင် ကျယ်ပြန့်သော အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာများပါဝင်သော်လည်း Pancasila သည် နိုင်ငံတော်အခြေခံမူသဘောတရားဖြစ်သည်။

အောက်တိုဘာ ၁၉၆၅။ စက်တင်ဘာ ၃၀ အရေးအခင်းဖြင့် အာဏာသိမ်းရန်ကြိုးပမ်းမှုကို စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးဖြစ်ပြီး ထိုစဉ်ကစစ်ဆင်ရေးအထူးအဖွဲ့မှူးဖြစ်သည့် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဆူဟာတိုက နှိမ်နင်းခဲ့သည်။ မွတ်ဆလင်များအပါအဝင် ကွန်မြူနစ်ဆန့်ကျင်ရေး အင်ဒိုနီးရှားအင်အားစုများနှင့်အတူ ကွန်မြူနစ်ဝါဒီ ရာပေါင်းများစွာနှင့် ၎င်းတို့ကိုထောက်ခံသူဟုစွပ်စွဲခံရသူများကို အကြမ်းဖက်ကွပ်မျက်မှုအား စစ်တပ်ကလုပ်ဆောင်သည်။

မတ်လ ၁၉၉၆။ အများပြည်သူတို့၏ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုယိုယွင်းလာခြင်းနှင့်အတူ တိုင်းပြည်တည်ငြိမ်ရေးအတွက် ကျယ်ပြန့်သောအခွင့်အာဏာကို ဆူဟာတိုအား ဆူကာနိုကပေးအပ်ခဲ့သည်။ ဆူဟာတိုက ဆူကာနို၏မဟာမိတ်များကိုဖြုတ်ထုတ်သတ်လုပ်ခဲ့ပြီး နောင်ထပ်နှစ်နှစ်တာအတွင်း အာဏာကို ဖြည်းဖြည်းချင်းသိမ်းပိုက်ခဲ့ပြီးနောက် ဆူကာနိုကို နေအိမ်အကျယ်ချုပ်ချယ်ထားလိုက်ပြီး New Order အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးစတင်ခဲ့တော့သည်။ စစ်တပ်နှင့်တတ်သိပညာရှင်များ၏ထောက်ခံမှုဖြင့် ဆူဟာတိုအစိုးရသည် ပို့ကုန်ဦးစားပေးမူဝါဒများကို ကျင့်သုံးခဲ့သည်။ နောက်ထပ်ဆယ်နှစ်တာကာလအတွင်း စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုကိုရရှိခဲ့သည်။

ဇူလိုင် ၁၉၇၁။ အောက်လွှတ်တော် (People's Representative Council) အတွက် ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပသည်။ ဆူဟာတိုကိုထောက်ခံသည့် Golkar ပါတီသည် ဖိနှိပ်မှုများ၊ မသမာမှုများကြားထဲမှ တစ်ခဲနက်အနိုင်ရရှိသွားခဲ့သည်။

ဇန်နဝါရီ ၁၉၇၃။ အမျိုးသားရေးဝါဒီ အင်ဒိုနီးရှား ဒီမိုကရက်တစ်ပါတီ (PDI) နှင့် အစ္စလာမ့်စ် အဆက်အနွယ်ရှိသော စည်းလုံးညီညွတ်သော ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီ (PPP) တို့အတွင်းသို့ အတိုက်အခံပါတီများကို ဆူဟာတိုက အတင်းအကျပ်ပေါင်းစည်းခဲ့သည်။ အဆိုပါ ပါတီများနှင့် Golkar ပါတီတို့သာ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ကြရသည်။

မတ် ၁၉၇၈။ ဆူဟာတိုက နိုင်ငံတော်လေယာဉ်တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်း ညွှန်ကြားရေးမှူးနှင့် ဂျာမနီတွင် အင်ဂျင်နီယာလုပ်ငန်း အမှုဆောင်အရာရှိလုပ်ခဲ့သည့် ဘီဂျေဟာဘီဘီကို သိပ္ပံနှင့်နည်းပညာဝန်ကြီးအဖြစ် ခန့်အပ်ခဲ့သည်။

ဒီဇင်ဘာ ၁၉၈၄။ တိုင်းပြည်၏အကြီးဆုံး အစ္စလာမ့်စ်အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည့် Nahdlatul Ulama (NU) ကို PPP ပါတီမှခွဲထုတ်ခဲ့သည်။ NU သည် ဘာသာရေးနှင့်လူမှုရေးလုပ်ငန်းများကို အဓိကထားလုပ်ဆောင်သင့်ပြီး လက်တွေ့နိုင်ငံရေးတွင် ဝင်မပါသင့်ဟု NU ခေါင်းဆောင် အဗ္ဗဒူရာမန်ဝါဟစ်က ပြောခဲ့သည်။

နိုဝင်ဘာ ၁၉၉၀။ ဘာသာရေးကိုင်းရှိုင်းသည့် မွတ်ဆလင်များ၏ ထောက်ခံမှုပိုမိုရရှိရန် အင်ဒိုနီးရှားမွတ်ဆလင်ပညာရှင်များအဖွဲ့ (ICMI) တည်ထောင်ခြင်းကို ဆူဟာတို ကခွင့်ပြုခဲ့သည်။ ထိုအဖွဲ့တွင် ဟာဘီဘီကဥက္ကဋ္ဌဖြစ်သည်။ မူဟမ်မာဒီယာနှင့်နောင်တစ်ချိန် ခေါင်းဆောင် ဖြစ်လာမည့် အာမီယန် ရာအစ်တို့နှင့်ဆက်နွှယ်သည့် ခေတ်သစ်နိုင်ငံရေးလမ်းကြောင်းကို လက်ခံသူ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးသမားများစွာက ICMI တွင်ပါဝင်ခဲ့ကြသည်။ ဝါဟစ်နှင့် NU တို့ နှင့်ဆက်နွှယ်မှုရှိသည့် အစဉ်အလာဝါဒီပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးသမားအများစုက ICMI ကို လက်မခံကြပေ။

ဒီဇင်ဘာ ၁၉၉၃။ ဆူကာနို၏သမီး မီဂါဝတီ ဆူကာနိုပူထရီသည် PDI ပါတီ၏ခေါင်းဆောင်အဖြစ် စစ်တပ်အတွင်းရှိအချို့၏ထောက်ခံမှုဖြင့် ဘာသာရေးမရောယှက်သည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုလုပ်မည်ဟူသော စင်မြင့်ဖြင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရသည်။

ဇွန် ၁၉၉၆။ အစိုးရကိုထောက်ခံသည့် PDI အင်အားစုသည် ခေါင်းဆောင်မှုဆိုင်ရာ ညီလာခံကိုကျင်းပခဲ့ပြီး မီဂါဝတီကိုဖြုတ်ချကာ PDI ပါတီဌာနချုပ်ကို ဝင်စီးခဲ့ကြသည်။ မီဂါဝတီ ဦးဆောင်သည့် ကန့်ကွက်ဆန္ဒပြပွဲကြီးများကို ဖြစ်ပေါ်သွားစေခဲ့သည်။

ဇူလိုင် ၁၉၉၇။ အာရှဘဏ္ဍာရေးအကျပ်အတည်းစတင်ဖြစ်ပွားသည်။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံသုံး ငွေကြေးရူပီးတန်ဖိုး သိသိသာသာကျဆင်းသွားခြင်းကြောင့် အခြေခံစားသောက်ကုန်ဈေးနှုန်း

များမြင့်တက်သွားသည်။ ပြည်ပကြွေးမြီ၊ ခရက်ဒစ်ကတ်သုံးစွဲမှုစရိတ်တို့ကို မြင့်တက်သွားစေခဲ့သည်။

အောက်တိုဘာ ၁၉၉၇ ။ IMF ချေးငွေကိုရယူခြင်းအတွက် အလဲအထပ်အဖြစ် ဘဏ်လုပ်ငန်းစနစ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ရန် ဆူဟာတိုကသဘောတူခဲ့သည်။ ရလဒ်အဖြစ်ထွက်ပေါ်လာသည့် ဘဏ်များပိတ်သိမ်းခြင်းသည် တိုင်းပြည်သုံးငွေကြေးနှင့် တိုင်းပြည်၏စီးပွားရေးတွင် ပြည်သူလူထု၏ ယုံကြည်မှုကို ထိခိုက်ပျက်စီးသွားစေခဲ့သည်။

ဇန်နဝါရီ ၁၉၉၈။ ငွေလဲနှုန်းကျဆင်းမှု အထွတ်အထိပ်သို့ထပ်မံရောက်ရှိသွားသည်။ IMF ထံမှချေးငွေများ ဆူဟာတိုကထပ်ပြီးယူခဲ့သည်။ အတုံ့အလှည့်အနေဖြင့် လက်ဝါးကြီးအုပ်ဈေးကွက်များကို ဆူဟာတိုက ဖြိုခွဲခဲ့ပြီး ခရိုနီစနစ်ကိုထိန်းချုပ်ခဲ့သည်။ သို့သော် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးများ ရပ်ဆိုင်းနေခဲ့သည်။ နတ်ထွက်ခြင်းမပြုက စေ့စပ်ဆွေးနွေးရန် ဆူဟာတိုကို အတိုက်အခံတို့က တောင်းဆိုခဲ့သည်။

မတ် ၁၉၉၈။ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်က ဆူဟာတိုကို ထပ်မံရွေးကောက်တင်မြှောက်ပြီး ဟာဘီဘီကို ဒုတိယသမ္မတအဖြစ်ရွေးချယ်ခြင်းကို အတည်ပြုခဲ့သည်။ မိသားစုဝင်များ၊ သူနှင့်ရင်းနှီးသူများပါဝင်သည့် အစိုးရအဖွဲ့သစ်ကို ဆူဟာတိုကဖွဲ့စည်းသည်။ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်အစည်းအဝေးများကျင်းပစဉ် ကျောင်းသားတို့၏ဆန္ဒပြပွဲကြီးများ စတင်လာကာ ဆူဟာတို နတ်ထွက်ပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့သည်။

ဧပြီ ၁၉၉၈။ ကျောင်းသားဆန္ဒပြပွဲများကြီးထွားလာသည်။ ဆန္ဒပြသူများနှင့်ရဲတို့ ရင်ဆိုင်တိုက်ခိုက်မှု များဖြစ်ပွားသည်။ မူဟမ်မာဒီယာ့အဖွဲ့ခေါင်းဆောင် အာမီယန်ရာအစ်သည် ဆန္ဒပြပွဲတွင်ပါဝင်လာသည်။ ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဝီရန်တိုဦးဆောင်သည့်စစ်တပ်က ဒိုင်ယာလော့လုပ်ရန် တောင်းဆိုခဲ့သည်။

မေ ၁၉၉၈။ ဆန္ဒပြပွဲများကြီးထွားလာသည်။ တက္ကသိုလ်ပရဝုဏ်များပြင်ပသို့ ပျံ့နှံ့လာပြီး ဆန္ဒပြသူများကို သတ်ဖြတ်မှုများနှင့် IMF ၏သဘောတူခွင့်ပြုချက်အရလောင်စာဆီဈေးနှုန်းများ တိုးမြှင့်ခြင်းတို့က တွန်းအားပေးမှုကြောင့် အကြမ်းဖက်မှုများလာသည်။ NU နှင့် ICMI တို့က ဆူဟာတိုရာထူးမှနုတ်ထွက်ရန်တောင်းဆိုလာကြသည်။ လွှတ်တော်ကို ဆန္ဒပြသူများဝင်စီးရန် စစ်တပ်က ခွင့်ပြုပေးခဲ့သည်။ သေနတ်ဖြင့်မပစ်ဟု စစ်တပ်ကပြောခဲ့သည်။ အစိုးရအဖွဲ့ဝင်များက နတ်ထွက်မည်ဟု ခြိမ်းခြောက်ကြသည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက စွဲချက်တင်မည်ဟု ခြိမ်းခြောက်ကြသည်။ ညွန့်ပေါင်းအစိုးရအဖွဲ့သစ်ကို ဆူဟာတိုမဖွဲ့စည်းနိုင်ခဲ့ပေ။

ဆူဟာတိုရာထူးမှနုတ်ထွက်ကာ ဝီရန်တို၏ထောက်ခံမှုဖြင့် ဟာဘီဘီထံသို့ အာဏာလွှဲအပ်သည်။ Golkar ပါတီ၊ PPP ပါတီ၊ PDI ပါတီ၊ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးသမားများနှင့် စစ်ခေါင်း

ဆောင်များ အပါအဝင် နိုင်ငံရေးညွန့်ပေါင်းအဖွဲ့ကို ဟာဘီဘီကဖွဲ့စည်းသည်။ ဖြစ်လာနိုင်သည့် အာဏာသိမ်းမှုကို တားဆီးရန် ဆူဟာတို၏သားမက် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ပရာဘိုဝို ဆူဘီရန်တိုကို ရာထူးမှဖြုတ်လိုက်သည်။

ဇွန် ၁၉၉၈။ ဟာဘီဘီအစိုးရက နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများစုကို လွှတ်ပေးခဲ့သည်။ ဆင်ဆာ ဖြတ်တောက်မှုကိုဖယ်ရှားခဲ့သည် အလုပ်သမားသမဂ္ဂများ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများကို တရားဝင် ရပ်တည်ခွင့်ပြုခဲ့သည်။ အစီအစဉ်တကျကျင်းပမည့်ရွေးကောက်ပွဲကို တင်ပြခဲ့သည်။ မငြိမ်သက်ဖြစ်မှုများနှင့် လူမျိုးရေးအကြမ်းဖက်မှုများ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားသည်။

ဒီဇင်ဘာ ၁၉၉၈။ အချိုးကျကိုယ်စားပြု ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေကို လွှတ်တော်ကပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး ရွေးကောက်ခံမဟုတ်သော ကိုယ်စားလှယ်နေရာများကို ဆက်လက်ထားရှိခဲ့သည်။ အရှေ့တီမော လွတ်လပ်ရေးအတွက် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲကို ဟာဘီဘီကကြေညာခဲ့သည်။ တီမော လွတ်လပ်ရေးကိုထောက်ခံသူများအား စစ်တပ်ကထောက်ခံအားပေးထားသည့် လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့များက တိုက်ခိုက်မှုများဖြစ်ပွားစေခဲ့သည်။

မေ ၁၉၉၉။ ဒေသဆိုင်ရာအစိုးရများ၏အာဏာများကို ခိုင်မာအားကောင်းစေသည့် ဥပဒေ တစ်ရပ်ကို အစိုးရကပြဋ္ဌာန်းပေးခဲ့သည်။

ဇွန် ၁၉၉၉။ လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပသည်။ ထိုရွေးကောက်ပွဲများသည် လွတ်လပ်ပြီး တရားမျှတမှုရှိသည်ဟု နိုင်ငံတကာမှ လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများက ယူဆကြသည်။ မီဂါဝတီ၏ PDI-P ပါတီက ၃၃ ရာခိုင်နှုန်း၊ Golkar ပါတီက ၂၂ ရာခိုင်နှုန်း၊ ဝါဟစ်၏ PKB ပါတီက ၁၂ ရာခိုင်နှုန်းစီ မဲများရရှိခဲ့သည်။

ဩဂုတ် ၁၉၉၉။ အရှေ့တီမောသည် လွတ်လပ်ရေးအတွက် အခိုင်အမာ ထောက်ခံပေးခဲ့သည်။ စစ်တပ်ကျောထောက်နောက်ခံပြု လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ကတိုက်ခိုက်မှုများကြောင့် လူ ၁၀၀၀ ကျော်သေဆုံးပြီး အရှေ့တီမောပြည်နယ်မှ လူဦးရေ သုံးပုံတစ်ပုံ နေရပ်စွန့်ခွာခဲ့ကြရသည်။ ကုလသမဂ္ဂက ငြိမ်းချမ်းရေးထိန်းသိမ်းရေးတပ်များ စေလွှတ်ခဲ့သော်လည်း အကြမ်းဖက်မှုများဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေချိန်တွင် စစ်တပ်က ကုလတပ်များရောက်ရှိမလာအောင် တားဆီးခဲ့သည်။

အောက်တိုဘာ ၁၉၉၉။ Golkar ပါတီမှ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အချို့က ဟာဘီဘီကို ကန့်ကွက်မှုရှိနေခြင်းနှင့်အတူ စင်စစ်အယုံအကြည်ရှိမရှိမဲခွဲဆုံးဖြတ်ခြင်းအဖြစ် မဲကွာဟချက် အနည်းငယ်ဖြင့် ဟာဘီဘီ၏ 'တာဝန်ခံမှုအစီရင်ခံစာဖတ်ကြား တင်ပြမှု'ကို တိုင်းပြုပြည်ပြု လွှတ်တော်က ပယ်ချခဲ့သည်။ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်က Golkar ပါတီနှင့် သဘောထား ပျော့ပြောင်းသော အစ္စလာမ္မစ်များ၏ထောက်ခံမှုရထားသော ဝါဟစ်ကိုသမ္မတအဖြစ် ရွေး

ကောက်တင်မြှောက်ခဲ့သည်။ ၁၉၅၄ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခြင်း လေးနှစ်ကြာ လုပ်ငန်းစဉ် စတင်သည်။

ဇန်နဝါရီ ၂၀၀၀။ အမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်က ပီရန်တိုအား အရှေ့တီမောတွင် ကျူးလွန်သည့် ပြစ်မှုများအတွက် စွဲချက်တင်သည်။ ဝါဟစ်က ပီရန်တိုနှင့် အစိုးရအဖွဲ့တွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေဆဲ အရာအရှိများကို ရာထူးမှထုတ်ပယ်ခဲ့သည်။

ဩဂုတ် ၂၀၀၀။ ပြည်တွင်းလုံခြုံရေးနှင့် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်တို့ရှိ စစ်တပ်၏ အခန်းကဏ္ဍကို ထိန်းချုပ်ရန်၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ဒေသဆိုင်ရာအုပ်ချုပ်ရေး ခိုင်မာအားကောင်း စေရန် တိုင်းပြုပြည်ပြု လွှတ်တော်ကအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။

အောက်တိုဘာ ၂၀၀၀။ ဆူဟာတို၏သား တွန်မီကို ယခင်က တရားသေလွှတ်ခဲ့ရာမှ အဂတိလိုက်စားမှုစွဲချက်များဖြင့် တရားရုံးက ထောင်ဒဏ်ချမှတ်သည်။ ရဲအဖွဲ့၏ပူးပေါင်းကြံစည် မှုဖြင့် တွန်မီထွက်ပြေးလွတ်မြောက်သွားသည်။

ဖေဖော်ဝါရီ ၂၀၁၁ ၊ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်က နိုင်ငံပိုင်သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးလုပ်ငန်းထံမှ တံစိုးလက်ဆောင်များရယူသည်ဟူသော စွပ်စွဲချက်ဖြင့် ဝါဟစ်ကို စွပ်စွဲပြစ်တင်သည်။ ထိုသို့စွပ်စွဲပြစ်တင်ခြင်းသည် ဝါဟစ်ကို ရာထူးမှဖယ်ရှားရန် ပထမခြေလှမ်းဖြစ်သည်။ နေအိမ် အကျယ်ချုပ်ချထားရာမှ ကျန်းမာရေးအခြေအနေဆိုးရွားမှုကို အကြောင်းပြကာ တရားရုံးက ဆူဟာတိုကိုလွှတ်ပေးခဲ့သည်။ သို့သော် အဂတိလိုက်စားမှုဖြင့် ဆူဟာတို၏မဟာမိတ် ဘော့ဘ်ဟာဆန်ကို ထောင်ဒဏ်ချမှတ်ခဲ့သည်။

ဇူလိုင် ၂၀၁၁။ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်က ဝါဟစ်ကိုစွဲချက်တင်သည်။ သူ့နေရာတွင် ဒုတိယ သမ္မတ မိဂါဝတီတက်လာခဲ့သည်။ ဝါဟစ်က စစ်အုပ်ချုပ်ရေးကြေညာရန်၊ လွှတ်တော်ကို ဖျက်သိမ်း ရန်ကြိုးစားသည်။ သို့သော်သူ့ကို စစ်တပ်ကပြန်ပြီးတုံ့ပြန်ခဲ့သည်။

နိုဝင်ဘာ ၂၀၁၁။ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်က ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံး၊ လွတ်လပ်သော တရားလွှတ်တော်ဆိုင်ရာကော်မရှင်၊ ဒေသဆိုင်ရာ ကိုယ်စားပြုကောင်စီတို့ကို ဖွဲ့စည်းသည်။ တွန်မီဆူဟာတိုဖမ်းဆီးခံရပြီးနောက် ထောင်ဒဏ်ချမှတ်ခံရသည်။

ဇူလိုင် ၂၀၁၂။ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်က သမ္မတကို တိုက်ရိုက်ရွေးချယ်တင်မြှောက်သည့် စနစ်ကိုပြဋ္ဌာန်းသည်။ ရွေးချယ်ခံမဟုတ်သည့် ကိုယ်စားလှယ်နေရာအားလုံးကိုဖယ်ရှားခဲ့သည်။ ၁၉၄၅ ခုနှစ်အခြေခံဥပဒေကို အရေးပါသည့်ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ အပြီးသတ်နိုင်ခဲ့သည်။

၂၀၁၂ ဒီဇင်ဘာ။ ဗိုလ်ချုပ်ကြီးဟောင်း ဆူဆီလိုဘန်ဘန်းယူဒိုယိုနို (SBY) က သမ္မတကို တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့် ရွေးကောက်ပွဲတွင်အနိုင်ရသည်။ SBY အစိုးရသည် သူ၏သမ္မတ သက်တမ်းနှစ်ဆက်တွင် စစ်တပ်နှင့်ရဲအဖွဲ့ကို တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု

များ၊ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ၊ အဂတိလိုက်စားမှုတိုက်ဖျက်ရေးဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ၊ လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။

ဩဂုတ် ၂၀၀၅။ အာချေးပြည်နယ်မှ ခွဲထွက်ရေးသမားများနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့် သဘောတူစာချုပ်ကို အစိုးရကလက်မှတ်ရေးထိုးသည်။

စက်တင်ဘာ ၂၀၀၉။ SBY သည် ရွေးကောက်ပွဲတွင် မဲအရေအတွက် အပြတ် အသတ်အသာရကာ ထပ်မံရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရသည်။ လွှတ်တော်တွင် သူ၏ပါတီသည် ကိုယ်စားလှယ်နေရာ ယခင်ကထက် သုံးဆရရှိသွားသည်။

မေ ၂၀၁၂။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီ မဆိုစလောက်ဖြစ်သော ရွေးကောက်ပွဲ ဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများအရ ကိုယ်စားလှယ်နေရာတစ်ခု အနိုင်ရရန်အနိမ့်ဆုံးလိုအပ် သောမဲအရေအတွက်နှင့် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းအရည်အချင်းပြည့်မီရန် သတ်မှတ်ချက်များကို မဲရရှိမှု ၂ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၃ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်းအထိမြင့်တက်သွားစေခဲ့သည်။ ပါတီ ဦးဆောင်မှုအတွက် အမျိုးသမီးများ၏ ကိုယ်စားပြုမှုကို အခွင့်အာဏာပေးခဲ့သည်။

ဆက်လက်ဖတ်ရှုရန်စာအုပ်စာတမ်းများ

Aspinall, Edward, *Opposing Suharto: Compromise, Resistance, and Regime Change in Indonesia* [ဆူဟာတိုကိုဆန့်ကျင်ခြင်း- အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံရှိ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှု၊ တွန်းလှန်မှုနှင့်အစိုးရအပြောင်းအလဲ] (Stanford, Calif.: Stanford University Press, 2005)

Aspinall, Edward, and Mietzner, Marcus, 'Economic Crisis, Foreign Pressure, and Regime Change', in Kathryn Stoner and Michael McFaul (eds), *Transitions to Democracy: A Comparative Perspective* [ဒီမိုကရေစီသို့ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းများ- နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက်စာအုပ်ပါ- 'စီးပွားရေးအကျပ်အတည်း၊ ပြည်ပဖိအားနှင့် အစိုးရအပြောင်းအလဲ'] (Baltimore, Md.: Johns Hopkins University Press, 2013)

Bilveer, Singh, *Habibie and the Democratisation of Indonesia* [ဟာဘီဘီနှင့် အင်ဒိုနီးရှား ဒီမိုကရေစီတည်ဆောက်ရေး] (Sydney: Book House, 2001)

Chandra, Siddharth and Kammen, Douglas, 'Generating Reforms and Reforming Generations: Military Politics in Indonesia's Democratic Transition and Consolidation', [တွင်ပါရှိသည့် 'ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးနှင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးမျိုးဆက်များ- ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းမှုနှင့် ဒီမိုကရေစီကြံ့ခိုင်အောင်လုပ်ရာတွင် အင်ဒိုနီးရှား၏ စစ်ဘက်နိုင်ငံရေး'] *World Politics*, 55/1 (2002), pp. 96–136

Effendy, Bahtiar, *Islam and the State in Indonesia* [အင်ဒိုနီးရှားရှိ အစ္စလာမ်နှင့် နိုင်ငံတော်] (Athens: Ohio University Press, 2004)

Habibie, Bacharuddin Jusuf, *Decisive Moments: Indonesia's Long Road to Democracy* [အရေးတကြီး အဆိုက်အတန့်များ-အင်ဒိုနီးရှား၏ ဒီမိုကရေစီခရီးရှည်] (Jakarta, Indonesia: Ilthabi Rekatma, 2006)

Hadiz, Vedi R., 'Decentralization and Democracy in Indonesia: A Critique of Neo-Institutionalist Perspectives', [တွင်ပါရှိသည့် 'အင်ဒိုနီးရှားရှိ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းနှင့် ဒီမိုကရေစီ-နီယိုအင်စတီကျူးရှင်းဝါဒီရှုထောင့်မှ ဆန်းစစ်လေ့လာချက်'] *Development and Change* 35/4 (2004), pp. 697–718

Hefner, Robert W., *Civil Islam: Muslims and Democratization in Indonesia* [အရပ်ဘက်အစ္စလာမ်-အင်ဒိုနီးရှားရှိ မွတ်ဆလင်များနှင့် ဒီမိုကရေစီတည်ဆောက်ရေး] (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 2000)

Hill, David T. and Sen, Krishna, *Media, Culture, and Politics in Indonesia* [အင်ဒိုနီးရှား၏ မီဒီယာ၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် နိုင်ငံရေး] (Oxford, UK: Oxford University Press, 2000)

Horowitz, Donald, *Constitutional Change and Democracy in Indonesia* [အင်ဒိုနီးရှား၏ အခြေခံဥပဒေအပြောင်းအလဲနှင့် ဒီမိုကရေစီ] (New York: Cambridge University Press, 2013)

Künkler, Mirjam and Stepan, Alfred (eds), *Indonesia, Islam, and Democracy: Comparative Perspectives* [အင်ဒိုနီးရှား၊ အစ္စလာမ်နှင့် ဒီမိုကရေစီ-နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက်များ] (New York: Columbia University Press, 2013)

Mietzner, Marcus, 'The Ambivalence of Weak Legitimacy: Habibie's Interregnum Revisited', *Review of Indonesian and Malaysian Affairs* [တွင်ပါရှိသည့် 'မခိုင်မာသောတရားဝင်မှု၏ မတင်မကျဖြစ်မှု-ဟာဘီဘီ၏ သမ္မတရာထူးတာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သောကာလကို ပြန်သွားကြည့်ခြင်း'] 42/2 (2008), pp. 1–33

Mietzner, Marcus, *Military Politics, Islam, and the State in Indonesia: From Turbulent Transition to Democratic Consolidation* [အင်ဒိုနီးရှားရှိ စစ်ဘက်နိုင်ငံရေး၊ အစ္စလာမ်နှင့် နိုင်ငံတော်- ဒီမိုကရေစီသို့ ခက်ခက်ခဲခဲအသွင်ကူးပြောင်းမှုမှသည် ဒီမိုကရေစီရင့်ကျက်ခိုင်မာခြင်းဆီသို့] (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2009)

Mietzner, Marcus and Aspinall, Edward (eds), *Problems of Democratisation in Indonesia: Elections, Institutions and Society* [အင်ဒိုနီးရှားရှိ ဒီမိုကရေစီတည်ဆောက်ရေး ပြဿနာများ-ရွေးကောက်ပွဲများ၊ အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်း] (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2010)

O'Rourke, Kevin, *Reformasi: The Struggle for Power in Post-Suharto Indonesia* [ဆူဟာတိုခေတ်အလွန် အင်ဒိုနီးရှားတွင် အာဏာအတွက်တိုက်ပွဲ] (Crow's Nest, Australia: Allen & Unwin, 2002)

Robison, Richard and Hadiz, Vedi R., *Reorganizing Power in Indonesia: The Politics of Oligarchy in an Age of Markets* [အင်ဒိုနီးရှားတွင် အာဏာအခင်းအကျင်း ပြန်နေရာချခြင်း-ဈေးကွက်စီးပွားရေးခေတ်တစ်ခုအတွင်းက လူနည်းစုအာဏာချုပ်ကိုင်မှု၏နိုင်ငံရေး] (London: Routledge Curzon, 2004)

Sulistiyanto, Priyambudi, 'Politics of Justice and Reconciliation in Post-Suharto Indonesia', [တွင်ပါရှိသည့် 'ဆူဟာတိုခေတ်လွန် အင်ဒိုနီးရှားတွင် တရားမျှတမှုနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေး], *Journal of Contemporary Asia*, 37/1 (2007), pp. 73–94

Uhlir, Anders, *Indonesia and the 'Third Wave of Democratization': The Indonesian Pro-Democracy Movement in a Changing World* [အင်ဒိုနီးရှားနှင့် ဒီမိုကရေစီ တည်ဆောက်ရေးတတိယလှိုင်း-ပြောင်းလဲနေသော ကမ္ဘာကြီးပေါ်မှ အင်ဒိုနီးရှား၏ ဒီမိုကရေစီ အရေးလှုပ်ရှားမှု] (New York: St. Martin's Press, 1997)

Van Klinken, Gerry, *Communal Violence and Democratization in Indonesia: Small Town Wars* [အင်ဒိုနီးရှားရှိ လူမျိုးရေးအကြမ်းဖက်မှုနှင့် ဒီမိုကရေစီတည်ဆောက်ရေး-မြို့ငယ်များက စစ်ပွဲများ] (Abingdon, UK: Routledge, 2007)